

राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाईभ्स्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशाला एक परिचय

परिचय

पशु सेवा विभागको गत सँगठनात्मक संरचना अनुसार केन्द्रियस्तरमा यस प्रयोगशालाको स्थापना वि.सं. २०६१ श्रावण १ मा लाईभ्स्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालाको स्थापना भई २०७५ श्रावण १ गतेबाट संघिय संरचना अनुसार राष्ट्रिय चरन तथा पशु आहारा केन्द्र र लाईभ्स्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालालाई एकीकृत र संरचनामा केही परिमार्जन गरी राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाईभ्स्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालाको नामबाट स्थापना भएको छ ।

देशमा विद्यमान पशु आहारा तथा पशु पोषणको कमीलाई आपूर्ति गर्न र पशु आहारालाई व्यवस्थापन गरी पशुपालन व्यवसायबाट मानिसलाई आवश्यक पौष्टिक पदार्थहरू - दूध, फुल, मासुको आवश्यक उत्पादनको साथै आपूर्तिको व्यवस्था गरी अन्यवस्थित चरिचरन र पशु आहाराको व्यवस्थापन गर्न यस कार्यालयले अहम भूमिका खेल्दै आएको छ । आउँदा दिनहरूमा घाँसेवालीमा आधारित पशुपालन प्रणालीलाई प्राथमिकता दिई योजना तर्जुमादेखि कार्यावयन तहसम्म प्रभावकारी रूपमा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न टडकारो आवश्यकता भएको छ ।

पशु आहाराको गुणस्तर मापनको लागि यस प्रयोगशालाको पशु दाना तथा घाँस तथा घाँसेवालीहरूको गुणस्तर तथा गुणस्तर मापन गरी कृषकवर्गहरूमा सूचना सम्प्रेषण गरी सचेतना जगाउने गर्दै आएको छ । र दाना उद्योगहरूको दाना जाँच गरी दानामा हुनुपर्ने तत्वहरूको साथै अफ्लाटक्सिन भए नभएको जानकारी गराउँदै आएको छ भने दानामा चाहिने फिड सप्लिमेण्टहरूको गुणस्तर जाँच्ने कामहरू गरिँदै आएको छ । सोही अनुसार गुणस्तर व्यवस्थापन गर्न दाना उद्योगहरूले तयार गरेको दानाको गुणस्तर र आयातित गाई/भैसीको दानाको गुणस्तर मापन तथा फिड सप्लिमेण्ट आयातकर्ताहरूलाई सू-सुचित गरिँदै आएको छ ।

उद्देश्य

गुणस्तरिय पशुजन्य पदार्थ र पशु उत्पादन सामाग्रीको उत्पादन, विक्री वितरण तथा उपभोगको लागि सकारात्मक बातावरण सृजना गर्न गुण परीक्षणको साथै गुणस्तर तर्जुमा, गुण प्रवर्द्धन, गुण आश्वासन र गुण व्यवस्थापन सम्बन्धी क्रियाकलाप संचालन गर्ने ।

पशु आहारा तथा चरन तथा घाँसेवालीको विकास र विस्तार सम्बन्धी कामहरू गर्ने ।

पशु आहारा विश्लेषण तथा दानाका कच्चा पदार्थका साथै फिड सप्लिमेण्टहरूको आयात निर्यातको सिफारिस सम्बन्धी काम गर्ने ।

कार्यनीति

- पशु सेवा विभागले प्रदान गर्ने गुणस्तर सम्बन्धी प्राविधिक परामर्शमा एकरूपता ल्याउन, गुणस्तरिय पशु आहारा, पशुजन्य पदार्थ र पशु उत्पादन सामाग्रीहरूको उत्पादन, विक्री वितरण र उपयोगलाई प्रोत्साहन दिन र पशुजन्य पदार्थ तथा उत्पादन सामग्री र प्रक्रिया सम्बन्धी तर्जुमा गरिएका गुणस्तर, पशुपालन तथा पशुपंक्षीजन्य उद्योगहरूमा कार्यान्वयन गर्न गराउन प्राविधिक परामर्श प्रदान गर्ने ।
- पशुपंक्षीसँग परीक्षणत उद्योगहरूद्वारा उत्पादन गरिएको वा आयात गरिएको पशुजन्य पदार्थ, सामाग्रीहरूको गुण मापन गर्न प्रयोगशाला सुविधा उपलब्ध गराउने ।

- गुणस्तरिय पशु आहारा, पशुजन्य पदार्थ र पशु उत्पादन सामाग्रीहरूको उत्पादन विक्रि वितरण गर्न गराउन सम्बन्धीत सरकारी निकायहरूको संलग्नतामा आवश्यक ऐन तर्जुमा गर्न सहयोग गर्ने ।
- पशु आहारा, पशुजन्य पदार्थ तथा उत्पादन सामाग्रीको गुणस्तर सम्बन्धी तालिम संचालन गर्ने ।
- पशुपंक्षीसँग परीक्षणरत उद्योगहरूको गुणस्तर तथा उत्पादन र उत्पादकत्व सम्बन्धी समस्याहरूको पहिचान, विश्लेषण र निराकरण गर्न स्थलगत अध्ययन तथा निरीक्षण गर्ने ।
- पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ अन्तर्गत उद्योग स्थापना तथा निकासी पैठारी व्यवस्था सम्बन्धी कार्यमा गुणस्तर सम्बन्धी प्राविधिक परामर्श प्रदान गर्ने ।

कार्य विस्तृतिकरण (TOR)

नयाँ संघिय संरचना अनुसार कृषि तथा पशुपन्थी विकास मन्त्रालयबाट यस राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभष्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालालाई ४ वटा शाखा रहनेगरी संगठन संरचना तयार गरी उक्त शाखाहरूको कार्य सञ्चालनार्थ कार्य विस्तृतिकरण (Terms of Reference-TOR) समेत दिईएकोले सोही अनुसारका कार्यहरू गर्न पशुपन्थी तथा मत्स्य आहाराको पशु सेवा विभागको आधिकारिक निकायको रूपमा काम गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धी प्राप्त भएको छ ।

प्राप्त कार्य विस्तृतिकरण (Terms of Reference-TOR) अनुसार राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभष्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशाला अन्तरगत रहेका आन्तरिक शाखाहरूको कार्य विभाजन निम्नानुसार रहेका छन् ।

क. लाइभष्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशाला शाखाको कार्य विस्तृतिकरण (Terms of Reference-TOR)

१. पशुपन्थीका दाना, दाना बनाउन प्रयोग गरिने कच्चा पदार्थ, दाना योगशलि (Feed Additives) र परिरक्षि (Preservatives) हरूको गुणस्तर परीक्षण गर्ने ।
२. पशुपन्थीका दाना, दाना बनाउन प्रयोग गरिने कच्चा पदार्थ, दाना योगशील (Feed Additives) र परिरक्षि (Preservatives) हरूको नमुना संकलन, परीक्षण तथा विश्लेषण गर्ने ।
३. पशुजन्य पदार्थहरू (दूध, अण्डा) को पौष्टिक तत्वहरूको गुणस्तर परीक्षण (Nutrient Analysis) गर्ने ।
४. देशका बिभिन्न स्थलबाट नमुना संकलन गरी उपलब्ध भूईँघाँस, डालेघाँस तथा पराल लगायतका पशु आहाराको पौष्टिक तत्वहरूको परीक्षण गर्ने ।
५. मोबाइल ल्याब भ्यान संचालन गरि स्थलगत नमुना संकलन र परीक्षण गर्ने ।
६. घाँसको बीउको गुणस्तर परीक्षण गर्ने ।
७. पशुजन्य पदार्थ तथा पशु उत्पादन सामाग्रीहरूको प्रोटोकल तयार गरी लागु गर्ने ।
८. प्रयोगशालाको पुर्बाधार तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्दै पशुपन्थी तथा मत्स्य दाना, घाँस तथा अन्य पशु आहाराको गुणस्तर परीक्षणका लागि National Reference Laboratory को रूपमा विकास गर्ने ।
९. अन्तराष्ट्रिय मान्यता प्राप्त Accredited प्रयोगशालाको रूपमा विकास गर्ने ।

ख. पशुपन्थी आहार बिश्लेषण शाखाको कार्य बिस्तृतिकरण (Terms of Reference-T0R) :

१. पशुपन्थीका दाना, फिड सप्लीमेन्ट तथा दाना योगशिल (Feed Additives) को आयात निर्यात गर्नको लागि सिफारिस प्रदान गर्ने ।
२. पशुपन्थीका दाना तथा दानामा प्रयोग हुने सुक्ष्म पौष्टिक तत्वहरू (Micro Nutrients), दाना योगशिल (Feed additives), परिरक्षि (Preservatives) अन्तविकसित तथा बर्हिमिश्रीत रसायन सम्बन्धी मापदण्ड निर्धारण र नियमन गर्ने ।
३. पशुपन्थीका दाना र दाना बनाउन प्रयोग गरिने कच्चा पदार्थहरू तथा पशुजन्य पदार्थ (दूध र अण्डा) को गुणस्तर परीक्षण प्रतिवेदनका आधारमा प्रयोग उपयुक्तता र मात्रा निर्धारण तथा बिश्लेषण गर्ने ।
४. देशका बिभिन्न स्थानमा उपलब्ध भूईँघाँस, ढालेघाँस तथा पराल लगायतको पौष्टिक तत्वहरूको अध्ययन गरी सोही बमोजिमको आहाराको स्तर निर्धारण गर्ने ।
५. पशु आहारलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरू तथा पशुपन्थीजन्य पदार्थहरू (Milk, Egg, Pashmina, Wool, Bone, hide, skin, hoof) को मापदण्ड तयार गरी गुणस्तर निर्धारण अद्यावधिक गर्ने ।
६. पशुपन्थी दाना उद्योग,पशुपन्थी तथा मत्स्य दाना तथा दाना बनाउन प्रयोग हुने कच्चा पदार्थहरू दाना योगशिल (Feed Additives) परिरक्षि (Preservatives) लगायतका सम्बन्धीत वस्तुहरूको राष्ट्रिय अभिलेख राख्ने ।
७. पशुपन्थीका आवास (गोठ, खोर) तथा पशुपन्थीजन्य पदार्थहरू (Milk, Egg, Pashmina, Wool, Bone, hide, skin, hoof) को बिक्री काउण्टर, भण्डारण (Storage) तथा ओसार पसार (Transportation) को मापदण्ड तयार गरी लागु गर्ने कार्यमा समन्वयकारी भूमिका निभाउने ।
८. पशुजन्य उत्पादनको प्रशोधन गर्ने उद्योगहरू (दाना, दूध, छाला, ऊन, पशुमना आदि) को अनुगमन निरीक्षण नियमन गरी सम्बन्धित सरोकारवालालाई प्राविधिक सुभाब दिने ।
९. ब्यवसायीक पशु फार्महरूको अनुगमन निरीक्षण नियमन गरी सम्बन्धित सरोकारवालालाई प्राविधिक सुभाब उपलब्ध गराउने ।
१०. पशु उत्पादन समाग्री तथा पशुजन्य पदार्थको गुणस्तर मापदण्ड सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यहरू संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसँग समन्वय गरी सञ्चालन गर्ने, गराउने ।
११. पशुपन्थी तथा मत्स्य आहारा सम्बन्धी उद्योग दर्ताको लागि सिफारिस तथा सञ्चालन अनुमती प्रदान गर्ने ।

ग. पशु पोषण व्यवस्थापन शाखाको कार्य बिस्तृतिकरण (Terms of Reference-T0R)

१. दाना ऐन र नियमावलीको समय सापेक्ष संशोधन तथा परिमार्जनका लागि अध्ययन, सहयोग र सिफारिस गर्ने
२. पशुपन्थी तथा मत्स्य आहारा सम्बन्धी नीतिको मस्यौदा तयार गर्न सहयोग गर्ने ।
३. पशुपन्थी तथा मत्स्य आहारा सम्बन्धी कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड तर्जुमा तथा परिमार्जन गर्ने ।
४. पशुपन्थी तथा मत्स्य आहारा सम्बन्धीत बिज्ञ, निर्देशक समिति तथा समन्वय समितिहरूको संयोजन गर्ने ।
५. घाँसेवाली तथा पशुपन्थी तथा मत्स्य आहारा सम्बन्धी परम्परागत ज्ञान, सीप, अभ्यास, प्रविधि आदिको राष्ट्रिय स्तरमा अभिलेखिकरण गरी प्रबर्द्धन गर्ने ।
६. पशुपन्थी तथा मत्स्य आहारा र घाँसेवाली सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानमा अन्तर निकायसँग समन्वय गर्ने गराउने ।

७. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा पशुपन्छी तथा मत्स्य आहारा तथा कच्चा पदार्थहरूको माग, आपूर्ति तथा बिद्यमान अवस्थाको अध्ययन, बिश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
८. नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट उन्मोचन गरी सिफारिस गरिएका गुणस्तरीय घाँसेवाली बीउबिजनको अभिलेखिकरण, माग आंकलन तथा आपूर्ति ब्यवस्थामा सहजीकरण गर्ने ।
९. घाँसेवाली बीउबृद्धि फार्महरूलाई आवश्यक पर्ने मुल/श्रोत बीउको ब्यवस्थापन कार्यमा समन्वय गर्ने ।
१०. पशुपन्छी तथा मत्स्य आहारासँग सम्बन्धीत कार्य गर्न बिभिन्न संघ संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने ।
११. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा घाँसेवाली विकास र बिस्तारका लागि समन्वय गर्ने ।
१२. घाँसेवाली विकासका लागि कृषकहरूको माग अनुसार आवश्यक पर्ने प्रमाणित बीउको श्रोत केन्द्र विकास गरी बीउ उत्पादन र बिक्री बितरणको कार्यलाई सहज बनाउने ।
१३. पशुपन्छी तथा मत्स्य आहारा सम्बन्धी नयाँ र कम लागतका प्रविधि तथा प्रतिपादित प्रविधिहरू तयार, बिस्तार तथा समन्वय गर्ने ।

घ. प्रशासन शाखाको कार्य बिस्तृतिकरण (Terms of Reference-TOR)

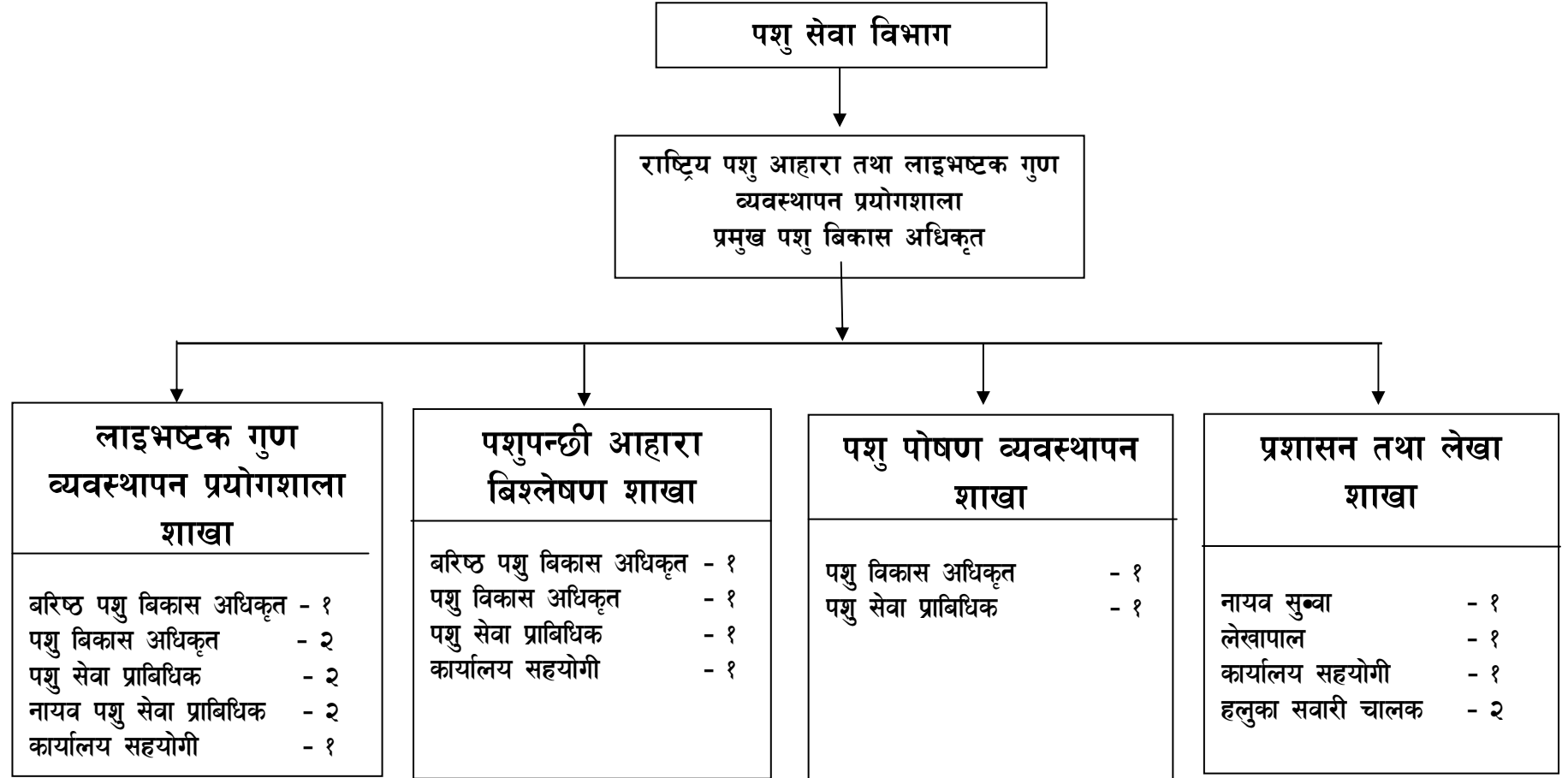
१. कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
२. कार्यालयको लेखा तथा श्रेस्ता ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
३. जिन्सी तथा स्टोर ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
४. अन्य प्रशासनिक कार्यहरू संचालन गर्ने ।
५. सुशासनको पालना गर्ने, गराउने ।
६. सूचनाको हक सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।

स्विकृत दरवन्दी विवरण

यस कार्यालय अन्तर्गत विभिन्न शाखाहरूको लागि निम्न स्विकृत दरवन्दी अनुसार कर्मचारीको ब्यवस्था गरिएको छ ।

सि.नं.	पद	दरवन्दी विवरण	पदपूर्ति	रिक्त
१	प्रमुख पशु विकास अधिकृत	१	१	
२	बरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	२	२	
३	पशु विकास अधिकृत	४	४	
४	पशु सेवा प्राविधिक	४	४	
५	लेखापाल	१	१	
६	नायव सुब्बा	१	१	
७	नायव पशु सेवा प्राविधिक	२	२	१
८	सवारी चालक	२	२	
९	कार्यालय सहयोगी	३	३	
	जम्मा	२०	२०	

राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभष्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालाको संगठनात्मक ढाँचा

कर्मचारी दरवन्दी विवरण

क्र.सं.	नाम, थर	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	शैक्षिक योग्यता
१	डा. नम्रता सिंह	प्रमुख पशु विकास अधिकृत	रा.प.प्रथम (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	एम.एस्सी, एनिमल न्यूट्रिसन
२	डा. अमर राय	बरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	रा.प.द्वि (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	एम.एस्सी., एनिमल न्यूट्रिशन (सिष्टम लर्निङ्ग एप्रोच)
३	श्री सुमिन्द्र यादव	बरिष्ठ पशु विकास अधिकृत	रा.प.द्वि (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	एम.एस्सी., डेरी टेक्नोलोजी
४	श्री जनक बहादुर धामी	पशु विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय.(प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	टि.सि.एल. पशु विज्ञान
५	डा.नजुमा जोशी	पशु विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय.(प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	मास्टर ईन एनिमल लाईफ एण्ड ईन्भाइरोमेन्टल साईन्स
६	डा.सीता भट्टराई	पशु विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय.(प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	वि.भि.एस्सी. एण्ड ए.एच।
७	श्री ललित जंग कुंवर	पशु विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय.(प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	जे.टि.ए.कोर्ष
८	श्री टिका कुमारी सापकोटा	पशु सेवा प्राविधिक	रा.प.अनं. प्रथम, (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	जे.टि.ए.कोर्ष
९	श्री राम उद्गार यादव	पशु सेवा प्राविधिक	रा.प.अनं. प्रथम, (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	जे.टि.ए.कोर्ष
१०	श्री पुरुषोत्तम बहादुर सिंह	पशु सेवा प्राविधिक	रा.प.अनं. प्रथम, (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	जे.टि.ए.कोर्ष
११	श्री पुष्कर नेपाल	पशु सेवा प्राविधिक	रा.प.अनं. प्रथम, (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	जे.टि.ए.कोर्ष
१२	श्री साबित्री अधिकारी	लेखापाल	रा.प.अनं. (प्र.)	प्रशासन	लेखा	वि.कम.
१३	श्री हरि बहादुर ओली	नायव सुब्बा	रा.प.अनं. (प्र.)	.. ..	सामान्य प्रशासन	वि.ए.
१४	श्री मणिराज घिमिरे	ना.प.से.प्रा.	रा.प.अनं.द्वि. (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	जे.टि.ए.कोर्ष
१५	श्री रामकृष्ण भण्डारी	ना.प.से.प्रा.	रा.प.अनं.द्वि. (प्रा.)	कृषि	लाइभस्टक	टि.सि.एल.पशु विज्ञान
१६	श्री योगेन्द्र श्रेष्ठ	सवारी चालक	श्रेणी विहिन	इन्जिनियरिंग	विविध	साधारण लेखपढ
१७	श्री बिनोद खनाल	सवारी चालक	श्रेणी विहिन	इन्जिनियरिंग	विविध	साधारण लेखपढ
१८	श्री निरू पोडे	का.स.	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.	साधारण लेखपढ
१९	श्री सुमित्रा अच्छमी	का.स.	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.	साधारण लेखपढ
२०	श्री छोटु चौधरी	का.स.	श्रेणी विहिन	प्रशासन	सा.प्र.	साधारण लेखपढ

आ.व. २०७६/०७७ को वार्षिक प्रतिवेदन

१ आ.व. : ०७६/०७७		रा.यो.आ. (के.अ.मू) फा.नं.१
२ बजेट उपशिर्षक नं. ३१२०२१०४३/४४	११ आयोजनाको कुल लागत रू	पाना नं. न. १
३ मन्त्रालय : कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	क. आन्तरिक	१. नेपाल सरकार रू
४ विभाग/संस्था : पशु सेवा विभाग		२.स्थानीय निकाय/संस्था:
कार्यक्रम/आयोजनाको नाम : पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण न्यवस्थापन कार्यक्रम		ख. जनसहभागिता
५ (राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण न्यवस्थापन कार्यक्रम, हरिहरभवन)		१ ऋण
		२ अनुदान
६ स्थान :	ख बैदेशिक	
(क) जिल्ला : ललितपुर	१. गत आ.व. सम्मको खर्च रू	२. स्थानीय निकाय/संस्था:
(ख) गा.वि.स./न.पा./वडा नं. : ललितपुर	(सोभै भुक्तानी र वस्तु समेत)	३. जनसहभागिता
७ आयोजना शुरू भएको मिति :		१. ऋण
८ आयोजना पूरा हुने मिति : सालवसाली	क आन्तरिक	२ अनुदान
९ आयोजना/कार्यालय प्रमुखको नाम : डा.नम्रता सिंह	ख बैदेशिक	

(रकम रू. हजारमा)

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित		
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू (पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू)												
११.३.७.८	ल्यापटप खरिद (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशीनरी औजार	३११२२	संख्या	२	०.३८	१.६	२	०.३८	२	०.३८	१००	
११.३.७.४०१	Weighing analytical balance (4 digit) with weightset खरिद (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशीन	३११२२	संख्या	१	१.०७	४.५	१	१.०७	१	१.०७	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित		
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
११.३.७.४०२	Feed Grinder / Sample Dryer खरिद (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशिन औजार)	३११२२	संख्या	१	१.१८	५	०	०.००	०	०.००	०	
११.३.७.४८७	प्रयोगशालाको लागि वासिङ्ग मेशिन खरिद (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धित यन्त्र, उपकरण तथा मेशिनरी औजार)	३११२२	संख्या	१	०.२४	१	१	०.२४	१	०.२४	१००	
११.३.७.४९०	Fully automatic fibre extraction system (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धित यन्त्र, उपकरण तथा मेशिनरी औजार)	३११२२	संख्या	१	८.८३	३७.२५	१	५.४१	१	५.४१	१००	
११.३.७.४९२	Fully automatic solvent/fat extraction system (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धित यन्त्र, उपकरण तथा मेशिनरी औजार)	३११२२	संख्या	१	६.८७	२९	१	५.५९	१	५.५९	१००	
११.३.७.५४१	Hot air oven -150-170 litre खरिद (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धित यन्त्र, उपकरण तथा मेशिन औजार)	३११२२	संख्या	१	०.८३	३.५	१	०.८३	१	०.८३	१००	
११.३.७.५४३	प्रिन्टर खरिद (कार्यालय संचालनसँग सम्बन्धित यन्त्र, उपकरण तथा मेशिन औजार)	३११२२	संख्या	१	०.०४	०.१५	१	०.०४	१	०.०४	१००	
११.३.११.८८	Laminar air flow खरिद (अनुसन्धान तथा वैज्ञानिक अन्वेषण प्रयोगशालाको प्रयोजनका उपकरण तथा मेशिन औजार)	३११२२	संख्या	१	१.९	८	१	१.३०	१	१.३०	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित		
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
११.६.१३.९४	कार्यालय तथा प्रयोगशालाको लागि फर्निचरहरू (कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स)	३११२३	पटक	१	०.५९	२.५	१	०.५९	१	०.५९	१००	
११.६.१३.१४	प्रयोगशालामा ईपोक्सी, कार्पेटिङ्ग (कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स)		पटक	१	१.३	५.५	१	१.३०	१	१.३०	१००	
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				२३.२२	९८.०		१६.७		१६.७	९५	
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू											
१.१.१.३	रा.प. प्रथम (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	१	१.५९	६.७	१	१.५९	१	१.५९	१००	
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	२	२.८४	११.९९	२	२.८४	२	२.८४	१००	
१.१.१.५	रा.प. तृतीय (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	४	४.९५	२०.९१	४	४.९५	४	४.९५	१००	
१.१.१.२५	ह.स.चा. पाँचौं स्तर(स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	२	२.१	८.८६	२	२.१०	२	२.१०	१००	
१.१.१.३	रा.प.अनं.प्र.(प्रा) (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	४	४.२४	१७.८९	४	४.२४	४	४.२४	१००	
१.१.१.४	रा.प.अनं.प्र. (प्र) (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	१	१.०६	४.४७	१	१.०६	१	१.०६	१००	
१.१.१.५	रा.प.अनं. द्वितीया (प्रा) (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	२	२.०३	८.५७	२	२.०३	२	२.०३	१००	
१.१.१.२५	क्र.स. पाचौं श्रेणी (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	३	२.६४	११.१४	३	२.६४	३	२.६४	१००	
१.१.१.९०	लेखापाल (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	१	१.०६	४.४७	१	१.०६	१	१.०६	१००	
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता (महंगी भत्ता)	२११३२	जना	२०	१.१८	५	२०	१.१८	२०	१.१८	१००	
१.२.४.३	मूल्याङ्कन समितिको बैठक भत्ता (बैठक भत्ता)	२११३४	पटक	१	०.१४	०.६	१	०.१४	१	०.१४	१००	
१.२.४.१३२	दानास्तर निर्धारण समितिको बैठक (बैठक भत्ता)	२११३४	पटक	३	०.३६	१.५	२	०.२४	२	०.२४	६७	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित	परिमाण	
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
१.२.४.१३३	पशु आहारा समन्वय समितिको बैठक (बैठक भत्ता)	२११३४	पटक	३	०.२१	०.९	२	०.१४	२	०.१४	६७	
१.२.१०.१	पाले पहरा भत्ता(पाले पहरा भत्ता)	२११३६	जना	१	०.२४	१.०	१	०.०६	१	०.०६	१००	
१.२.१०.२	प्रयोगशाला जोखिम भत्ता अन्य भत्ता	२११३६	जना	१८	२.५७	१२.१६	१८	१.८१	१८	१.८१	१००	थप
१.३.१.१	निजामती कर्मचारीहरूको पोशाक खर्च (कर्मचारी पोशाक)	२११२१	जना	२०	०.४०	१.७	२०	०.४०	२०	०.४०	१००	
१.३.५.१	प्रयोगशाला कर्मचारी एप्रोन लगायतका सुरक्षा पहिरन र पोसाक अन्य)	२११२१	जना	१४	०.०७	०.३०	०.०७	०.३०	०.०७	०.३०	१००	
१.६.४.१	कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च(कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च)	२१२१३	जना	२०	०.२४	१.००	०	०.००	०	०.००	०	
२.१.२.१	विद्युत महशुल (बिजुली महसुल)	२२१११	महिना	२५००	०.७१	३.००	२५००	०.७१	२५००	०.७१	१००	
२.१.२.१	जारको पिउने पानी (पिउने पानी)	२२१११	जार	१२०	०.१४	०.५८	१२०	०.१४	१२०	०.१४	१००	
२.१.३.२	ट्याङ्करको पानी (पिउने पानी)	२२१११	जार	८	०.८१	३.४२	८	०.८१	८	०.८१	१००	
२.१.६.८	इन्टरनेट महशुल (टेलिफोन महसुल)	२२११२	महिना	२	०.१४	०.६	२	०.१४	२	०.१४	१००	
२.१.६.१५	टेलिफोनर फ्याक्स (टेलिफोन महसुल)	२२११२	महिना	५	०.३३	१.४	५	०.३३	५	०.३३	१००	
२.१.११.१	पदाधिकारीको सुविधाको सञ्चार खर्च	२११४२	जना	१	०.२४	१.००	१	०.२४	१	०.२४	१००	
२.२.२.२	पेट्रोल (दुई पाङ्के) (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	२२२१२	लिटर	१८००	०.४७	१.९८	१८००	०.४७	१८००	०.४७	१००	
२.२.२.४	मोबिल (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	२२२१२	लिटर	१९२०	०.२३	०.९६	१९२०	०.२३	१९२०	०.२३	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित	परिमाण	
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२.२.२.९	चार पाङ्गे सवारी साधनको लागि ईन्धन (इन्धन कार्यालय)	२२२१२	लिटर	२५२०	०.६३	२.६६	२५२०	०.६३	२५२०	०.६३	१००	
२.२.२.४३	गाडि र Lab Van को लागि डिजेल (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	२२२१२	लिटर	२४००	०.५७	२.४०	२४००	०.५७	२४००	०.५७	१००	
२.२.३.६	सवारी साधन बाहेकका मेसिनरी औजारमा प्रयोग हुने इन्धन खर्च (इन्धन अन्य प्रयोजन)	२२३१४	लिटर	१२	०.२४	१.००	१२	०.२४	१२	०.२४	१००	
२.३.१.५	दुई पाङ्गे सवारी साधन मर्मत (सवारी साधन मर्मत)	२२२१३	लिटर	१५	०.३६	१.५	१५	०.३६	१५	०.३६	१००	
२.३.१.११	चार पाङ्गे सवारी साधन मर्मत (सवारी साधन मर्मत)	२२२१३	वटा	३	१.५४	६.५	३	१.५४	३	१.५४	१००	
२.३.१.७२	मोवायल ल्यावको लागि मर्मत (सवारी साधन मर्मत)	२२२२१	लीटर	१	०.२४	१.०	१	०.२४	१	०.२४	१००	
२.३.२.३	जेनेरेटर मर्मत खर्च (मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च)	२२२१२	वटा	१	०.०९	०.४	१	०.०९	१	०.०९	१००	
२.३.२.६	प्रयोगशाला उपकरण मर्मत (मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च)	२२२१२	पटक	१५०	१.१४	४.८०	१५०	१.१४	१५०	१.१४	१००	
२.३.२.८७	कम्प्युटर, प्रिन्टर, फोटोकपी, स्क्यानर तथा अन्य उपकरण मर्मत (मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च)	२२२२१	महिना	१२	०.४३	१.८०	१२	०.४३	१२	०.४३	१००	
२.३.९.४८	प्रयोगशाला भित्र पार्टिशन र चियापान कक्ष निर्माण (भवन)	२२२३१	पटक	१	०.९५	४.००	१	०.९५	१	०.९५	१००	
२.४.१.२	पत्रपत्रिका तथा पुस्तिका खरीद (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	२२२३१	महिना	१२	०.०६	०.२४	१२	०.०६	१२	०.०६	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित		
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२.४.१.५	कार्यालय सम्बन्धी छपाई (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	२२२३१	पटकरसंख्या	३	०.३६	१.५०	३	०.३६	३	०.३६	१००	
२.४.१.१९	टोनर तथा मसी (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च) (कार्यालय मसलन्द सामान)	२२२३१	पटक	३	०.४२	१.७६	३	०.४२	३	०.४२	१००	
२.४.१.२०	छपाई खर्च (छपाई खर्च) (कार्यालय मसलन्द सामान खर्च)	२२२३१	पटक	३	०.३६	१.५०	३	०.३६	३	०.३६	१००	
२.४.१.२.१८	कार्यालयलाई आवश्यक विभिन्न सामग्री छपाई (छपाई खर्च)	२२२३५	पटक	३	०.१८	०.७५	३	०.१८	३	०.१८	१००	
२.४.१.४.५	पत्रपत्रिका, सञ्चार माध्यमबाट प्रयोगशाला सम्बन्धी बिज्ञापन तथा सूचना प्रकाशन (विज्ञापन तथा सूचना प्रकाशन)	२२२३१	पटक	३	०.३०	१.२५	३	०.३०	३	०.३०	१००	
२.५.२.७७	HPLC सञ्चालन सम्बन्धी विज्ञ परामर्श सेवा (विज्ञ र सल्लाहकार सेवा)	२२२३१	महिना	१	०.४७	२.००	१	०.४७	१	०.४७	१००	
२.५.४.२	Office website design and maintenance (नवीकरण खर्च)	२२२३१	पटक	१	०.१४	०.६	१	०.१४	१	०.१४	१००	
२.५.५.९	फिड तथा फिड सप्लिमेन्ट आयात सिफारिस सम्बन्धी सफ्टवेयर अपडेट (परामर्श सेवा खर्च)	२२४१२	पटक	३	०.६८	२.८८	३	०.६८	३	०.६८	१००	
२.५.५.१९	रा.प.आ.त.ला.गु.ब्य. प्रयोगशालाको सूचना व्यवस्थापन प्रणाली तयारी	२२४१२	पटक	१	१.०७	४.५२	१	१.०७	१	१.०७	१००	
२.६.६.१३८	गुणस्तरीय दाना सम्बन्धी सरोकारवाला निकाय हरूसँग १ दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम (७ वटै प्रदेश) (गोष्ठी तथा कार्यशाला)	२२५१२	पटक	७	२.६१	११.००	४	२.६१	४	२.६१	१००	२११३९

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित	परिमाण	
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२.७.१.२५४	गोल्बस, मास्क, भायल, सिरिन्ज, जिपलक ब्याग (तयारी सामान खरिद)	२२५२१	पटक	३	१.४२	६.००	३	१.४२	३	१.४२	१००	
२.७.१.२५५	ग्लासवेयर्स, प्लाष्टिक वेयर्स पिपेट न्युरेट जस्ता ल्याव उपकरण खरिद (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	पटक	३	१.९०	६.००	३	१.९०	३	१.९०	१००	
२.७.५.९८	वार्षिक पुस्तिका तथा चौमासिक ल्याव बुलेटिन प्रकाशन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	२२५२२	पटक	१	०.५९	२.५०	१	०.५९	१	०.५९	१००	
२.७.५.२८५	HPLC बाट दाना तथा फिड सप्लिमेण्टमा amino acids, vitamins, aflatoxin परीक्षण तथा प्रतिवेदन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री)	२२५२२	संख्या	२००	२.८४	१२.००	६२	२.८४	६२	२.८४	१००	२११३९
२.७.६.१६	दानाको नमुना संकलन तथा परीक्षण (७ वटै प्रदेशबाट) (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	संख्या	३५००	२.६५	११.२	२३४२	२.६५	२३४२	२.६५	१००	२११३९
२.७.६.१७	दाना उपपदार्थको नमुना संकलन तथा परीक्षण (७ वटै प्रदेशबाट) (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	संख्या	१०००	१.७८	७.५	८०६	१.७८	८०६	१.७८	१००	२११३९
२.७.६.१९	स्थानीय तथा विभिन्न प्रजातीका घाँसहरूको नमुना संकलन तथा परीक्षण (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	१००	१.१८	५.०	१००	१.१८	१००	१.१८	१००	२११३९
२.७.६.२०	प्रयोगशालामा रहेका ग्लासवेयर, पिपेट तथा साना उपकरण क्यालिब्रेशन (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	१	०.४७	२.०	१	०.४७	१	०.४७	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित	परिमाण	
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२.७.६.२१	एच.पि.एल.सि र फिड एनालाईजर मर्मत सम्भार तथा क्यालिब्रेशन (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	१	०.७१	३.०	१	०.७१	१	०.७१	१००	
२.७.६.२२	एच.पि.एल.सि. सञ्चालनको लागि standard र column, spectrophotometer, ELISA तथा अन्य प्रयोगशाला उपकरणको लागि किट र रिएजेन्ट खरिद गुणस्तर परीक्षण	२२५२२	पटक	१	३.५१	१४.८	०	३.५१	०	३.५१	१००	२११३९
२.७.६.२४	प्रयोगशालामा Test सम्बन्धी ब्रिक्क तथा अन्य International manual तथा पुस्तक खरिद (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	१	२.८४	१२.०	०	२.८४	०	२.८४	१००	२११३९
२.७.६.२५	रा.प.आ.त.ला.गु.न्य. प्रयोगशाला तथा नमुना परीक्षण विधि (SOP) तयारी तथा परिमार्जन (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	१	०.४७	२.०	१	०.४७	१	०.४७	१००	
२.७.६.२८	आयात निर्यात सम्बन्धी प्राविधिक उपसमिति बैठक (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	२४	०.८५	३.६	२४	०.८५	२४	०.८५	१००	
२.७.६.३०	पशु आहारा विज्ञ बैठक (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	३	०.७१	३.०	२	०.४७	२	०.४७	६७	
२.७.६.१७५	रा.प.आ.त.ला.गु.न्य. प्रयोगशाला accreditation को लागि Gap analysis र डकुमेन्टेशन (गुणस्तर परीक्षण)	२२५२२	पटक	१	१.१८	५.०	१	०.००	१	०.००	०	
२.७.१८.१०८	अन्तरदेशिय चरन खर्क सम्बन्धी बैठक एजेण्डा तयारी कार्यक्रम (पशुपन्छी विकास कार्यक्रम)	२२५२२	पटक	१	०.४७	२.०	०	०.००	०	०.००	०	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित	परिमाण	
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२.७.१८.४१५	दानाको परीक्षण गर्न घुम्टि शीविर (उद्योग, डिलर, पशुपन्थी फार्म, कृषक) (पशुपन्थी विकास कार्यक्रम)	२२५२२	पटक	१२	१.९९	८.४	६	१.९९	६	१.९९	१००	
२.७.१८.४१८	घाँसेबाली कृषक, वीउ उत्पादक, वीउ बिजन कम्पनी, नार्क तथा विभिन्न पशु आहारासँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग समन्वयात्मक बैठक	२२५२२	पटक	२	१.४२	६.०	१	१.४२	१	१.४२	१००	
२.७.१८.४१९	घाँसको वीउ उन्मोचन तथा सिफारिसको लागि नार्कसँग सहकार्य गर्ने (पशुपन्थी विकास कार्यक्रम)	२२५२२	पटक	२	१.१८	५.०	२	१.१८	२	१.१८	१००	
२.७.१८.४२०	दूध संकलन केन्द्र तथा कृषकबाट दूधको नमुना संकलन तथा परीक्षण (पशुपन्थी विकास कार्यक्रम)	२२५२२	पटक	१०००	१.१८	५.०	१००१	१.१८	१००१	१.१८	१००	
२.७.१८.४२४	घाँसेबाली (Tropical, Temperate) मूल वीउ खरिद गरी सरकारी फार्म तथा श्रोत केन्द्रहरूमा उत्पादन गर्न वितरण (पशुपन्थी विकास)	२२५२२	पटक	६	१.४२	६.०	१	०.२३	१	०.२३	१७	
२.८.१.१०७	घाँसेबाली श्रोत केन्द्रहरूको अनुगमन तथा प्रतिवेदन (अनुगमन मुल्याङ्कन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन भ्रमण खर्च)	२२६११	पटक	१०	०.९५	४.०	१४	०.९५	१४	०.९५	१००	२११३९
२.८.२.३	सरूवा भ्रमण (आन्तरिक भ्रमण)	२२६१२	पटक	४	०.२८	१.२	४	०.२८	४	०.२८	१००	

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	खर्च शिर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक जम्मा प्रगति		प्रगति अवधिसम्म यस आ. व मा भएको प्रगति		सुचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल उपाधि	कैफियत
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित		
१	२	३	४	५	६	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
२.८.२.६	कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि अन्तरिक भ्रमण खर्च (आन्तरिक भ्रमण)	२२६११	पटक	१५	०.७६	३.२	१०	०.७६	१०	०.७६	१००	२११३९
२.८.२.१३२	दानाको नमुना संकलन तथा परीक्षण (७ वटै प्रदेशबाट) (आन्तरिक भ्रमण)	२२६११	पटक	३५	१.३३	५.६		१.३३	०	१.३३	१००	२११३९
२.९.२.८	सवारी साधन बीमा, नविकरण (बीमा सवारी साधन)	२२२१४	संस्था	१८	०.७१	३.०	१८	०.७१	१८	०.७१	१००	
२.९.६.१	कार्यालयमा दैनिक चियापान खर्च (चियापान खर्च)	२२०११	पटक	१२	०.१४	०.६	१२	०.१४	१२	०.१४	१००	
२.९.६.१७	कार्यालयमा दैनिक चिया तथा अन्य भैपरी आउने खर्च अतिथि सत्कार (चियापान खर्च)	२२०११	पटक	१२	०.३८	१.६	१२	०.३८	१२	०.३८	१००	
२.९.९.३	पुजाआजा खर्च (अन्य विविध खर्च)	२२०११	पटक	२	०.०५	०.२	२	०.०५	२	०.०५	१००	
२.९.९.२५	निर्यमित स्टाफ बैठकमा हुने चियापान खर्च (अन्य विविध खर्च)	२२०११	पटक	१२	०.१४	०.६	१२	०.१४	१२	०.१४	१००	
ख	चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				७९.३५	३३६.२		७५.१		७५.१	९४.६७	
कं ख	कुल जम्मा खर्च				१०२.८८	४३४.२		९१.८६		९१.८६	८९.२९	
	वार्षिक प्रगति विवरण	चालु खर्चको					पूजिगत खर्चको					
	निकास	२६५७७२५५।९८					७१७२५५।०					
	खर्च	२६५७७२५६।९८					७१७२५५।०					
	भारित प्रगति प्रतिशत	९७.६ %					७२.०८ %					
	बित्तिय प्रगति प्रतिशत	९५.७ %					७३.१८ %					
हाल सम्मको बेरुजु रकम रू: ७०८६४०।-												
वार्षिक राजश्व आम्दानी रू: ८०५३३१।-												

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को वार्षिक आर्थिक विवरण

म.ले.प.फा.नं. २१४

बजेट उपशीर्षक : ३१२०२१०४३ / पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण न्यवस्थापन कार्यक्रम

चालु खर्च

खर्च संकेत नम्बर	खर्च शीर्षक	शुरु विनियोजित बजेट	पुरक बजेट बाट		रकमान्तर बाट		अन्तिम बजेट	निकासा	खर्च	बांकी		कैफियत
			थप	घट	थप	घट				निकाशा	बजेट	
१	२	३	४	५	६	७	८	८	१०	११	१२	१३
२११११	पारिश्रमिक कर्मचारी	९,५००,०००।००	१,८३६,५३१।००				११,३३६,५३१।००	११,३३६,५३१।००	११,३३६,५३१।००		(	
२११२१	पोशाक	२००,०००।००					२००,०००।००	१९०,०००।००	१९०,०००।००		(	
२११३२	महँगी भत्ता	५००,०००।००					५००,०००।००	४६८,८६२।००	४६८,८६२।००		३१,१३८।००	
२११३४	कर्मचारीको बैठक भत्ता	३००,०००।००					३००,०००।००	१९२,२२५।००	१९२,२२५।००		१०७,७७५।००	
२११३९	अन्य भत्ता	१००,०००।००	१,५९४,०००।००	६३७८,०००।००			१,३१६,०००।००	९३८,०००।००	९३८,०००।००		३७८,०००।००	
२११४२	पदाधिकारीको अन्य सुविधा	१००,०००।००					१००,०००।००		(	१००,०००।००	१००,०००।००	
२१२१३	योगदान तथा आधारित बीमा कोष खर्च	१००,०००।००					१००,०००।००		(	१००,०००।००	१००,०००।००	
२२१११	पानी तथा बिजुली	७००,०००।००	७००,०००।००				७००,०००।००	४०६,९८६।००	४०६,९८६।००		२९३,०१४।००	
२२११२	संचार महशुल	२००,०००।००	२००,०००।००				२००,०००।००	१४७,१७७।००	१४७,१७७।००		५२,८२३।००	
२२२१२	इनधन (कार्यालय प्रयोजन)	८००,०००।००					८००,०००।००	५८५,६३५।२७	५८५,६३५।२७		२१४,३६४।७३	
२२२१३	सवारी साधन मर्मत खर्च	९००,०००।००					९००,०००।००	९००,०००।००	९००,०००।००		(	
३२२१४	विमा तथा नविकरण खर्च	३००,०००।००					३००,०००।००	२०१,९५३।००	२०१,९५३।००		९८,०४७।००	

खर्च संकेत नम्बर	खर्च शीर्षक	शुरु विनियोजित बजेट	पुरक बजेट बाट		रकमान्तर बाट		अन्तिम बजेट	निकासा	खर्च	बांकी		कैफियत
			थप	घट	थप	घट				निकाशा	बजेट	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
२२२२१	मेशीनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	७००,०००।००	७००,०००।००				७००,०००।००	७००,०००।००	७००,०००।००			
२२२३१	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	४००,०००।००					४००,०००।००	३९९,८६०।००	३९९,८६०।००		१४०।००	
२२३११	मसलन्द तथा कार्यालय सम्बन्धी	५००,०००।००					५००,०००।००	४९९,९२१।००	४९९,९२१।००		७९।००	
२२३१४	इनधन अन्य प्रयोजन	१००,०००।००					१००,०००।००	९७,६३९।७१	९७,६३९।७१		२,३६०।२९	
२२३१५	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	२००,०००।००					२००,०००।००	२००,०००।००	२००,०००।००		(	
२२४११	सेवा र परामर्श खर्च	२००,०००।००					२००,०००।००	१९८,१७२।००	१९८,१७२।००		१,८२८।००	
२२४१२	सूचना तथा सफटवेयर सञ्चालन खर्च	८००,०००।००					८००,०००।००	७८३,०१०।००	७८३,०१०।००		१६,९९०।००	
२२५१२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	१,१००,०००।००					१,१००,०००।००	५५९,०३०।००	५५९,०३०।००		५४०,९७०।००	
२२५२१	उत्पादन सुमाग्री सेवा खर्च	१,४००,०००।००					१,४००,०००।००	१,३९९,१६७।००	१,३९९,१६७।००		८३३।००	

खर्च संकेत नम्बर	खर्च शीर्षक	शुरु विनियोजित बजेट	पुरक बजेट बाट		रकमान्तर बाट		अन्तिम बजेट	निकासा	खर्च	बाँकी		कैफियत
			थप	घट	थप	घट				निकाशा	बजेट	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३
२२५२२	कार्यक्रम खर्च	११,६००,०००।००	८४७,०००।००	(५,७३२,०००.००)			६,७१५,०००।००	५,३३३,९२३।००	५,३३३,९२३।००		१,३८१,०७७।००	
२२६११	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	४००,०००।००		(३६५,०००.००)			३५,०००।००	६८,०००।००	६८,०००।००		(३३,०००.००)	
२२६१२	भ्रमण खर्च	१,०००,०००।००		(७६५,०००.००)			२३५,०००।००	१७४,६००।००	१७४,६००।००		६०,४००।००	
२२७११	विविध खर्च	३००,०००।००					३००,०००।००	२९४,७८०।००	२९४,७८०।००		५,२२०।००	
		३२,४००,०००।००	५,८७७,५३९।००	(७,२४०,०००.००)	(	(	२९,४३७,५३९।००	२६,०७५,४७९।९८	२६,०७५,४७९।९८		३,३६२,०५९।०२	

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ दातृ निकायगत बजेट र खर्चको वार्षिक विवरण

म.ले.प.फा.नं. २१४

बजेट उपशीर्षक : ३१२०२१०४३४ पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण न्यवस्थापन कार्यक्रम

चालु खच

खर्च संकेत नम्बर	खर्च शीर्षक	शुरु विनियोजित बजेट	थप तथा घट		रकमान्तर बाट		श्रोतान्तर बाट		अन्तिम बजेट	निकासा	खर्च	निकासा बाँकी बजेट बाँकी	कैफियत
			थप	घट	थप	घट	थप	घट					
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	
३११२२	मेशिनरी तथा औजार	९,०००,०००।००							९,०००,०००।००	६,३८७,३२५।००	६,३८७,३२५।००	२,६१२,६७५।००	
३११२३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	८००,०००।००							८००,०००।००	७८५,२२५।००	७८५,२२५।००	१४,७७५।००	
	जम्मा :	९,८००,०००।००							९,८००,०००।००	७,१७२,५५०।००	७,१७२,५५०।००	२,६२७,४५०।००	

खर्चको फाँटवारी
कार्यालयका कोड ३१२०२३४०४
२०७६/०७७ आषाढ महिना

बजेट शीर्षक नं. ३१२०२३४०४

बजेट उपशीर्षकको नाम : पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण न्यवस्थापन कार्यक्रम

खर्च/ वित्तिय संकेत नं.	खर्च/वि त्तिय संकेतको नाम	अन्तिम बजेट	आषाढ महिनासम्मको निकासा	गत महिना सम्मको खर्च	आषाढ महिना को खर्च	आषाढ महिनासम्मको खर्च	पेशकी	पेशकी बाहेक खर्च रकम	बाँकी बजेट
३११२२	मेशिनरी तथा औजार	९,०००,०००.००	६,३८७,३२५.०७			६,३८७,३२५.०७			२,६१२,६७५.००
३११२३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	८००,०००.००	७८५,२२५.००			७८५,२२५.००			१४,७७५.००
	कुल जम्मा	९,८००,०००.००	७,१७२,५५०.०७	-	-	७,१७२,५५०.०७	-	-	२,६२७,४५०.००

खर्चको फाँटवारी
कार्यालयको कोड ३१२०२३४०४
२०७६/०७७ आषाढ महिना

बजेट शीर्षक नं. ६०१०००१३३

बजेट उपशीर्षकको नाम : संचित विदा

खर्च/ वित्तिय संकेत नं.	खर्च/ वित्तिय संकेतको नाम	अन्तिम बजेट	आषाढ महिनासम्मको निकासा	गत महिना सम्मको खर्च	आषाढ महिनाको खर्च	आषाढ महिनासम्मको खर्च	पेशकी	पेशकी बाहेक खर्च रकम	बाँकी बजेट
२७३१३	सेवा निवृत्तको संचित विदा	३०९३०५५.०९	३०९३०५५.०९			३०९३०५५.०९			
	कुल जम्मा	३०९३०५५.०९	३०९३०५५.०९			३०९३०५५.०९			

खर्चको फाँटवारी
कार्यालयको कोड ३१२०२३४०४
२०७६/०७७ आषाढ महिना

बजेट शीर्षक नं. ६०१०००१६३

बजेट उपशीर्षकको नाम : औषधि उपचार

खर्च/ वित्तिय संकेत नं.	खर्च/ वित्तिय संकेतको नाम	अन्तिम बजेट	आषाढ महिनासम्मको निकासा	गत महिना सम्मको खर्च	आषाढ महिनाको खर्च	आषाढ महिनासम्मको खर्च	पेशकी	पेशकी वाहेक खर्च रकम	बाँकी बजेट
२७३१३	सेवा निवृत्तको औषधि उपचार	३७११६६६१००	३७११६६६१००			३७११६६६१००			००
	कुल जम्मा	३७११६६६१००	३७११६६६१००			३७११६६६१००			००

राजस्वको वार्षिक आर्थिक विवरण
कार्यालयको कोड ३१२०२३४०४
२०७६/०७७ आषाढ महिना

राजस्व शीर्षक	राजस्व विवरण	राजस्व आम्दानी	संचित कोष दाखिला	बाँकी नगद	गत आ.व.को नगद मौज्दात दाखिला	कैफियत
	साविक तर्फ					
	साविक तर्फको जम्मा					
	हालतर्फ					
१४२२६	आयात निर्यात इजाजत पत्र दस्तुर	४६३,३००।००	४६३,३००।००			
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	२९,०००।००	२९,०००।००			
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१०,०००।००	१०,०००।००			
१५१११	बेरूजू	३०३,०३१।००	३०३,०३१।००			
	हालतर्फको जम्मा	६०५,३३१।००	६०५,३३१।००			
	कूल जम्मा	६०५,३३१।००	६०५,३३१।००			

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को धरौटीको वार्षिक आर्थिक विवरण

आम्दानी

गत वर्षको जिम्मेवारी	२०,०३,४४९।००
यस वर्षको आम्दानी	<u>२,४६,८२३।००</u>
जम्मा	२२,५०,२७२।००

खर्च

सदर स्याहा	
फिर्ता	<u>१२,१८,१९९।००</u>
जम्मा	१२,१८,१९९।००

बाँकी

श्रेस्ता अनुसार	१०,३२,०७३।००
को.ले.नि.का अनुसार	१०,३२,०७३।००
फरक	
फरकपर्नाको कारण	

पेश गर्ने
लेखापाल
मिति

सदर गर्ने
कार्यालय प्रमुख
मिति

आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को बेरूजू फछ्यौटको विवरण

क्र.सं.	विवरण	बेरूजु	फछ्यौट	बाँकी बेरूजु	प्रगति प्रतिशत	कैफियत
१	आ.व.२०७७/७४६ सम्मको	१०,५५,८६१।-	३,४७,०५१।-	७,०८,६४०।-	३२.८६ ५	

तयार गर्ने
जनक बहादुर धामी
पशु विकास अधिकृत

प्रमाणित गर्ने
डा. नम्रता सिंह
प्रमुख पशु विकास अधिकृत

राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालाबाट सञ्चालित कृयाकलापहरु

क. नियमन कार्य

चालु आ.व. २०७६/७७ को अवधिमा संघिय संरचना अनुसार राष्ट्रिय चरन तथा पशु आहारा केन्द्र र लाइभस्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालाको एकीकृत रूपमा गठित यस राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशालाले विभिन्न दाना उद्योग र व्यवसायीहरूको अनुगमन निरीक्षणका साथै संयुक्त अनुगमन र नमुना संकलन र परीक्षण विश्लेषण गरेको थियो । अनुगमनमा देखिएका कमी कमजोरी हटाउन सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक राय सुझावका दिई केहीलाई सचेत गराउने कार्य समेत गरेको छ । यस कार्यलाई भविष्यमा पनि निरन्तरता दिई पशुपन्थी पालन व्यवसायमा आवद्ध व्यावसायिक किसानहरूका लागि “स्वस्थ जीवनका लागि स्वस्थ र पोषिलो आहार, स्वस्थ र पोषिलो आहारका लागि स्वस्थ र स्वच्छ पशुपन्थीजन्य पदार्थ दूध, फुल, मासुको उपभोग स्वस्थ र स्वच्छ पशुपन्थीजन्य पदार्थ दूध, फुल, मासुका लागि स्वस्थ र निरोगी पशुपन्थी, स्वस्थ र निरोगी पशुपन्थीका लागि गुणस्तरीय पशुपन्थीका दाना तथा आहारा । तसर्थ, सधैं स्वस्थ र निरोगी पशुपन्थी पालनका लागि गुणस्तरिय दाना र आहाराको उत्पादन र प्रयोग गरौं, स्वस्थ रहौं निरोगी बनौं, सुन्दर र समृद्ध नेपाल निर्माणमा टेवा पुऱ्याऔं” भन्ने मूल मन्त्रका साथ नियमन कार्य लगायतका अन्य कृयाकलाप संचालन गर्दै जाने नीति लिई अधि बढी रहेको छ । तथापि पशुपन्थीका दाना सम्बन्धी दाना पदार्थ ऐन, २०३३ र दाना नियमावली, २०४१ ले दाना पदार्थ सम्बन्धीको नियमन र आवश्यक कारबाही गर्ने अधिकार खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागमा निहित रहेको भएता पनि पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ र नियमावली, २०५६ का साथै लाइभस्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशाला कार्यविधि, २०७३ लाई आधार मानेर दानाका गुणस्तर सम्बन्धी नियमनकारी भूमिकामा काम गर्नु पर्ने असहज परिस्थिति बावजुद यस प्रयोगशालाबाट तपसिल अनुसारको अनुगमन तथा नियमनका कार्यहरू गरेको छ ।

१. अनुगमन

१.१. घाँसेवाली श्रोत केन्द्रहरूको अनुगमन

यस कार्यालयबाट आ.व. २०७६/७७ मा निम्न अनुसारको श्रोत केन्द्रहरूको अनुगमन गरी तिनीहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा प्रवर्द्धनको लागि आवश्यक सर-सल्लाह, निर्देशन तथा मूल बीउ तथा सर्टिफाइड बीउ उपलब्ध गराईएको छ ।

क्र. सं.	श्रोतकेन्द्रको नाम	श्रोतकेन्द्रको ठेगाना	प्रोप्राईटरको नाम	अनुगमन कर्ता	अ.क.को ठेगाना	अनुगमन मिति
१.	तुलेमोहर कृषि फार्म	तुलेमोहर- ट. सुनसरी	कोपीला कार्की	१.डा.सीता भट्टराई २.श्री कमल भट्टराई	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २.NLSIP बिराटनगर	२०७६।०५।२६ देखि ०६।१०।१
२	सप्तकोषि कृषि फर्म	रामधुनि ४, सुनसरी	निर्मला खड्का	१.डा.सीता भट्टराई २.श्री कमल भट्टराई	१. रा.प.आ.तथा ला. गु.न्य.प्र. २.NLSIP बिराटनगर	२०७६।०५।२६ देखि ०६।१०।१
३.	प्रगतिशील बाख्रा पालक समुह	रामधुनि ४, मानपुर सुनसरी	रामजित चौधरी (अध्यक्ष)	१.डा.सीता भट्टराई २.श्री कमल भट्टराई	१. रा.प.आ.तथा ला. गु.न्य.प्र. २.NLSIP बिराटनगर	२०७६।०५।२६ देखि ०६।१०।१
४.	श्री गढीमाई कृषि उत्पादन, प्रसोधन तथा अनसन्धान केन्द्र	कलैया, बारा	भरत शाह	१.डा.नम्रता सिंह	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६

क्र. सं.	श्रोतकेन्द्रको नाम	श्रोतकेन्द्रको ठेगाना	प्रोप्राईटरको नाम	अनुगमन कर्ता	अ.क.को ठेगाना	अनुगमन मिति
५.	एकीकृत पशु विकास फार्म	कोल्ही, बारा	शंकर मैनाली	१. राम उद्गार यादव	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६।०६।१२ देखि १७
६.	के.के. ईन्टरप्राईजेज	बनेपा १४, साँगा	रमेश खरेल	१.डा.अमर राय २.श्री शीव आचार्य ३.डा.सीता भट्टराई	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २.कृ.तथा प.पं.वि.मन्त्रालय ३.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६।०८।२० देखि २४ सम्म
७.	पौरख सामुदायिक कृषि सहकारी सं.लि.	ताथली, भक्तपुर	भानुभक्त पराजुली	१.डा.अमर राय २.श्री शीव आचार्य ३.डा.सीता भट्टराई	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २. कृ.तथा प.पं.वि.मन्त्रालय ३. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६।०८।२४
८.	तल्लो पट्टेरी घाँस श्रोत केन्द्र	पोखरा - २८, डाँडानाक	धन बहादुर पुन मगर	१.डा.सीता भट्टराई २.डा.लक्ष्मण ढकाल ३.डा.भगवती शर्मा	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २. NLSIP पोखरा ३. NLSIP पोखरा	२०७६।०८।२६
९.	घाँस तथा पशु विकास श्रोत केन्द्र	भल्टार, धादिङ्ग	गंगा दत्त अधिकारी	१.डा.अमर राय २.श्री प्रनिल के.सी. ३.डा.सीता भट्टराई	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प २. घाँसेवाली महाशाखा नार्क ३. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६।१०।२८
१०.	कृत्यटिभ एग्रो एण्ड पशुपालन	चैनपुर, नुवाकोट	बलराम अर्याल	१.डा.अमर राय २.श्री प्रनिल के.सी. ३.डा.सीता भट्टराई	१. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २. घाँसेवाली महाशाखा नार्क ३. रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६।१०।२८
११.	सिर्खालि कृषि सहकारी संस्था	विदुर ३, नुवाकोट	भिम प्रसाद रिमाल (अध्यक्ष)	१.डा.अमर राय २.श्री प्रनिल के.सी. ३.डा.सीता भट्टराई	१.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २. घाँसेवाली महाशाखा नार्क ३.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६।१०।२८
१२.	गोरस पशु विकास फार्म तथा घाँस विकास श्रोत केन्द्र	गैडाकोट, नवलपरासी	गोपाल दुलाल	१. डा.अमर राय २.श्री राम उद्गार यादव	१.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र.	२०७६।११।१८
१४.	चितवन घाँस श्रोत केन्द्र	गौरीगंज -८, भरतपुर	प्रकाश ढकाल	१. डा.अमर राय २.श्री राम उद्गार यादव	१.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.	२०७६।११।१७
१५.	तिमिल्लीना घाँस बाली वीउ वृद्धि कृषि फार्म	पारसनगर-८, चितवन	शिव तिमिल्लीना	१. डा.अमर राय २.श्री राम उद्गार यादव	१.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.प्र. २.रा.प.आ.तथा ला.गु.न्य.	२०७६।११।२०

१.२. घाँसेवाली श्रोत केन्द्रहरूको विवरण

घाँसेवाली बीउ उत्पादक सरकारी फार्म, निजी कृषक, समुह, समिति, समूहको नामावली विवरण

पशुपालक कृषकहरूका लागि पशु आहारा सम्बन्धी श्रोत पहिचान तथा आवश्यक घाँसको बीउ बेर्नाहरू सजिलै उपलब्ध होस् भनी श्रोतकेन्द्रहरूको विवरण निम्न अनुसार तयार गरी आवरूश्यक जानकारी गर्ने कार्यहरू गरेको छ ।

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
१	चरन तथा घाँसेवाली बीउ बृद्धि फार्म	जनकपुरधाम, धनुषा	०४१ - ५२०१९०	जै, बर्षिम, भेच, टियोसेन्टी		
२	चरन तथा घाँसेवाली बीउ बृद्धि फार्म	गौघाट, बाँके	०८१ - ६२१२४३	जै, बर्षिम, भेच, टियोसेन्टी, स्टाईलो, ज्वाइन्ट भेच		
३	चरन तथा घाँसेवाली बीउ बृद्धि फार्म	रंजितपुर, सर्लाही	०४६ - ५०११०८, ५०११७६	जै, भेच, ज्वाइन्ट भेच, डेस्मोडियम, टियोसेन्टी स्टाईलो, टाँकी, ईपिल ईपिल,	मुलाटो, सेटरिया	
४	चरन तथा घाँसेवाली महाशाखा	खुमलटार, ललितपुर	०१-५५४२९०३	राईग्रास, ह्वाइट क्लोभर, जै	किम्बु, बैश, टाँकी, ईपिल ईपिल	
५	कृषि अनुसन्धान केन्द्र (चरन)	धुन्चे, रसुवा	०१० ५४०१३७	राईग्रास, ह्वाइट क्लोभर, जै		
६	कृषि अनुसन्धान केन्द्र	लुम्ले, कास्की	०६१ ६२२१७४	जै	राई खन्यु, निमारो, पैयु, दुधिलो, पाखुरी	
७	कृषि अनुसन्धान केन्द्र	तरहरा, सुनसरी	०२५ ४०५०९८	जै, टियोसेन्टी		
८	कृषि अनुसन्धान केन्द्र	खजुरा, बाँके	०८१ ६२१२२६	बर्षिम, जै		
९	मध्यपश्चिम कामधेनु गाई श्रोत केन्द्र	उदयपुर, बाँके		जै		मार्फत: बीउ बृद्धि फार्म, बाँके ०८१६२१ २४३
१०	हरियाली घाँसेवाली बीउ उत्पादन समूह	गौघाट, बाँके		जै, बर्षिम		
११	जसरनाथ राय	सलेमपुर १, सर्लाही		बर्षिम		मार्फत: बीउ बृद्धि फार्म, रंजितपुर ०४६५० ११०८, ५०११७६
१२	मान बहादुर खड्का	जघ्नी ५, सर्लाही		जै		
१३	हरी के.सी	जघ्नी ५, सर्लाही		जै		
१४	सुरेस कार्की	हजरीया,		टियोसेन्टी		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/विरूवा	
		सर्लाही				
१५	हरिपुवा दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था	हरीपुवा, सर्लाही	नागेश्वर साह ९८४४०६४५९५	जै		
१६	नन्देश्वर महिला शंस समूह (बी)	नवलपुर ७, सर्लाही	पशुपती भण्डारी, ४६-५७०१८२	स्टाइलो, टियोसेन्टी, दिनानाथ, ज्वाइन्टभेच	नेपियर, गिनीग्रास, अमृसो	
१७	रंजनी बहुउद्देश्यीय स.स	दवैमा ९, मोरङ्ग	९८०५३३९९७६	जै, टियोसेन्टी		
१८	चिरञ्जिवी दाहाल	सुन्दरपुर ६, मोरङ्ग	९८५२०२७०९२			
१९	घुम्ती बाखा पालन समूह	लेटाङ्ग ७, मोरङ्ग	२९५६००६९	टियोसेन्टी, स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच, डेस्मोडियम, मोलासेस, ईपिल ईपिल	नेपियर सेट्स	
२०	घाँसेवाली स्रोत केन्द्र	पथरी, मोरङ्ग	२९५५५६९२	जै		
२१	आदर्श घाँस उत्पादक कृषक समूह	पिपरा महोत्तरी	९८४४९२८२५९	जै, बर्षिम		
२२	श्री सिद्धनाथ बाबा घाँस उत्पादन कृषक समूह	भंगहा, महोत्तरी	९८०४८३४८२९	जै, बर्षिम		
२३	जयमा दुर्गा घाँसको बीउ उत्पादक कृषक समूह	रामगोपाल, महोत्तरी	९८९५८९९८६०	जै, बर्षिम		
२४	घाँसेवाली बीउ उत्पादन समूह	पर्सा पतौली, महोत्तरी		बर्षिम		माफतः घाँसेवाली बीउ बृद्धि फार्म, जनकपुर, ०४९५२०९९
२५	विभिषण ठाकुर	दनौली ९, महोत्तरी		जै		माफतः जि.प.से.का. महोत्तरी ०४४५२ ००७३
२६	राम पाण्डे	ईलखारी २, महोत्तरी		जै		
२७	रामसेवक मण्डल	पर्सा पतौली, महोत्तरी		बर्षिम		
२८	अरूण ठाकुर	पिपरा, महोत्तरी		जै		
२९	श्री लक्ष्मी नारायण घाँस उत्पादन समूह	मटियानी, महोत्तरी		जै, बर्षिम		
३०	बिजय राघव घाँस उत्पादन समूह	बगडा ८, महोत्तरी		जै, बर्षिम		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
		महोत्तरी				
३१	एकिकृत पशुपालन सहकारी संस्था	लाहान १०, सिरहा	९८०४७०६३२४	जै		
३२	व्यवसाय उन्मुख लक्ष्मी दूध उत्पादन समिति	लक्ष्मीनिया, सिरहा	९७४११०४२४७	जै		
३३	काली प्रसाद चौधरी	गुलरिया न.पा ६, वालापुर, बर्दिया	काली प्रसाद चौधरी, ९७४८०१८८७४		भटमासे, बकाइनो, टाँकी, बडहर	
३४	नवदुर्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	देउराकला, बर्दिया	लक्ष्मी राम चौधरी, ९८४८०१८४८७	स्टाईलो, ज्वाइन्ट भेच	नेपियर, अमृसो	
३५	मुनाल घाँस बीउ उत्पादन समूह	फाल्का ६, बर्दिया	गोविन्द श्रेष्ठ, ९७४८००९४१३	बर्षिम		
३६	फेनापती सामुदायिक वन उपभोक्त समूह	धधवार ४ वैदी, बर्दिया	९८४८१८७४०१	ज्वाइन्ट भेच		
३७	जनसेवा उच्च मा.वि	धधवार ४, वैदी, बर्दिया	९८४४८४२४५५	ज्वाइन्ट भेच		
३८	नवदुर्गा सा.वन उपभोक्ता समूह	डेउराकला ७, बर्दिया	९८४८२६६२२०	ज्वाइन्ट भेच		
३९	बृज मोहन यादव	माहम्मदपुर ७, बर्दिया		बर्षिम		
४०	मुनाल बर्षिम बीउ उत्पादक समूह	कालिका ५, बर्दिया		बर्षिम		
४१	थारू यूवा जागृती भैसी पालन समूह	गु.न.पा. १४, बर्दिया		बर्षिम		
४२	मयूर घाँसेवाली बीउ वेर्ना उत्पादा समूह	कालिका ३, बर्दिया	डिल्लीराम न्यौपाने ९८४८१०२८९५	बर्षिम		
४३	कालिका घाँसेवाली बीउ वेर्ना उत्पादन समूह	कालिका ५, बर्दिया	युवराज लामिछाने ९८४८०२२९९०	बर्षिम		
४४	शितला घाँसेवाली बीउ वेर्ना उत्पादन समूह	कालिका ५, बर्दिया	किशोर खरेल ९८४८०३०८०४	बर्षिम		
४५	बक्रातिया घाँसेवाली बीउ वेर्ना उत्पादन समूह	कालिका १, बर्दिया	नन्द कुमार थारू ९८४८१४५७५६	बर्षिम		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/विरूवा	
४६	शिवशक्ति कृषि तथा पशु विकास सहकारी संस्था	अलिताल ९ डडेलधुरा	डम्मर बुढा ९७४९५००५७८		मुलाटो पास्पलम, सेटेरिया, नेपियर मोठ, बदामे, अग्रिसो	
४७	नवदुर्गा घाँस विकास समिति	नवदुर्गा ४, डडेलधुरा	९८४८४९७६६० ९७४९५५८६५	जे	नेपियर, मुलाटो, अग्रिसो	
४८	हरियाली महिला घाँस विकास समिति	भलारी ९, कन्चनपुर	९८४८४२३१४८	ज्वाइन्ट भेच		
४९	पाडापाडी पालन कृषक समूह	वाना २, संखुवासभा		जे		मार्फत: जि.प.से.का. संखुवासभा ०२९५६० १५९
५०	व्यवसायिक गाई पालन समूह	मान्मिङ्ग ६, संखुवासभा		जे		
५१	मकालु भेसी पालन समूह	चेनपुर, संखुवासभा		जे		
५२	बरगाछी पशुपालन समूह	खराङ्ग २, संखुवासभा		जे		
५३	पशु सेवा केन्द्र, भचक	भचक, गोरखा	ऋषिराम मरठठा, प.से.प्रा. ९८४६७४८६८	जे		
५४	शान्ति त्रिपाठी	गाईखुर, गोरखा	ऋषिराम मरठठा, प.से.प्रा. ९८४६७४८६८	स्टाइलो, टियोसेन्टी		
५५	कबुलियती वन समूह	मनकामना ९, गोरखा	कृष्ण नारायण श्रेष्ठ ९८४६३३२२९९८	स्टाइलो		
५६	बुढिगण्डकी दुग्ध स.स.	बुकोठ, गोरखा	कृष्ण कुमार श्रेष्ठ ९८४६१५८८४९	टियोसेन्टी		
५७	सरस्वती उन्नत घाँस बीउ विजन समिति	हंसपुर ३, गोरखा	९८४६४९०८४५	जे		
५८	कामधेनु गाईपालन समुह	च्याङली गा.वि.स. ८, गोरखा	राजेन्द्र पन्त, ९८४९८८४९०३		सुम्बासेटेरिया, मुलाटो, पास्पलम, मोठ नेपियर	
५९	सानुचौतारा कबुलियती वन समूह	मनकामना ८, गोरखा	खिल बहादुर गुरूङ्ग		मुलाटो, पास्पलम, सेटेरिया, नेपियर मोठ, बदामे	
६०	कृष्ण कुमार श्रेष्ठ	मनकामना ९, गोरखा	९८४६१५८८४९	स्टाइलो		
६१	गज बहादुर थापा	मनकामना ९, गोरखा	९८९७९२०७८	स्टाइलो		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
६२	अशोक कुमार थापा	मनकामना ९, गोरखा	९८४६५०८३९०			
६३	शिव प्रसाद ढकाल	बोलाङ्ग २ गोरखा	९६९१५७७७	टियोसेन्टी		
६४	शंकर बेली सा.ब.उ.स. बक्लौरी ढ	बक्लौरी ९, सुनसरी	सुदीप राजधामी ९८०४३९३३४८	स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच		
६५	सुनसरी सा.ब.उ.स. बक्लौरी	बक्लौरी ८, सुनसरी	बासुदेव माडी, ९८०७३३९३५९	स्टाइलो		
६६	शंकरबेली समूह	बक्लौरी ९, सुनसरी	मान ब. बस्नेत	स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच, ईपिल ईपिल	नेपियर	
६७	जन जागृती भैसीपालन समूह	महेन्द्रनगर, सुनसरी	९८४२०३५३२५	जे, टियोसेन्टी		
६८	सुनसरी सामूदायिक उपभोक्ता समूह	बक्लौरी, सुनसरी	९८४२३९५३४	स्टाइलो		
६९	पुस्पाञ्जली कृषि फार्म	नान्दु ८, काभ्रे		जे		मार्फत: जि.प.से.क ।काभ्रे ११४ ९०२६६
७०	कृषि गाई पालन समूह	गौरीबिसौना देउपुर ३, काभ्रे		जे		
७१	खरेल घाँस उद्योग	चौबास गा.वि.स. ५, काभ्रे	खड्क बहादुर खरेल क्षेत्री, ९८४९३८२३६५	जे, टियोसेन्टी	नेपियर मोठ, बदामे, सेटेरिया, मुलाटो, ग्रीनलिप, फोरेज पिनट	
७२	कृष्ण मल्ल	शान्तिडाँडा ३, ईलाम	९८४२६३५२९४	जे		
७३	टिकाराम लुईटेल	ईलाम सेती २, जोरधारा, ईलाम	टिकाराम लुईटेल ९८४२६३५०३२		अमूसो, नेपियर, टांकी, निमारो	
७४	उमेश गौतम	शान्तिडाँडा ३, ईलाम	९८४२७३९७९३	जे		
७५	गाई भैसी पालन समूह	शान्तीडाँडा १/२, ईलाम		जे		
७६	घाँसेवाली बीउ उत्पादक समुह	खड्कभञ्ज्याङ्ग, नुवाकोट	नारायण अधिकारी ९८९३७६८४००	जे		
७७	देवक्रान्त चौधरी	ब्रमजिया, सप्तरी		जे, बर्षिम		
७८	कंकालनी जे घाँसको बीउ उत्पादक कृषक समूह	त्रौकोल, सप्तरी	९८९७७४८५१०	जे		
७९	बीउ उत्पादक कृषक समूह	डुमरिया २, नजरुर, रौतहट		जे	नेपियर सेट्स	

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क न्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
८०	ईच्छा खत्री	खुमलटार, ललितपुर	ईच्छा खत्री ९८४९३६०३९३	हवाईट क्लोभर		
८१	नमूना भेसीपालन समिती	चापागाऊँ, ललितपुर		जे		
८२	इन्द्रावती महिला बाख्रापालन समिति	त्रि.न.पा. ११, उदयपुर		जे, स्टाइलो		
८३	बाख्रापालन महिला समूह	सानोगामा ४, धनुषा		भेच		
८४	कालीगण्डकी दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था लि.	अमलाचौर २ बाग्लुङ्ग	९८५७६२३४९०	जे		
८५	बाग्लुङ्ग पशु विकास श्रोत विकास तथा दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था लि.	भिमपोखरा २, बाग्लुङ्ग	९८४७६२४६०३	जे		
८६	नमूना महिला भेसी पालन समिति	हरिचौर ५, बाग्लुङ्ग	९८४७६४०३७९	जे		
८७	सयपत्री बहुउद्देशीय सहकारी संस्था लि.	हटिया ३, बाग्लुङ्ग	९८५७६२९८९२	जे		
८८	नौलो बिहानी बाख्रापालन समिति	दुधिलाभाटी ८, बाग्लुङ्ग		जे		
८९	सालबोट न्यवसायीक गाई पालन समिति	तित्यङ, ९	९८४७६३९२९९	जे		
९०	मुक्तिनाथ घाँस विकास समिति	बा.न.पा. १०	९८४७६२०९२६	जे		
९१	राम प्रसाद गौतम	कोटेश्वर ३५, बालकुमारी, काठमाडौं		जे, भेच, टियोसेन्टी, स्टाईलो, ज्वाइन्टभेच, डेस्मोडियम, मोलासेस		
९२	किसान भेट सेन्टर	बुटवल न.पा. ८, रूपन्देही	७९५४००६७	जे, भेच, बर्षिम, टियोसेन्टी, स्टाईलो, ज्वाइन्ट भेच, डेस्मोडियम, मोलासेस		माग अनुसार न्यवस्था गर्न सक्ने
९३	खनाल भेद सेन्टर	सौ. फर्साटिकर, रूपन्देही	९८५७०९०२०६	जे, भेच, बर्षिम, टियोसेन्टी, स्टाईलो, ज्वाइन्ट भेच, डेस्मोडियम, मोलासेस		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
९४	ताय नारायण काफ्ले	सौ. फर्साधिकर ड, रूपन्देही	९८४७०४७५३८	जै		माग अनुसार व्यवस्था गर्न सक्ने
९५	सिद्धार्थ सीड स्टोर	पडसरी १, रूपन्देही	९८५७०२३८१५	जै, भेच, बर्षिमे, टियोसेन्टी, स्टाईलो, ज्वाइन्ट भेच, डेस्मोडियम,, मोलासेस		माग अनुसार व्यवस्था गर्न सक्ने
९६	सिद्धार्थ भेट स्टोर	सि.न.पा. ट, रूपन्देही	७११५२६४७९	जै, भेच, बर्षिम, टियोसेन्टी, स्टाईलो, ज्वाइन्ट भेच, डेस्मोडियम,, मोलासेस		माग अनुसार व्यवस्था गर्न सक्ने
९७	धौलागिरी नर्सरी	अमवा. ६, रूपन्देही	९८४७६२६०९३		नेपियर सेट्स, डालेघाँसका विरूवाहरू	माग अनुसार व्यवस्था गर्न सक्ने
९८	मुक्ति बस्याल	रामनगर ६, नवलपरासी		जै		
९९	भूपराज भट्टराई	रामनगर ५, नवलपरासी		जै		
१००	रिजाल गाई फार्म	रामनगर ७, नवलपरासी		जै		
१०१	सन्तराज यादव	कुश्मा ९, नवलपरासी		जै		
१०२	रमेश यादव	रामग्राम ४, नवलपरासी		जै		
१०३	तिवारी गोपाल फार्म	जहदा ९, नवलपरासी		जै		
१०४	चिजबहादुर गुरूङ्ग	दुम्किवास १, नवलपरासी		जै		
१०५	मिलन गिरी	दुम्किवास २, नवलपरासी		जै		
१०६	प्रेम भुसाल	अर्ग्यौली ९, नवलपरासी		जै		
१०७	भुसाल गाईफार्म	कावासोती ५, नवलपरासी		जै		
१०८	जिवलाल रावत	मुकुन्दपुर ७, नवलपरासी		जै		
१०९	विष्णु बहादुर आले	रजहर ३, नवलपरासी		जै		
११०	श्याम के.सी	अमरापुरी ९, नवलपरासी		जै		
१११	माधव तिमिल्सिना	अमरापुरी ९, नवलपरासी		जै		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
११२	पावती डेरी	दुम्कवास १, नवलपरासी		जै		
११३	प्रण प्रसाद सापकोटा	कावासोती ४, नवलपरासी		जै		
११४	माया अधिकारी	जहदा १, नवलपरासी		जै		
११५	चन्द्रभान चौधरी	रामपुरखटौना २, नवलपरासी		जै		
११६	त्रिशक्ति घाँस विकास समूह	रामनगर २, नवलपरासी		स्टाइलो		
११७	ज्योतिकुन्ज घाँस विकास समूह	शिवमन्दिर १, नवलपरासी		स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच		
११८	नवप्रगति घाँस विकास समिति	प्रगतिनगर ३, ४, ५, नवलपरासी		स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच		
११९	जनकल्याण घाँस विकास समिति	माकर ५, नवलपरासी	९८४७०७६७१५	स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच	मुलाटो, नेपियर	
१२०	लक्ष्मी घाँस नर्सरी	पिठौली ३, नवलपरासी	९८४७०८६५०९	पास्पलम	मुलाटो, नेपियर, डालेघाँसका विरूवाहरू	
१२१	जिल्ला घाँस विकास संघ	नवलपरासी, नवलपरासी	९८४७०७०८३१	स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच	मुलाटो, नेपियर	
१२२	शिव सामुदायिक बन	शिवमन्दिर २, नवलपरासी		पास्पलम, ज्वाइन्टभेच	मुलाटो, नेपियर	
१२३	हातेमालो घाँस विकास समूह	रामनगर ४, नवलपरासी		जै		
१२४	जित बहादुर ठकुरी	दाउन्नेदेवी ५, नवलपरासी		जै		
१२५	हातेमालो घाँस विकास समूह	प्रगतिनगर, नवलपरासी, ३, ४, ५		स्टाइलो		
१२६	साहुमारा घाँस विकास समूह	त्रिवेणी, साहुमारा, नवलपरासी		स्टाइलो		
१२७	दाउन्नेदेवी घाँस विकास समूह	माकर २, नवलपरासी		स्टाइलो		
१२८	घाँस विकास संघ	दुम्कीबास, नवलपरासी	दिवाकर पौडेल ९८४७०५६२३३, ९ ८४७०७०८३१	स्टाइलो, मोलासेस, ईपिल ईपिल		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क न्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/विरूवा	
१२९	जनकल्याण घाँस विकास समिति	माकर ५, नवलपरासी	रेश्मी राज भट्टराई, ९८४७०७६७१५	स्टाईलो, निनास्टाईलो ज्वाईन्टभेच	पास्पलम, मुलाटो	
१३०	शिव सामुदायिक वन तथा घाँस समिति	नवलपरासी ३, फलफुल चोक	लक्ष्मी प्रसाद पौटेल, ९८४७०७३७७१		नेपियर	
१३१	व्यवसायिक बाख्रापालन समिति	भगवती गां.वि.स १, ३, ४, ५, दार्चुला	९३४२०१०४		नेपियर	
१३२	विशेष कृषि सत्यज्योती कृषक समिति	छपारी गां.वि.स ६, दार्चुला	९३४२०१०४		नेपियर	
१३३	कृषि समूह (पशु विकास)	सेर्ना १, रातमाटे, ओखलढुंगा	सुरेन्द्र बहादुर कार्की	जै		
१३४	भैसी पालन समूह	बतेनी ४, ओखलढुंगा	चोपनाथ धमला	जै		
१३५	रत्न प्रसाद आचार्य	दिक्त्तल ४, खोटाङ्ग		जै		
१३६	फौद सिं कार्की	बहुनीडाँडा ५, खोटाङ्ग			डालेघाँस विरूवा, नेपियर	
१३७	भक्त बहादुर राइ	नुनथला ५, खोटाङ्ग			अग्निसो	
१३८	देवराज रिजाल	नेर्पा ७, खोटाङ्ग		जै	डालेघाँस विरूवा	
१३९	बर्मलाल फुयाल	रतनछाप, खोटाङ्ग		जै		
१४०	चेत प्रसाद दाहाल	क.न.पा. ११, सिन्धुली	९८४३३१४४८८	जै		
१४१	देवराज पौडेल	क.न.पा. ११ सिन्धुली	९८४४१७४९६१	जै		
१४२	भिम बहादुर कार्की	क.न.पा. ७, सिन्धुली	९८१४८२७८३६	जै		
१४३	नारायण दाहाल	क.न.पा. ५, सिन्धुली	९८४४०९२५४३	जै		
१४४	धन बहादुर थापा	भिमेश्वर, सिन्धुली	९८४४२४५१४०	जै		
१४५	खोजराज बुढाथोकी	क.न.पा. ११, सिन्धुली	४७७६९१५२२	जै		
१४६	सुकमाया तामाङ	दूधौली, सिन्धुली	९८०५९८५३७९	जै		
१४७	रस बहादुर कार्की	क.न.पा. १६, सिन्धुली	९८४४१७४१५६	जै		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क न्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
१४८	शान्तिमान थापा	क.न.पा. ७, सिन्धुली	९८४४०८१०१५	जै		
१४९	नर्मदा थापा	क.न.पा. ६, सिन्धुली	९७४४०१४४११	जै		
१५०	चेत प्रसाद दाहाल	क.न.पा. १२, सिन्धुली	९८४३३१४४८८	जै		
१५१	मखमली महिला बचत समूह	क.न.पा. ६ अहपरी सिन्धुली ।	राधा ठोकर, ९८४४०४५४९५	मेन्दुला, ईपिल ईपिल, भटमासे	अम्रिसो/ नेपियर	
१५२	अमर राई	देउसा गा.वि.स. ३, सोलुखुम्बु	९७४३०२८४५२		डालेघाँस विरूवा	
१५३	बिरुमान सिंह राई	मुक्ली गा.वि.स. ७ सोलुखुम्बु	९७४३०५९७२०		डालेघाँस विरूवा	
१५४	टेक बहादुर थापा दर्लामी	तीनदोबाटे ६, स्याङ्जा	९८४६५४९४६८		सि.ओ ३, सि.ओ ४, ग्वाटेमाला, पास्पलम, मुलाटो, मोठ नेपियर, भटमासे	
१५५	रुकटा आहालडाँडा क.व.स.	तुलो सिरुवारी ट सिन्धुपाल्चोक	९८४९३४७७४८	मोलासेस, स्टाइलो, मेन्दुला, ईपिल ईपिल	डालेघाँस विरूवा, नेपियर, अम्रिसो	
१५६	भोज बहादुर चौहान	पिपलडाँडा ३, सिन्धुपाल्चोक	९७४१२२४६५२		मुलाटो, मोठ नेपियर, वदामे	
१५७	भलडाँडा क.व.स.	निलकन्ठ ९, धादिङ्ग	मान बहादुर गुरुङ्ग	टियोसेन्टी, स्टाइलो, मोलासेस		
१५८	भोक्टेनी क.व.स.	निलकन्ठ ९, धादिङ्ग	श्रीलाल गुरुङ्ग	स्टाइलो		
१५९	हरियाली क.व.स.	निलकन्ठ ५, धादिङ्ग	भुमिरमण नेपाल	टियोसेन्टी		
१६०	घाँस तथा पशु विकास श्रोत केन्द्र	बैरेनी ट, भल्टार, धादिङ्ग	गंगादत्त अधिकारी ९८४१७७४९८२		मुलाटो, पास्पलम, सुम्बासेटेरिया, नेपियर, CO3, मोठ नेपियर, बदामे, पाराग्रास, ग्वाटेमाला, डालेघाँसका विरूवाहरू	

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
१६१	कमलकान्त वली	पवटी ७, दोलखा	९८४१०९३०९८	जै		
१६२	लक्ष्मी शिवाकोटी	सुस्पा ४, दोलखा	९७४४०००७९६	जै		
१६३	श्रीराज पोख्रेल	मैलुंग ५, दोलखा	९७४११५२१६५	जै		
१६४	चरणवती सामुदायिक संस्था	बोच १, दोलखा	९८४४१८५७१३		नेपियर, अम्रिसो	
१६५	राणाको पाखा क.व.स.	भि.न.पा. ४, दोलखा	लक्ष्मी तामाङ्ग		मुलाटो	
१६६	राम बहादुर बस्नेत नर्सरी	सुनखान ३, दोलखा	९७४४०२१६६३		नेपियर, अम्रिसो	
१६७	भिम बहादुर थामी	सुस्पा ४, दोलखा	९८१९६२६४५६		डालेघाँसका विरूवा	
१६८	कल्पना वली	पवटी ७, दोलखा	९७४४०४५५१७		डालेघाँसका विरूवा	
१६९	दहाल गाई फार्म	मकवानपुरगढी ७, मकवानपुर	राम प्रसाद दाहाल		मोठ नेपियर, सुम्बा सेटेरिया, मुलाटो	
१७०	निर्जरा गाई फार्म	मकवानपुरगढी ७, मकवानपुर	रामशरण सापकोटा		मोठ नेपियर, सुम्बा सेटेरिया, मुलाटो, फरेजपिन्ट	
१७१	देवीडाँडा गाई फार्म	मकवानपुरगढी ५, मकवानपुर	प्रेम प्रसाद दाहाल		मोठ नेपियर, सुम्बा सेटेरिया, मुलाटो	
१७२	राधा कृष्ण गाई फार्म	छत्तिवन, मकवानपुर	दिनेश तिमिल्सेना		मोठ नेपियर, सुम्बा सेटेरिया, मुलाटो	
१७३	सम्भना कृषि सहकारी संस्था	निबुवाटार ४, मकवानपुर	अकरमाया थिङ्ग		अम्रिसो	
१७४	पदम पोखरी घाँस तथा बीउ उत्पादन समूह	पदमपोखरी, मकवानपुर	सुर्य बहादुर मुक्तान, ९८४५१६४९५७	स्टार्डलो, मोलासेस, ईपिल ईपिल, ज्वार्डन्ट भेच, मेन्दुला	अम्रिसो, नेपियर	

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
१७५	राम प्रसाद तिमिल्सेना	हटिया २, मकवानपुर		जै		मार्फत: जि.प.से.का. मकवानपुर ०५७५२० ७२८
१७६	राम प्रसाद सापकोटा	हेटौडा न.पा.६, मकवानपुर		जै		
१७७	घाँसेवाली विकास महिला समूह	धुन्चे, रसुवा	रिकी लामा, ९७४१०३२११६	राईग्रास, जै, क्लोभर		
१७८	नवकोपिला महिला समूह	पारसनगर ट., चितवन	सकुन्तला, तिमिल्सना, ९८४५०८००६४	जै, मेन्दुला, टियोसेन्टी, ईपिल ईपिल, ज्वाइन्ट भेच, डेस्मोडियम	नेपियर, ईपिल ईपिल, पास्पलम, फरेज पिनट, टाकी, सेटेरिया	
१७९	नारायण प्रसाद खनाल	चैनपुर ७, चितवन	नारायण प्रसाद खनाल, ९८५५०६०८९०	स्टाईलो, टियोसेन्टी, ज्वाइन्टभेच, भेच, जै,	अग्निसो, नेपियर, टाकी, ईपिल ईपिल, किम्बु, पास्पलम, मुलाटो	
१८०	कामधेनु गौफाराम	गुंडादी ४, तनहुँ	बामदेव खनाल ९८४६०८८६८२	भटमासे	मुलाटो, बदामे, पास्पलम सेटेरीया, बडहर, कोईराला, टाकी, राईखन्यु, निमारो, पाखुरी, किम्बु, ईपिल ईपिल, भटमासे, नेपियर, अग्निसो ग्वाटेमाला	
१८१	नमुना राधादेवी घाँस विकास समिती	भैरबस्थान गा.वि.स., मसुरे, पाल्पा	रामहरी अधिकारी ९८४७४१७६८८	स्टाईलो, डेस्मोडियम, मेन्दुला ,ईपिल ईपिल	पास्पलम, मुलाटो, अमृसो	
१८२	घाँस विकास संघ	चिर्दुङ्गधारा ९, पाल्पा	हरि बहादुर वि.सी ९८४७०२९६२७, ०७५६९१००९	स्टाईलो, मोलासेस, ईपिल ईपिल, भटमासे	बदामे, पास्पलम,सुम् बासेटेरिया, नेपियर, मुलाटो	

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
१८३	शंकर बेली सा.व.उ.स. बकलौरी	बकलौरी ९, सुनसरी	सुदीप राजधामी ९८०४३१३३४८	स्टाइलो, ज्वाइन्ट भेच		
१८४	पाण्डवेश्वर पशुपंक्षी पालक कृषक समुह संस्था लि.	सौडियार २, दाङ्ग	वामदेव शर्मा, ९८४८५१०१३७	वर्षिम		
१८५	वाईसधारा घाँस विकास समुह	दिपायल सिलगढी न.पा.९, डोटी	जमुना देवी खड्का, ९८४८५८८९८४	ईपिल ईपिल	पास्पलम, मुलाटो, CO3 नेपियर,	
१८६	घाँस विकास समिति	दिपायल सिलगढी न.पा.९, डोटी	कुलराज जी.सी. ९८४८४३७४१३	स्टाइलो	मोठ नेपियर	
१८७	एकीकृत पशु विकास फार्म	सपही ४, बारा	शंकर मैनाली ९८५५०४५०६०	जै, टियोसेन्ट, जुनेलो, मेन्डुला	किम्बु	
१८८	लमजुङ्ग घाँस विकास समिति	धमिलीकुवा, लमजुङ्ग	ज्ञानुमाया नेपाली ९८४६१२८१२९	स्टाइलो, मोलासेस	मुलाटो, पास्पलम, सुम् बा सेटेरिया, मोठ नेपियर	
१८९	मस्र्याडिदी बाख्रापालन समूह	चिती, लमजुङ्ग	विश्वनिधी तिवारी ९८४९११४५२४	स्टाइलो		
१९०	सातधार बाख्रापालन समूह	धमिलीकुवा, लमजुङ्ग	ज्ञानुमाया नेपाली ९८४६१२८१२९, ९ ८४६१२८१२९	स्टाइलो	मुलाटो, पास्पलम	
१९१	भक्तकने घाँस विकास समूह	भलायखर्क, लमजुङ्ग	प्रेम प्रसाद पोखरेल ९८४६३०१९९८	स्टाइलो, सनहेम्स	बदामे	
१९२	तरापु अगुवा कृषक समूह	खुदी, लमजुङ्ग	रुद्र बहादुर भण्डारी ९८४६०८९७२८	स्टाइलो, मोलासेस		
१९३	हात्तीरुख कबुलियती बन समुह	भुलभुले, लमजुङ्ग	हिरा देवी घले ९८४६५५७८८४४		मोठनेपियर	
१९४	नंगे पाखा कबुलियती बन समुह	चिती, लमजुङ्ग	अम्बिका मिजार	स्टाइलो, मालासेस		
१९५	व्याडेपाखा कबुलियती बन समुह	बग्रे, लमजुङ्ग	९७४२०२६४४६	स्टाइलो, मोलासेस	नेपियर	
१९६	व्यबसायउन्मुख भैसी पालन समिति	अर्चले, लमजुङ्ग	गेविन्द अधिकारी ९८४६१०४३३७	जै		
१९७	जनउन्नती कृषि सहकारी	भलायखर्क, लमजुङ्ग	दामोदर धिमिरे, ९८४६५५६७०२	जै		

क्र.सं	कृषक/समूह/ समिति/संस्था/ फार्मको नाम	ठेगाना	सम्पर्क ब्यक्ति र टेलिफोन नं.	घाँसेवाली श्रोत		कैफियत
				बीउ/विरूवा/सेट्स/स्लिपहरूको नाम	बीउ/सेट्स/स्लिप/ विरूवा	
१९८	देउराली सहकारी	ईसानेश्वर लमजुङ्ग	ओमराज धिमिरे, ९७४६०१३८११	जै		
१९९	राधादेवी घाँस विकास फार्म	भैरवस्थान ४, भुरूरे	रामहरी अधिकारी ९८४७४१७६८८			
२००	घाँस विकास संघ	चिर्तुङ्गधारा, पाल्पा	हरि बहादुर वि.सी. ९८४७०२९६२७			
२०१	काजीपौवा घाँस विकास समिति	तानसेन न.पा. वडा नं. ११	९८४७०४३९७९			
२०२	वेलगैरा घाँस विकास समिति	मदनपोखरी ७, पाल्पा	प्रेम पंगिनी ९८४७०२९४१०			
२०३	वाङ्गैसाल घाँस विकास समिति प्यूठान मनकामना बाख्रापालन श्रोत केन्द्र	वाङ्गैसाल ७, प्यूठान	श्री धन बहादुर कुमाल ९८४७४२१९४३			
२०४	भेरी कृषि तथा पशुपालन सहकारी संस्था लि.	रामघाट ५, सुर्खेत	तिलावली ९८४४८६०४६२			
२०५	तिमिल्सीना घाँसेवाली बीउ वृद्धि कृषि पार्म	भरतपुर न.पा. ८, पारसनगर चितवन	९८४५०६२९९८	हिउँदे, वर्षे, बहुवर्षे घाँसका बीउ, बेर्ना		
२०६	शंकर के.सी.	फुलवारी ७, चितवन	९८४५३५७३७३		मुलाटो, पास्पालम, सुम्वा सेटेरिया, नेपियर	

१.३. आ.व. २००६/०७ मा आयात सिफारिस प्रदान गरिएका दाना उद्योगी एबं न्यवसायीहरूको विवरण

क्र.सं.	कृयाकलाप	सिफारिस उप समिति/समितिका बैठक	सिफारिस समिति बैठकबाट स्वीकृत प्रस्ताव	सिफारिस लिने संख्या	कैफियत
१	सिफारिस उप-समितिको बैठक	२४	१०४७		
२	सिफारिस समितिको बैठक	२४	१०४७		
३	दाना उद्योग	२४	४२७	४२७	
४	प्रिमिक्स उद्योग	२४	१३०	१३०	
५	पशुपन्छी औषधि न्यवसायी	२४	६२०	६२०	
६	गाईभैसी/माछाको तयारी दाना	२४	९९	९९	

१.४ २००६/०७ मा प्रयोगशाला परीक्षणको विवरण

आ.व. २००६/०७ मा निम्नतालिका अनुसार प्रयोगशाला परीक्षण गरिएको थियो । उक्त तालिकामा नमूना विश्लेषणमा विभिन्न पशुवस्तुहरूको दाना उपयुक्त/अनुपयुक्त वा मोईस्चर र प्रोटीनमा सुधार गर्नुपर्ने सुभावाहरू सम्बन्धित निकायहरूलाई प्रदान गर्ने गरिएको छ ।

क्र.सं.	नमूनाको विवरण	नमूना विश्लेषण नतिजा		
		जम्मा	उपयुक्त	सुधार गर्नु पर्ने (Moisture & Protein) मा
१	कुखुराका दाना	२०१२	१४१३	५८८
२	बंगुरको दाना	०	०	०
३	गाईभैसीको दाना	१०५	१२६	४८
४	माछाका दाना	८८	७२	२७
५	बाख्राका दाना	८	६	२
६	कुकुरको बिष्कुट	६	५	१
७	अन्य	१८	१४	५
	दानाको जम्मा	२३४२	१६८४	६४८
८	दानाका कच्चा पदार्थहरू	८०६	७३८	६८
९	दूधका नमूना	१००१	८७५	१२६
१०	घाँस तथा डालेघाँसका नमूना	३४७	३४७	०
११	मोवाइल ल्याव भ्यानबाट घुम्ती दाना परीक्षण	२४८	२०१	४७
१२	मोवाइल ल्याव भ्यानबाट घुम्ती दूध परीक्षण	८६	७४	२२
	कुल जम्मा	४८४०	३८२८	८११

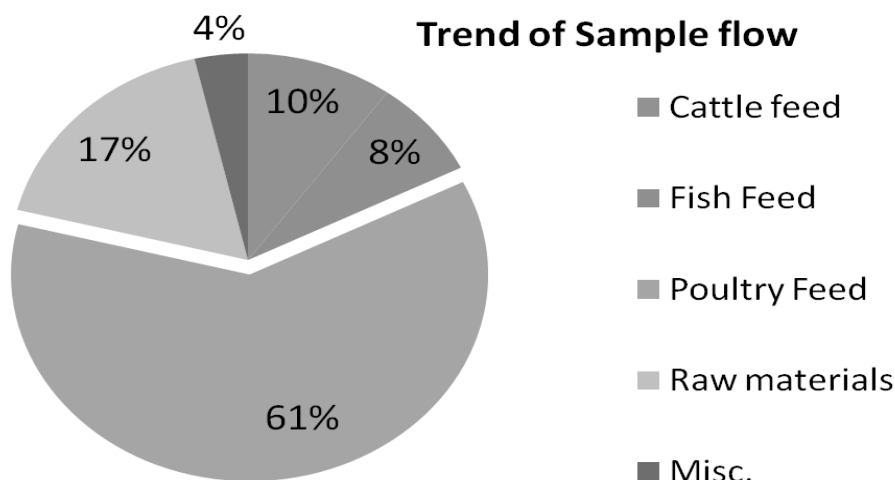
१.५ प्रयोगशाला सम्बन्धी प्रगति

राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाईभस्टक गुण न्यवस्थापन प्रयोगशालाबाट गाईभैसी/माछा र कुखुराको दानाको तथा स्थानीय जातीका घाँसहरूको पोषण तथा गुणस्तर जाँच गर्नुका साथै त्यसको न्यवस्थापन पक्षलाई अभि न्यवस्थित गर्दै लैजाने उद्देश्य रहेको छ । दानामा देखापरेका समस्यालाई निराकरण गर्न दाना उत्पादक उद्योगहरूलाई समय समयमा राय सुझावहरू दिने र उद्योगहरूको निरीक्षण गर्दै आईरहेको छ । साथै दाना बनाउनको लागि चाहिने आवश्यक कच्चा पदार्थहरूको गुणस्तर जाँच गर्ने र त्यसको न्यवस्थापन गर्ने कामहरू गर्दै आइरहेको छ ।

आ. २०३६/०७७ मा तपसिल अनुसार दानाको गुणस्तर जाँच गरी गुणस्तर रहेको/नरहेको निम्न अनुसार विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । जसमा दानामा रहेको मोईस्चर र प्रोटीनलाई आधार मानिएको छ भने ती दानाहरूमा अफ्लाटोक्सिनको मात्रा के कतिसम्मलाई ठिक मान्ने र न्यूनतम मात्रा भन्दा बढी कतिसम्म रहेको छ भन्ने तलको टेबुलमा प्रस्तुत गरिएको छ । र अफ्लाटोक्सिन B₁/B₂/G₁/G₂ न्यूनतम मात्राभन्दा बढी देखापरेको छ भने दाना उत्पादक उद्योगहरूलाई यस कार्यालयबाट सचेत गर्ने गरिएको छ ।

यस प्रयोगशालामा दानाको गुणस्तर जाँच गर्नको लागि अत्याधुनिक मेशिन फिड एनालाइजर, एक्सट्रयाक्ट, फ्याट एक्सट्रयाक्ट, त्यस्तै अफ्लाटोक्सिन (B₁/B₂/G₁/G₂) को साथै भिटामिन र मिनरल जाँचको लागि एच.पि.एल.सी. मेशिनको न्यवस्था गरिएको छ । जसलेगर्दा दाना गुणस्तरयुक्त छ/छैन भन्ने कुरा निर्धक्कसँग निकर्ग्यौल गर्न सहयोग पुगेको छ ।

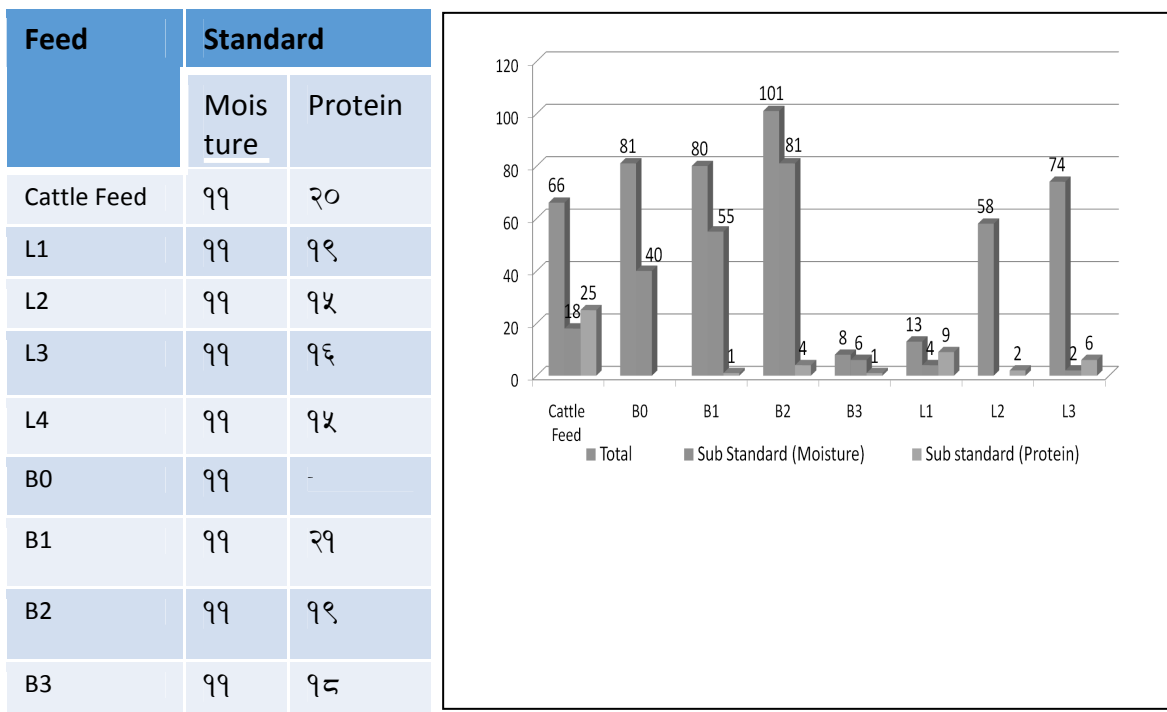
प्रयोगशाला सम्बन्धी

परीक्षण गरिएको संख्या	२०७५/७६	२०७६/७७	बृद्धि प्रतिशत %
दाना	८००	२३४२	१९२.७५
दाना उपपदार्थ	२००	८०६	३०३

Fig : Bar Diagram of the Substandard (on the basis of Moisture & Protein) of Feed Sample Registered in 2nd Trimester

Aflatoxin content of animal feed brought to NAFLQML

S.No.	Feed / Feed Ingredients	No. of Samples analyzed	Mean range (ppb)			
			B1	B2	G1	G2
1	Cattle Feed	12	11.14- 36.22	8.25-68.49	18.99-33.1	11.86-49.9
2	Poultry Feed	36	1.03-82.26	3.26-58.77	4.96-36.74	3.4-74.17
3	Pheasant Feed	6	6.59-27.1		25.32-194.1	
4	Maize Starch	1			47.15	
5	Fish Feed	5	26.9-28.18	10.27	13.93	20.82

For young poultry permissible level is below 20 ppb /for cattle is below 50 ppb

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4774816/>

२. जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू

यस प्रयोगशालाबाट आ.ब. २०७६/७७ को अबधिमा संचालन गरिएका जनचेतनामूलक कृषकलापहरू मा स्थानीय तहका किसानहरू सम्म दानाको गुणस्तरीय दानाको बारेमा र यस प्रयोगशालाको उद्देश्य र महत्वका बारेमा जानकारी दिने उद्देश्यका साथ गुणस्तरीय दाना सम्बन्धी सरोकारवाला निकायहरू सँग १ दिने अन्तर्क्रिया कार्यक्रम ४ वटा जिल्लाहरूमा सञ्चालन गरी १३५ जना लाभान्वित भएका थिए । उक्त कार्यक्रममा सहभागीहरूको राय सुझाव अनुसार यस्ता अन्तर्क्रिया कार्यक्रमहरू सबै जिल्ला तथा स्थानीय तहका किसानहरू सम्म पुऱ्याउनसके अझ बढी फलदायी हुने र दानाको कारणबाट किसानको हुने क्षती न्यूनिकरण भै आय आर्जनमा टेवा पुग्ने देखिएकोले आगामी दिनहरूमा सबै प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तहहरू सम्म लैजान अनुरोध हुदै आएको अवस्था छ ।

किसानहरूको राय सुझावका आधार र गुणस्तरीय दानाको महत्वलाई मध्यनजर गर्दै आगामी दिनमा सबै जिल्ला तथा प्रदेश समेटिने गरी कार्यक्रम लैजानु पर्ने देखिन्छ ।

२.१. गुणस्तरीय दाना सम्बन्धी सरोकारवाला निकायहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम १ दिने

क्र.सं.	गोष्ठीको नाम	गोष्ठी संचालन स्थान	गोष्ठी सञ्चालन मिति	गोष्ठीमा सहभागी संख्या			संयोजक
				महिला	पुरुष	जम्मा	
१	गुणस्तरीय दाना सम्बन्धी सरोकारवाला निकायहरूसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम १ दिने (22512)	प्रदेश नं.१ भद्रपुर भापा	२०७६।६।८	११	४७	५८	पुष्कर नेपाल
२		सुदूरपश्चिम प्रदेश बभाङ्ग	२०७६।७।२०	१	३४	३५	मणिराज घिमिरे
३		प्रदेश नं. ५ बाँके					टीका कुमारी सापकोटा
४		प्रदेश नं.४, पोखरा	२०७६।८।२१	८	५०	५८	पुरुषोत्तम बहादुर सिंह

३. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर

“स्वस्थ जीवनका लागि स्वस्थ र पोषिलो आहार, स्वस्थ र पोषिलो आहारका लागि स्वस्थ र स्वच्छ पशुपन्छीजन्य पदार्थ दूध, फुल, मासुको उपभोग स्वस्थ र स्वच्छ पशुपन्छीजन्य पदार्थ दूध, फुल, मासुका लागि स्वस्थ र निरोगी पशुपन्छी, स्वस्थ र निरोगी पशुपन्छीका लागि गुणस्तरीय पशुपन्छीका दाना तथा आहारा । तसर्थ, सधैं स्वस्थ र निरोगी पशुपन्छी पालनका लागि गुणस्तरीय दाना र आहाराको उत्पादन र प्रयोग गरौं, स्वस्थ रहौं निरोगी बनौं, सुन्दर र समृद्ध नेपाल निर्माणमा टेवा पुऱ्याऔं” भन्ने मूलमन्त्रका साथ भवन निर्माणसँगै आ.ब. २०७४/७५ मा प्रयोगशालाको स्तरोन्नती गर्ने प्रयास भयो । फलस्वरूप पशुपन्छी पालक कृषकहरूका समस्यालाई मध्यनजर गर्दै आ.ब. २०७४/७५ देखि स्थलगत रूपमा कृषककै घरदैलो तथा फार्म तथा दुग्ध संकलन र विक्री केन्द्रमै गई दाना तथा दूधको नमुना संकलन तथा परीक्षण गर्न मोवाईल ल्याव भ्यानमा भएका मिल्क तथा फिड एनालाईजर मेसिनबाट घुम्ती दाना तथा दूध परीक्षण शिविर संचालन गरी स्थलगत सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । यसरी स्थलगत दाना तथा दूधको परीक्षण कार्यबाट पशुपन्छी पालक कृषकहरूमा दाना तथा दूधको गुणस्तरका बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि भै न्यावसायिक पशुपन्छी पालनमा टेवा पुग्ने देखिन्छ ।

मोवाइल ल्याव भ्यानमा भएका मेसिन उपकरणबाट स्थलगत दाना तथा दूधको नमुना परीक्षण विवरण

३.१. मोवाइल ल्याव भ्यानमा जडान भएका मेसिन उपकरणहरूको विवरण

- १.१. Mobile Lab Van (Ford Ranger)
- १.२. NIR Feed Analyzer Mechine
- १.३. Milk Analyzer Mechine
- १.४. ALptop
- १.५. Printer
- १.६. Generator
- १.७. Volt Guard
- १.८. Extension cord
- १.९. Fire Extinguisher आदि ।

३.२. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर संचालन

मिति २०७५ साल फागुन १० गते पशु सेवा विभागका श्रीमान महानिर्देशक डा. विमल कुमार निर्मल ज्यूबाट काभ्रे जिल्लामा रहेको भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा बिज्ञकेन्द्रको सहजीकरण तथा प्रचार प्रसारमा मोवाइल ल्याव भ्यानमा जडान गरिएको फिड एनालाइजर मेसिनबाट दाना परीक्षणको लागि मेसिनको स्वीच अन गरी समुद्घाटन पश्चात गत विगत वर्षहरू देखि नै पशुपन्छी पालक कृषकहरूको सेवा सुविधालाइ मध्यनजर गर्दै स्थलगतै दाना तथा दूधको परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर संचालन गर्दै आइरहेको छ । चालु आ.व. २०७६/७७ मा दाना तथा दूधको परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर संचालन गरिएका छन् । घुम्ती शिविर संचालन गरिएका स्थानहरू र लाभान्वितहरूको विवरण तपसिल अनुसार रहेको छ ।

३.२.१. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर, कोन्ज्योसोम गा.पा., ललितपुर, प्रदेश नं. ३

प्रदेश नं. ३ अन्तर्गत कोन्ज्योसोम गाउँपालिका ३, दहचोकी, ललितपुरका प्रमुख डा.सुरज गुरूङ्गको समन्वयमा उक्त गाउँपालिकाका अध्यक्ष गोपिलाल सिंतानको प्रमुख आतिथ्यतामा गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष श्री मिडमा लामा, वडा नं. १ र २ का वडाअध्यक्ष, गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरू र यस प्रयोगशालाका कर्मचारीहरूका साथै किसान र दाना व्यवसायीहरूको सहभागितामा कोन्ज्योसोम गा.पा. ३ दहचोकी ललितपुरका किसानहरूले प्रयोग गर्दै आएका विभिन्न दाना उद्योगहरूबाट उत्पादित दानाहरू र उत्पादन गरेको दूधको स्थलगत परीक्षण गरी रिपोर्ट समेत उपलब्ध गराइएको थियो भने दानाका कच्चा पदार्थ र घाँस तथा डालेघाँसका नमुनाहरू प्रयोगशालामै परीक्षण गर्न संकलन गरि ल्याइएका थिए ।

घुम्ती दाना परीक्षण शिविरमा नमुना संकलन र परीक्षण गरिएको विवरण

क्र. सं.	नमुना परीक्षण गरिएको स्थान	मिति	नमुनाका किसिम	जम्मा नमुना परीक्षण संख्या	राम्रो अवस्था	सुधार गर्नु पर्ने अवस्था	कैफियत
१	कोन्ज्योसोम गा.पा. ३, दहचोकी, ललितपुर, प्रदेश नं ३	२०७६।५। २५	गाईभैसीका दाना	१८	०	१८	स्थलगत परीक्षण गरी नतिजा उपलब्ध गराइएको
२			कुकुराका दाना	१४	८	५	
३			दूध	२१	८	१२	
४			दाना कच्चा पदार्थ	११	११	०	प्रयोगशालामा परीक्षणको लागि ल्याइएको
५			घाँस तथा डालेघाँसका नमुना संकलन	१६	१६	०	

3.2.2. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर, दमक र भद्रपुर, भापा, प्रदेश नं .१ :

भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र भद्रपुर, भापाका प्रमुख डा. गंगाराम यादवको समन्वयमा १ नं. प्रदेशका भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयका श्रीमान सचिव डा. विमल कुमार निर्मलज्यूको प्रमुख आतिथ्यतामा दमक र भद्रपुर नगरपालिका अन्य कर्मचारी, यस प्रयोगशाला कर्मचारीहरूका साथै किसान र दाना व्यवसायीहरूको सहभागितामा भापाको दमक र भद्रपुरमा किसानहरूले प्रयोग गर्दै आएका विभिन्न दाना उद्योगहरूबाट उत्पादित दानाहरू र उत्पादन गरेको दूधको स्थलगत परीक्षण गरी रिपोर्ट समेत उपलब्ध गराइयो ।

घुम्ती दाना परीक्षण शिविरमा नमुना संकलन र परीक्षण गरिएको विवरण

क्र. सं.	नमुना परीक्षण गरिएको स्थान	मिति	नमुनाका किसिम	जम्मा नमुना परीक्षण संख्या	राम्रो अवस्था	सुधार गर्नु पर्ने अवस्था	कैफियत
१	दमक र भद्रपुर नगरपालिका, भापा, प्रदेश नं. १	२०७६।६।८ र ८ गते	गाईभैसीका दाना	११	७	५	स्थलगत परीक्षण गरी नतिजा उपलब्ध गराइएको
२			कुखुराका दाना	३८	२६	१२	
३		७	दूध	३०	२५	५	

3.2.3. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर, नेपालगंज, बाँके, प्रदेश नं. ५

भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र बाँकेका प्रमुख डा. बसिर अहमद खाँको समन्वय र प्रमुख आतिथ्यतामा उक्त विज्ञ केन्द्र, पशु सेवा तथा मत्स्य विकास तालिम केन्द्रका कर्मचारी र यस प्रयोगशालाका कर्मचारीहरूका साथै किसान र दाना व्यवसायीहरूको सहभागितामा बाँकेको नेपालगंजमा किसानहरूले प्रयोग गर्दै आएका विभिन्न दाना उद्योगहरूबाट उत्पादित दानाहरूको स्थलगत परीक्षण गरी रिपोर्ट समेत उपलब्ध गराइयो ।

घुम्ती दाना परीक्षण शिविरमा नमुना संकलन र परीक्षण गरिएको विवरण

क्र.सं.	नमुना परीक्षण गरिएको स्थान	मिति	नमुनाका किसिम	जम्मा नमुना परीक्षण संख्या	राम्रो अवस्था	सुधार गर्नु पर्ने अवस्था	कैफियत
१	नेपालगंज बाँके	२०७६।६।२२	गाईभैसीका दाना	२१	१७	४	स्थलगत परीक्षण गरी नतिजा उपलब्ध गराइएको
२			कुखुराका दाना	७०	५७	१३	

3.2.४. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर, चैनपुर, बभाङ्ग, सुदूरपश्चिम प्रदेश

भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र बभाङ्गका प्रमुख श्री पशुपति नाथज्यूको समन्वयमा, जयपृथ्वी नगरपालिकाका उपप्रमुख श्री जुना जाग्रीको प्रमुख आतिथ्यतामा पशुपन्थी विकास निर्देशनालयका प्रमुख डा मदन सिंह धामीज्यू लगायतका विभिन्न निकायका कर्मचारिहरूका साथै जयपृथ्वी नगर पालिकाका कर्मचारी, यस प्रयोगशालाका कर्मचारीहरूका साथै किसान र दाना व्यवसायीहरूको

सहभागितामा बझाङ्ग जिल्लाको सदरमुकाम चैनपुरमा किसानहरूले प्रयोग गर्दै आएका विभिन्न दाना उद्योगहरूबाट उत्पादित दानाहरूको स्थलगत परीक्षण गरी रिपोर्ट समेत उपलब्ध गराइयो ।

घुम्ती दाना परीक्षण शिविरमा नमुना संकलन र परीक्षण गरिएको विवरण

क्र. सं.	नमुना परीक्षण गरिएको स्थान	मिति	नमुनाका किसिम	जम्मा नमुना परीक्षण संख्या	राम्रो अवस्था	सुधार गर्नु पर्ने अवस्था	कैफियत
१	जय पृथ्वी नगरपालिका	२०७६।७।१८	कुखुराका दाना	३०	२५	५	
२	चैनपुर, बझाङ्ग सुदूरपश्चिम प्रदेश		बाख्राका दाना	२	२	०	

३.२.५. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर, जरसिँगपौवा, शंकरापुर न. पा., काठमाण्डौ, प्रदेश नं. ३

प्रदेश नं. ३ अन्तर्गत शंकरापुर न.पा. ३ काठमाडौंका अधिकृत श्री गंगा बहादुर थापाको समन्वयमा यस प्रयोगशालाका प्रमुख डा. नम्रता सिंहज्यूको प्रमुख आतिथ्यतामा उक्त नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरू र यस प्रयोगशालाका कर्मचारीहरूका साथै किसान र दाना व्यवसायीहरूको सहभागितामा उक्त नगरपालिकामा किसानहरूले प्रयोग गर्दै आएका विभिन्न दाना उद्योगहरूबाट उत्पादित दानाहरू र उत्पादन गरेको दूधको स्थलगत परीक्षण गरी रिपोर्ट समेत उपलब्ध गराइएको थियो ।

घुम्ती दाना परीक्षण शिविरमा नमुना संकलन र परीक्षण गरिएको विवरण

क्र. सं.	नमुना परीक्षण गरिएको स्थान	मिति	नमुनाका किसिम	जम्मा नमुना परीक्षण संख्या	राम्रो अवस्था	सुधार गर्नु पर्ने अवस्था	कैफियत
१	शंकरापुर न.पा. ३, जरसिङ्ग पौवा,	२०७७।३।१० र ११ गते	कुखुराका दाना	८	५	३	
२	काठमाडौं, प्रदेश नं.३		गाईभैसीका दाना	८	३	५	
३			दूध	२५	२५	०	

३.२.६. दाना परीक्षण गर्न घुम्ती शिविर, महाँकाल गा.पा., ललितपुर, प्रदेश नं. ३

प्रदेश नं. ३ अन्तर्गत महाँकाल गा.पा. ३ काठमाडौंका अधिकृत श्री दीपक दुलालज्यूको समन्वयमा उक्त गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरू र यस प्रयोगशालाका कर्मचारीहरूका साथै किसान र दाना व्यवसायीहरूको सहभागितामा उक्त गाउँपालिकामा किसानहरूले प्रयोग गर्दै आएका विभिन्न दाना उद्योगहरूबाट उत्पादित दानाहरू र उत्पादन गरेको दूधको स्थलगत परीक्षण गरी रिपोर्ट समेत उपलब्ध गराइएको थियो ।

घुम्टी दाना परीक्षण शिविरमा नमुना संकलन र परीक्षण गरिएको विवरण

क्र. सं.	नमुना परीक्षण गरिएको स्थान	मिति	नमुनाका किसिम	जम्मा नमुना परीक्षण संख्या	राम्रो अवस्था	सुधार गर्नु पर्ने अवस्था	कैफियत
१			कुखुराका दाना	१०	१३	४	स्थलगत परीक्षण गरी नतिजा उपलब्ध गराइएको
२	महाँकाल गा.पा. ललितपुर, प्रदेश नं.३	२०७०।३।१६ र १७ गते	गाईभैसीका दाना	२३	१६	७	
३			दानाका कच्चा पदार्थ	१६	६	१०	
४			दूध	४६	४६	०	

सुभावहरू

- ◆ प्रायजसो स्थानबाट कम्तिमा वर्षमा २ पटक स्थलगत रूपमा दाना तथा दूधको गुणस्तरीय परीक्षण गरिएको खण्डमा गुणस्तरीय दानाको प्रयोग भै गुणस्तरीय दूध तथा मासु उत्पादन हुने थियो भन्ने माग रहेको । सो सम्बन्धमा हामीले प्रदेश तथा स्थानीय तह, गाउँपालिका वा नगरपालिका, पशु सेवा शाखाको समन्वयमा र कुनै कुनै समस्या देखापरेमा सम्भव भएसम्मको परीक्षण सेवा दिन प्रयासरत रहने र कुनै ठाउँमा दाना तथा दूध सम्बन्धी कुनै समस्या देखापरेमा किसान स्वयंले दाना तथा दूधको नमुना प्रयोगशाला हरिहरभवनमा ल्याएमा निशुल्कः परीक्षण गरी दिने जानकारी दिइयो ।
- ◆ परीक्षणको क्रममा केही नमुनाहरूमा गुणस्तरमा केही सुधार गर्नुपर्ने देखिएकोले किसान, दाना व्यवसायी र उद्योगीहरूले आ-आफ्ना क्षेत्रबाट सुधार गर्न अनुरोध गरियो ।
- ◆ कम्तिमा जिल्लामा एउटासम्म यस्ता फिड एनालाईजर र मिल्क एनालाईजर राखिदा कृषक व्यवसायीलाई सहज हुने र गुणस्तरीय दानाको प्रयोग भै गुणस्तरीय दूध तथा मासु उत्पादन हुने थियो भन्ने माग भैरहेकोमा फिड एनालाईजरको लागि ठूलो बजेट खर्च हुने भएको तर मिल्क एनालाईजर सानै बजेटमा पनि राख्न सकिने भएकाले एक जिल्लाभित्रका सबै नगर/गाउँपालिकाबाट समन्वय गरी मिलेर खरिद गरी जिल्लामा राख्न सकिने हुन्छ भने र सो मेशिनरी उपकरण सञ्चालन सम्बन्धी तालिम प्रयोगशालाबाट दिन सकिने जानकारी दिइयो ।
- ◆ हामी दाना परीक्षणको लागि विभिन्न स्थानमा जाँदा मोबाईल ल्याव भ्यानमा भएका स्टीकरले भ्यान घुमेजति स्थानमा सबै नागरिकको ध्यानाकर्षण भएकाले न्यापक प्रचार प्रसार हुन गएको देखिन्छ भने दाना तथा दूधको परीक्षण घुम्टी शिविर सञ्चालनबाट पशुपन्थी पालक कृषकहरू निकै उत्साहित भएको देखिएकोले पशुपन्थी पालन व्यवसायमा सघाउ पुऱ्याउनका साथै जनचेतना अभिवृद्धि गर्न यस्ता शिविरहरू समय समयमा विभिन्न जिल्लाहरूका विभिन्न ठाउँहरूमा सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

**खर्च नहुने म.ले.प.फा.नं. ४७ सामानहरूको विवरण
(आ.व.२०७६/०७७)**

सि.नं.	खा.पा. नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
१	२/ १४०	मोटर साइकल	१४	थान	-	७५३४८३।	८	-	५	
२	४	हेल्प डेस्क	१	थान	७७८००।	७७८००।	१	-	-	
३	५	आल्मुनियम पार्टीसन (ल्याव)	१	थान	१६६७२५।	१६६७२५।	१	-	-	
४	६	स्टील स्टुल	१०	थान	८३००।	८३०००।	१०	-	-	
५	७	रिभलिभड. चेयर	५८	थान	-	६८६८१५।	४६	-	१२	
६	८	टी टेवल	२५	थान	-	१२१३१२।	१३	-	४	
७	८	श्री सीटर मेच	२	थान	१३६००।	२७२००।	२	-	-	
८	१०	स्टील दराज	२०	थान		३४४०२३।	१४	-	६	
९	११	सु न्याक	३	थान	३०००।	९०००।	३	-	-	
१०	१२	डीजीटल डीसप्ले	१	थान	१८८४४५।	१८८४४५।	१	-		
११	१३	स्टील ग्लास डोर दराज	७	थान		१२८३०५।	७	-	-	
१२	१४	मेयस्चर मिटर	२	थान	४८८४६।	९८८८२।	२	-	-	
१३	१५	स्याम्पल फील्टर	१	थान	३८८८८०।	३८८८८०।	१	-	-	
१४	१६	सल्भ्यान्ट फिल्टर	१	थान	२८८४५०।	२८८४५०।	१	-	-	
१५	१७	फोटोकपी मल्टी फड्डसन	५	थान	-	५१८४१६।	३	-	२	
१६	१८	स्टेपलाइजर छप्पड	१	थान	४८७२०।	४८७२०।	१	-	-	
१७	१९	यु.पी.एस.२KVA	१	थान	८१३६०।	८१३६०।	१	-	-	
१८	२०	भ्याकुम क्लीनर	४	थान	-	७१७००।	२	-	२	
१९	२१	प्रिन्टर	२८	थान	-	५८१८७५।	२२	-	६	
२०	२२	मीक्चर ग्रयाण्डर	१	थान	१८८८८।	१८८८८।	०	-	१	
२१	२३	प्रोजेक्टर	६	थान	-	२७०८८८।	६	-	-	

सि.नं.	खा.पा. नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
२२	२५	स्क्यानर क्यानन	२	थान	१४४६४।	२८८२८।	२	-	-	
२३	२६/१ २६	ल्यापटप	१८	थान	-	१०१२८०२।	११	-	८	
२४	२७	ग्यास हीटर	१२	थान	-	१२६३८८।	७	-	५	
२५	२८	काठको सिसावाला न्याक दराज	४	थान	-	२३१०२२।	४	-	-	
२६	२९	स्टील फाइल क्याबिनेट	१०	थान	-	१२०८५०।	१०	-	-	
२७	३०	साइड टेवल सानो	३	थान	-	१८५५४।	३	-	-	
२८	३१	स्कुटर	५	थान	-	८८३४००।	४	-	१	
२९	३२	अफीस टेवल	१६	थान	-	२६८१२७।	१२	-	४	
३०	३३	कुर्सी / चीयर	३५	थान	-	१५१२८०।	२०	-	१५	
३१	३४	कम्प्युटर टेवल	१४	थान	-	१४८२४४।	१०	-	४	
३२	३५	न्याक	५	थान	-	१०४००।	३	-	२	
३३	३६	सोफासेट	२६	थान	-	४०११६०।	२४	२	२	
३४	३७	काठको बेन्च	१	थान	-	मुल्य नखुलेको	१	-	-	
३५	३८	केरोसीन हीटर	११	थान	-	४२०५०।	०	-	११	
३६	३९	ट्वाइट बोर्ड	६	थान	-	२०३५०।	६	-	-	
३७	४०	सफ्ट बोर्ड	४	थान	-	५८२५।	४	-	-	
३८	४१	टेलीफोन सेट	८	थान	-	१३२००।	८	-	-	
३९	४२	स्टुल	३	थान	-	३६००।	३	-	-	
४०	४३	साइकल	७	थान	-	२४८००।	०	-	७	
४१	४४	ईलेक्ट्रीक हीटर	११	थान	-	१८८५०।	०	-	११	
४२	४५	वाटर फिल्टर	२	थान	१२५०।	२५५०।	०	-	१	
४३	४६	ग्यास सिलिन्डर	६	थान	-	१२८००।	६	-	-	
४४	४७	कम्प्युटर	३०	थान	-	८६८३६४।	१८	-	१२	
४५	४८	यु.पी.एस.	८	थान	-	६१५३७।	३	-	५	
४६	४९	क्यामरा	७	थान	-	२७८३८५।	३	-	४	

सि.नं.	खा.पा.नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
४७	५०	नागरीक बडापत्र	१	थान	४०००।	४०००।	१	-	-	
४८	५१	हेलमेट	५	थान	-	१४४००।	५	-	-	खर्च भएर जाने मा सार्ने
४९	५२	चेक राइटर	१	थान	८५००।	८५००।	०	-	१	
५०	५३	माइक्रोसकोप	३	थान	-	११०९३९।	२	-	१	
५१	५४	तामाको जग	६	थान	-	५५००।	६	-	-	
५२	५५	जेनेरेटर	४	थान	-	१८८६८४२।८०	३	-	१	
५३	५६	स्टेप्लर मेशिन हेवी	१	थान	२४००।	२४००।	०	-	१	
५४	५७	गडी बा.१.भ. ६१३१ भक्स भागन पीक अप	१	थान	२१००। युरो	२१००। युरो	०	-	१	कागज पत्र तथा यथेष्ट पार्टपुर्जा नभएको
	५७	ल्याण्ड कुजर टोयटा गाडी बा.१.भ. ५२८६	१	थान	मुल्य नखुलेको		०	-	१	कागज पत्र तथा यथेष्ट पार्टपुर्जा नभएको
	५७	ल्याब मोबाइल भ्यान बा.२ भ. ३८११	१	थान	१५००००५०।	१५००००५०	१	-	-	
	५७	टोयटा पिकअप गाडी बा.१ भ.५६५४	१	थान	१६९२५००।	१६९२५००।	१	-	-	
	५७	डसटन कार बा.२ भ. २९१२	१	थान	२२१४०००।	२२१४०००।	१	-	-	
५५	५८	पन्चिड मेशिन हेवी	१	थान	५२५०।	५२५०।	०	१	-	
५६	५९	अफिस सार्डिन बोर्ड	१	थान	४२००।	४२००।	१	-	-	
५७	६०	प्रेसर कुकर	१	थान	१२२५।	१२२५।	१	-	-	
५८	६१	मेन स्विच	१	सेट	३७००।	३७००।	१	-	-	
५९	६२	फ्याक्स मेशिन	४	थान	१९९४५।	१०९०९।	४	-	-	

सि.नं.	खा.पा. नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
						१८८४५।				
६०	६३	रेफ्रिजरेटर फ्रिज एप्रोक्स	३	थान	-	१०५७२०।	३	-	-	
६१	६४	राउटर	१	थान	४२००।	४२००।	१	-	-	
६२	६६	कील्ली	१	थान	२२००।	२२००।	१	-	-	
६३	६७	कम्प्युटर चीयर	११	थान	-	४८०००।	११	-	-	
६४	६८	राउण्ड टेवल	१	थान	७३५००।	७३५००।	१	-	-	
६५	६९	ए.सी.	३	थान	-	२१४०००।	३	-	-	
६६	७०	सूचना पाटी	२	थान	४५००।	८०००।	२	-	-	
६७	७१	साउण्ड सिस्टम	१	थान	७८०००।	७८०००।	१	-	-	
६८	७२	प्रोजेक्टरको स्क्रीन	४	थान	-	६००००।	३	-	-	
६९	७३	४३ इन्च टी भी	१	थान	६८०००।	६८०००।	१	-	-	
७०	७४	मादल	१	थान	२८००।	२८००।	१	-	-	
७१	७५	अफीस भवन	१	घर	३१८०६५९८।५	३१८०६५९८।५	१	-	-	
७२	७६	ल्यवका सामानहरू			-			-	-	
७३	७६	इलेक्ट्रीक एण्ड डिजिटल ब्यालेन्स (केमीकल जोखने तराजु)	५	थान	-	३३२५१०।	२	-	३	
७४	७६	नटर एण्ड स्टील वाथ	२	थान	-	८०४२५।	१	-	१	
७५	७६	नटर डिस्टिलेशन	२	थान	-	१५३३२५।	१	-	१	
७६	७६	जेलडाल डिस्टिलेशन	१	थान	३५०५२५।	३५०५२५।	०	-	१	
७७	७७	इलेक्ट्रीक हट प्लेट	१	थान	१७५२५।	१७५२५।	१	-	-	
७८	७७	हट एयर ओभन	१	थान	३२७००।	३२७००।	०	-	१	
७९	७७	अटोमेटिक मफल फर्नेसर	१	थान	१३२३२५।	१३२३२५।	१		-	

सि.नं.	खा.पा. नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
८०	७७	सक्सलेट एक्सटेन्सन	१	थान	१६२१२५।	१६२१२५	०	-	१	
८१	७८	ब्लक डाइजेशन	१	थान	४२५७२५।	४२५७२५।	०	-	-	
८२	७८	कूड फाइवर	१	थान	२३५५२५।	२३५५२५।	१	-	-	
८३	७८	बम क्यालोरी मिटर	१	थान	४८००००।	४८००००।	१	-	-	
८४	७८	स्पेक्टो फोटोमीटर	१	थान	३५५०००।	३५५०००।	१	-	-	
८५	७८	स्याम्पल डिभाइडर	१	थान	३८१२५।	३८१२५।	१	-	-	
८६	७८	मोइस्चर मीटर	१	थान	१२३०००।	१२३०००।	१	-	-	
८७	७८	पी.एच. मीटर	१	थान	४५७२५।	४५७२५।	१	-	-	
८८	७८	सीव (sieve)	१	थान	६२००।	६२००।	१	-	-	
८९	७८	स्टील पराठ दराज	१	थान	६७८।	६७८।	०	-	१	
९०	७८	ल्याव टेवल	६	थान	-	१८,२००।	६	-	-	
९१	७८	अक्सीजन सिलिन्डर	१	थान	८१८२।	८१८२।	१	-	-	
९२	७८	अक्सीजन रेगुलेटर	१	थान	८७५।	८७५।	१	-	-	
९३	८०	ग्लास वएर स्टयाण्ड	१	थान	६०००।	६०००।	१	-	-	
९४	८०	ल्याव स्याम्पल डेस्क	१	थान	५०००।	५०००।	१	-	-	
९५	८०	फायर एक्टीगजर	२	थान	-	११४००।	१	-	-	
९६	८०	हट इएर ओभन	१	थान	३३८००।	३३८००।	१	-	-	
९७	८०	गर्वर मील्क सेन्ट्रीफ्युज	१	थान	७८१०।	७८१०।	१	-	-	
९८	८१	जेलडाल डाइजेशन सेट	२	थान	-	३६१६००।	०	-	२	
९९	८२	जेलडाल फ्युम एक्सटान्सन	१	थान	२८३८०।	२८३८०।	०	-	१	
१००	८३	हट प्लेट	२	थान	-	१८५४८।	१	-	१	

सि.नं.	खा.पा.नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
१०१	८४	डेसीकेटर (सीसावाला)	१	थान	१०१०६।	१०१०६।	१	-	-	
१०२	८५	क्रीम सेपरेटर	१	थान	११८६५।	११८६५।	१	-	-	
१०३	८६	फ्युम हुड (Fume hood)	२	थान	-	२१८३३३०।	२	-	-	
१०४	८७	मिल्क एनालाइजिन कीट सेट	१	थान	८००००।	८००००।	०	-	१	खर्च भएर जानेमा सार्ने
१०५	८८	मिल्क एनालाइजर	२	थान	-	५०८०००।	२	-	-	
१०६	८९	इन्भटर ब्याट्री सहीत	१	थान	१४९८३८।	१४९८३८।	१	-	-	
१०७	९०	भ्याकुम पम्प	१	थान	१३२०००।	१३२०००।	१	-	-	
१०८	९१	अल्फाटक्सीन एलीजा कीट (रीडर एण्ड वासर)	१	थान	७०००००।	७०००००।	१	-	-	
१०९	९२	प्लास्टिक वाटर डीस्पेन्सर	१	थान	७२००।	७२००।	१	-	-	
११०	९३	एच.पी.एल.सी. मेसीन	२	सेट	९९६०९५०।	९९६०९५०।	२	-	-	
१११	९४	फिड एनालाइजर	२	थान	-	१५५३५८६०।	२	-	-	
११२	९५	सोनीकेटर	१	थान	२९८२८६।	२९८२८६।	१	-	-	
११३	९६	पि.एच. मिटर	१	थान	९३४५१।	९३४५१।	१	-	-	
११४	९७	नाटर फिल्टर प्लान्ट	१	थान	९९६३२१।	९९६३२१।	१	-	-	
११५	९८	अटोमेटिक जेलडाल डाइजेसन एण्ड डिफिटलेसन सिष्टम	१	थान	९९८५८१।	९९८५८१।	१	-	-	
११६	९९	डिजिटल कन्टीन्युज बोटल	१	थान	१९९०६१।	१९९०६१।	१	-	-	

सि.नं.	खा.पा. नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
११७	१००	मिल्क एनालाइजर (अटोमेटिक)	१	सेट	३८८५३४।	३८८५३४।	१	-	-	
११८	१०१	सी.सी. क्यामरा	६	पीस	-	८८६८०।	६	-	-	
११९	१०२	फलामको टेबल	१	थान	८०००।	८०००।	१	-	-	
१२०	१०३	मोवाइल	२	थान	-	५७२३०।	२	-	-	
१२१	१०४	ए.ओ.ए.सी. बुक	१	थान	८८८००।	८८८००।	१	-	-	
	१०४	बुक	३४	थान	-	-	३४	-	-	
१२२	१०५	वाल फ्यान	८	थान	३०००।	२४०००।	८	-	-	
१२३	१०६	स्ट्याण्ड फ्यान	६	थान	-	१५८७१।	२	-	४	
१२४	१०७	एडजस्ट वाल पंखा	६	थान	५०८५।	३०५१०।	६	-	-	
१२५	१०८	Four digit balance	१	थान	१५५०००।	१५५०००।	१	-	-	
१२६	१०९	Centrifuge 6000 RPM	१	थान	१८५०००।	१८५०००।	१	-	-	
१२७	११०	माइक स्पिकर	१	थान	८४००।	८४००।	१	-	-	
१२८	१११	पोट्रेज दराज	१	थान	-	-	१	-	-	
१२९	११२	सिडविन	१४	थान	-	३३०००।	१४	-	-	हस्तांतरण गर्ने
१३०	११३	खापा भएको ड्रयर टेबल	३	थान	-	-	३	-	-	
१३१	११४	इपिबक्स सिस्टम	२	थान	२१००।	४२००।	०	-	२	
१३२	११५	क्यानन स्क्यानर	३	थान	-	१८८४४	३	-	-	
१३३	११७	माउन्टेन टेन्ट	८	थान	१८७७५।	१५८२००।	८	-	-	
१३४	११८	कुलबक्स	७	थान	२५१७।	१७६२३।	७	-	-	
१३५	११९	पावर ब्याक सिस्टम	१	थान	८६०५०।	८६०५०।	१	-	-	
१३६	१२०	जि.पि.एस.	२	थान	३५०००।	७००००।	२	-	-	
१३७	१२१	वेट ब्यालेन्स	१०	थान	-	४४२५०।	०	-	१०	
१३८	१२२	सिकेचर	१	थान	१०५०।	१०५०।	१	-	-	

सि.नं.	खा.पा. नं	विवरण	मौज्दात				सामानको भौतिक अवस्था			कैफियत
			परिमाण	ईकाई	दर	जम्मा मुल्य	चालु	मर्मत गर्नुपर्ने	लिलाम गर्नुपर्ने	
१३८	१२३	इन्भटर सिस्टम न्याट्रि	४	थान	-	११००००।	४	-	-	
१४०	१२४	सोलार सेट	१	सेट	१४८८२५।	१४८८२५।	०	-	१ सेट	
१४१	१२५	लुगा धुने वासिन मेशिन	१	थान	८८४४०।	८८४४०।	१	-	-	
१४२	१२०	चियापान कक्ष कोठा	१	कोठा	३८८२३८।	३८८२३८।	१	-	-	
१४३	१२८	डिजिटल हट एयर ओभन	१	थान	३४८१००	३४८१००	१	-	-	
१४४	१२८	फाइल न्याक	१	सेट	१०८८५०।	१०८८५०।	१	-	-	
१४५	१३०	ग्रेनाइट सहितको न्याक एच.पि.एल.सी. को लागि	१	सेट	३०५१०।	३०५१०।	१	-	-	
१४६	१३१	Weighing analytical balance with 4 digit with set	१	सेट	४००३६५।	४००३६५।	१	-	-	
१४७	१३२	laminar air flow	१	सेट	५४८०५०।	५४८०५०।	१	-	-	
१४८	१३३	epitube centrifuge 6000rpm	१	थान	७०८००।	७०८००।	१	-	-	
१४९	१३४	bottle top dispenser	२	थान	८८५३६।	१८०००२।	२	-	-	
१५०	१३५	hot plate magnetic stirrer	१	थान	११००४०।	११००४०।	१	-	-	
१५१	१३६	Gun Pipette	१	थान	१०४५२५।	१०४५२५।	१	-	-	
१५२	१३७	Fully Automatic Fiber extrater	१	थान	२२८१४००।	२२८१४००।	१	-	-	
१५३	१३८	Fully Automatic fat extrater	१	थान	२३५८४४०।	२३५८४४०।	१	-	-	
१५४	१३९	Mircowave convention	१	थान	४८०२५।	४८०२५।	१	-	-	

सुशासनको विवरण

- ◆ नागरिक वडापत्रको ब्यवस्था भएको ।
- ◆ उजुरी/गुनासो पेटीकाको ब्यवस्था भएको ।
- ◆ सूचनापाटीमा मासिक खर्चको फांटवारी टास गर्ने गरिएको ।
- ◆ कार्यालयमा खरिद इकाई गठन भई कामकाज गरेको ।
- ◆ सूचना अधिकारी र गुनासो सुन्ने अधिकारी तोकिएको ।
- ◆ सेवा प्रवाहमा बृद्ध, अपाङ्ग सेवाग्राहि मैत्री ब्यवहार गरिएको तथा पालो प्राथमिकताक्रम अनुसार गरिएको ।

समस्या र समाधानका उपायहरू

कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	समस्या समाधान गर्न गरिएका प्रयासहरू	समस्या समाधानार्थ सुझावहरू	कैफियत
◆ उपयुक्त जनशक्तिको अभाव	◆ दक्षता अभिवृद्धि तालिम प्रस्ताव गरिएको	◆ कार्य प्रकृति अनुरूप कर्मचारीको पदस्थापना गरिनुपर्ने	
◆ मोबाईल भ्यान सवारी चालक अभाव	◆ सम्बन्धित निकायमा पद पूर्तिका लागि अनुरोध भैरहेको	◆ मोबाईल भ्यानको हकमा सवारी चालकको दरवन्दीमा थप गरिनु पर्ने	हाल समाधान भैसकेको

प्रगति नपुग र यसका कारणहरू

क्र.सं.	बजेट उपशिर्षक नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	वार्षिक प्रगति स्थिति %				प्रगति कम हुनाका कारणहरू
			लक्ष	प्रगति	भारित	वित्तिय	
११.३.०.४०१	३१२०२१०४	Feed Grinder र Sample Dryer खरिद	१	०	०	०	खरिद आदेश जारी भएता पनि सप्लायर्सले लक डाउनका कारण सप्लाइ गर्न नसकेको ।
२.६.६.१३८	२२५१२	गुणस्तरीय दाना सम्बन्धी सरोकारवाला नियकायहरूसँग १ दिने अन्तरकृया कार्यक्रम	१०	४	०.७७	०.७७	lockdown का कारण
२.०.५.२८५	२२५२२	HPLC बाट दाना तथा फिड सप्लिमेण्टमा amino acids, vitamins, aflatoxin परीक्षण तथा प्रतिवेदन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री)	२००	६२	२.८	२.८	lockdown का कारण
२.०.६.२४	२२५२२	प्रयोगशालामा Test सम्बन्धी AOAC तथा अन्य International manual तथा पुस्तक खरिद (गुणस्तर परीक्षण)	१	०	०	०.००	खरिद आदेश जारी भएता पनि सप्लायर्सले लक डाउनका कारण सप्लाइ गर्न नसकेको ।
२.०.१.८.१०८	२२५२३	अन्तरदेशीय चरन खर्च सम्बन्धी बैठक एजेण्डा तयारी कार्यक्रम (पशुपन्थी विकास कार्यक्रम)	१	०	०	०.००	विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गर्दा समयको उपलब्धताका साथै लक डाउनका कारण

आ.ब. २०७६/७५ को उपलब्धी

क्र.सं.	उपलब्धी	प्रभाव
१	कृषकहरूमा घाँस खेती गर्दा भेराईटी अनुसार लगाउनु पर्ने चेतना आएको ।	घाँसेबाली श्रोतकेन्द्रका किसानहरूमा घाँसका विभिन्न भेराईटी हुने र ति भेराईटी अनुसार लगाउँदा घाँस उत्पादनका साथै पशुवस्तुहरूको उत्पादकत्व बढ्ने बारेमा जनचेतना विकास हुँदै गएको ।
२	घाँसको बीउ उन्मोचन कार्यक्रमको निरन्तरता	जैको Naked Oat र Triticale जातको नेपालगञ्ज र रञ्जितपुर फार्ममा उन्मोचन कार्यको निरन्तरता भैरहेको ।
३	कृषकहरू र फार्महरूमा मुल बीउबाट घाँस उत्पादस्वन तथा बीउ उत्पादनको ब्यवस्था मिलाउने	घाँसका श्रोतकेन्द्रहरूमा जै घाँसका जातहरू गणेश, पार्वती, नेत्र, नन्दिनी, अमृतधारा र कामधेनुको मूल बीउबाट बीउ त्पवादन कार्य भैरहेको
४	२३४२ दाना नमूना संकलन तथा परीक्षण गरिएको	दानाका नमूना संकलन २३४२ भएकोमा ३५६ मा Moisture र ३२७ मा Protein मा सुधार गर्नु पर्ने देखिएकोले सुभावा दिइएको
५	१००१ दूधको नमूना संकलन तथा परीक्षण गरिएको	दूधका नमूना संकलन १००१ भएकोमा १२६ मा सुधार गर्नुपर्ने देखिएकोले सुभावा दिइएको
६	HPLC बाट दानामा Aflatoxin परीक्षण गर्ने कामको शुरुआत गरिएको	६२ वटा दानाका नमूनाको HPLC बाट दानामा Aflatoxin B1,B2,G1,G2 को परीक्षण गर्ने देखिएकोले र थप आवश्यक परीक्षणको प्रयास भैरहेकोले दानाको गुणस्तरमा सुधार हुने ।
७	३४७ वटा घाँस तथा दाना कच्चा पदार्थहरूको नमूना संकलन गरी परीक्षण गरिएको	३४७ वटा घाँस तथा दाना कच्चा पदार्थहरूको नमूना संकलन गरी परीक्षण गर्ने काम गरी घाँस तथा दानाका कच्चा पदार्थको गुणस्तर परीक्षण गर्ने काम भएको ।

आ.ब. २०७६/७७मा पशुसेवा विभागको आयात निर्यात सिफारिस समितिका निर्णय अनुसार फिड सप्लिमेन्टहरूको लागि आयात सिफारिस गरिएकाको विवरण

क. भन्सार दर छुट सहित आयात सिफारिस गरिएका उद्योगहरू

क्र. स.	उद्योग दर्ता न.	उद्योगहरूको नाम	ठेगाना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क नम्बर	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
१	३४९०	दाउन्ने फिड प्रा.लि.	रूपन्देही	केशबबिक्रम खड्का	०७१५७०८२१	भएको	दाना उत्पादन	
२	२५३/७३	ओम चाँव विरो फिड ई.प्रा.ली.	बिरगन्ज	प्रदिप रूँगटा	०१४२३०९२०	भएको	दाना उत्पादन	
३	२०९३/५३	ओम चाँव विरो प्यालेट फिड ई. प्रा.लि.	बारा बिराटनगर	प्रदिप रूँगटा	०१४२३०९२०	भएको	दाना उत्पादन	
४	१४४९	अनमोल फिड प्रा.लि.	चितवन	कालिका प्रसाद पण्डित	०५६५७०५५१	भएको	दाना उत्पादन	
५	३३३५/४५०	अन्नपुर्ण एग्रो ई.प्रा.ली.	रूपन्देही	बमबहादुर गुरूड	०७१५६०९१६, ९८५७०२०२०९	भएको	दाना उत्पादन	
६	९५४००	ग्लोबल एग्रो प्रोडक्ट प्रा.लि.	चितवन	उमेशचन्द्र सापकोटा	९८५५०५६८९९	भएको	दाना उत्पादन	
७	६९६७२२६६	डल्फिन आधुनिक दाना उद्योग	कैलाली	सुर्य बहादुर थापा	९८४८५१८८४७	भएको	दाना उत्पादन	
८	३७००/१०००	नेपाल वेलहोप एग्रीटेक प्रा.ली.	चितवन/ विराटनगर/ नेपालगञ्ज	मदन केसी	०५६५८१७५५	भएको	दाना उत्पादन	
९	६३९२८२०६५/०६६	सिद्धार्थ प्यालेट फिड प्रा.लि.	मकानपुर	नारायणहरि खत्री	०५०५२३८५५	भएको	दाना उत्पादन	
१०	३०४८	प्रोवायोटेक्स ई प्रा.लि.	पर्सा	आनदन	०५१५२२३३६	भएको	दाना उत्पादन	
११	३११३४	दाड फिड ई प्रा.लि.	दाड	धनेश्वर वली	९८५७८२०३४५	भएको	दाना उत्पादन	
१२	३७३५/३३५	राप्ति फिड ई प्रा.लि.	दाड	डिल्लीराज खनाल	९८५७८३११६२	भएको	दाना उत्पादन	
१३	१२०७९२	बुष्टर फिड ई. प्रा.लि.	रूपन्देही	गोपाल टण्डन	०७१५४६	भएको	दाना उत्पादन	
१४	२०५/३	वइष्टर्न फिड प्रा.लि.	कैलाली	मनोज अग्रवाल	०९१५७५२५४	भएको	दाना उत्पादन	
१५	४०२४	श्रीनगर एग्रीटेक ई. प्रा. लि.	रूपन्देही	सतिस श्रेष्ठ	९८५१०४२१३१	भएको	दाना उत्पादन	
१६	१२६९९८	एपोलो फिड प्रा.लि.	चितवन	इश्वर प्रसाद गौतम	०५६५७२५८७	भएको	दाना उत्पादन	
१७	१५२७	स्टार फिड प्रा.लि.	भद्रापा	सन्तोश गुप्ता	०२३५२०५७५	भएको	दाना उत्पादन	
१८	११७९९८	सन फिड प्रा.लि.	सनसरी	नितेश गुप्ता	०२१४७०१७२	भएको	दाना उत्पादन	
१९	१०६८४१	स्काईलार्क प्रा.लि.	चितवन	गुणचन्द्र विष्ट	९८५५०५५२०७	भएको	दाना उत्पादन	
२०	४३२६७	सुमङ्गल दाना उद्योग प्रा.लि.	चितवन	प्रदिपकुमार खनाल	०५६२०९४०	भएको	दाना उत्पादन	
२१	१८९७२	आर आर फार्म प्रा. लि	चितवन	मनोहर कार्की	०१४२५४७७७	भएको	दाना उत्पादन	
२२	१३१	कणाली फिड प्रा.लि.	बाँके	धर्म पोखरेल	०८१५६०४०५	भएको	दाना उत्पादन	

क्र. स.	उद्योग दर्ता न.	उद्योगहरूको नाम	ठेगाना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क नम्बर	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
२३	१३७९५४	एग्रोमिक्स फिड ई. प्रा.लि.	चितवन	ऋषिराम पौडेल	०५६५६२७४६	भएको	दाना उत्पादन	
२४	१३००९०	कपिलबस्तु एग्रो फिड प्रा.लि.	कपिलबस्तु	भगवान दास	९८५७०५०९५१	भएको	दाना उत्पादन	
२५	१३१२१	भ्याली फिड ई. प्रा.लि.	काठमाण्डौ	कृष्ण घिमिरे	०१४३५१३८१	भएको	दाना उत्पादन	
२६	१३३३१७५	लुम्बिनी एग्रो ई. प्रा.लि.	रूपन्देही	घनबहादुर बुढाथोकी	९८५७०६०६८७	भएको	दाना उत्पादन	
२७	३०३४	बुद्ध दाना उद्योग	रूपन्देही	विन्दुलाल श्रेष्ठ	९८४७०४५०२८	भएको	दाना उत्पादन	
२८	५९७६८ ०२४७/०६५/०६६	सागर फिड्स प्रा. लि.	सुनसरी	ज्ञानेन्द्र प्रसाद उप्रेती	९८०४५६३७७०	भएको	दाना उत्पादन	
२९	२४१४२२७४	न्युहोप एग्रो बिजनेस प्रा.लि.	चितवन	ज्ञानेन्द्र पौडेल	९८४३२१४३६१	भएको	दाना उत्पादन	
३०	१८७५२३५८४	आधुनिक एग्रो प्रोडक्ट प्रा.लि.	नुवाकोट	सौरभ मानन्धर	०१-४३५५५५०	भएको	दाना उत्पादन	
३१	३०९२२२०८	नेपाल प्यालेट फिड ई. प्रा.लि.	नुवाकोट	केशवराज थापा	९८५१०४०४३४	भएको	दाना उत्पादन	

फिड सप्लिमेण्ट उत्पादक उद्योगहरू विवरण

क्र. स.	उद्योग दर्ता न.	उद्योगहरूको नाम	ठेगाना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क नम्बर	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
१	१६८	Nutrivet Nepal Pvt.Ltd.	Chitwan.	अनुपराज जोशी	०५६५२०४८९	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
२	८३५२	Rajib Feeds	Kathmandu.	राजिव प्रधान	०१४२७४५८१	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
३	१४८९६८	National Vet Formulation Pvt. Ltd.	Kathmandu.	नवराज भण्डारी	०१४४६२८५१	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
४	२९८१	Bhagwati Agro Support Industries Pvt.Ltd.	Bhaktapur.	सविन्द्र शर्मा	०१६६१०७०६	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
५	४४/१४/०५४/०५५	Livecare Nepal Pvt. Ltd.	Chitwan.	रविन अधिकारी	०५६५२२९२७	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
६	३२९१६	M.D.H. Pharmaceuticals Pvt. Ltd.	Kathmandu.	गणेशकुमार दाहाल	९८६०२३७३२३	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
७	५४२९	ABS Formulation,	Bhaktapur.	नवराज शर्मा	९८५१०५२६९३	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
८	३२२३५	Swoniga Home	Kathmandu.	पुष्कर श्रेष्ठ	९८५१०९३२६०	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
९	१७१७	AryaPharmalabPvt. Ltd.	Birgunj.	विनादेवि अग्रवाल	०५१(५८०४४५	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
१०	४२३९३	Qmed Formulation Pvt. Ltd.	Bhaktapur.	सोहन प्रसाद अधिकारी	९८०१०३०२२९	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	
११	४३८/५८	Serene Pharmaceuticals Pvt. Ltd.	Kathmandu	सुधिरलाल अमात्य	०१५१०२५३२९	भएको	फिड सप्लिमेण्ट उत्पादन	

आयातकर्ता फर्म विवरण

क्र.स.	दर्ता न.	फर्मको नाम	ठेगना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
१	३७२०५२३०३३३५४	Sunakhari VetDistributors	Kathmandu.	नरेश कर्माचार्य	०१४८९०८५५	भएको	भेट सप्लायर्स	
२	३४०	Suvash Vet Pharma	Birgunj.	विनादेवि शाह	०५६५७२२३८	भएको	भेट सप्लायर्स	
३	३७२०३२७१००२१०	DelyteVetPharma	Kailali.	गोविन्दि भट्ट	९८०४२५८६११	भएको	भेट सप्लायर्स	
४	३७२०५२३०६४०२०	Lotus Vet International Trade Link Pvt.Ltd.	Kathmandu.	भरतबहादुर पाण्डे		भएको	भेट सप्लायर्स	
५	३७२०५२३०७०५४७	Bio Vet Pharma	Kathmandu.	लिलानाथ गौतम	०१४२६९०२५	भएको	भेट सप्लायर्स	
६	३७३१००२०७५८३९	Aagya Vet Concern	Chitwan.	भुपेन्द्र कर्माचार्य	०१४७८४६०१	भएको	भेट सप्लायर्स	
७	११६९०१	DipankarVetPvt.Ltd.	Lalitpur.	हर्ष शाक्य	९८५५०५९४६७	भएको	भेट सप्लायर्स	
८	३७३०७०४१६३७००	Multi Vet Concern	Kathmandu.	सन्तोस सुबेदी	०१५१५३२०५	भएको	भेट सप्लायर्स	
९	१२९१६८	YogmitPharmaPvt. Ltd.	Rupandehi.	लालबहादुर थापा	०१४६००११७	भएको	भेट सप्लायर्स	
१०	१२२२६०	Machhapuchhre Vet Pharma	Kathmandu.	नवराज भण्डारी	९८५७०३९५४५	भएको	भेट सप्लायर्स	
११	३७२०५२३०३३६५९	Luksi Vet Pharma	Kathmandu.	नारायण प्रसाद अधिकारी	०१४४६२८५१	भएको	भेट सप्लायर्स	
१२	३०१९९४५४५	KantipurImpexPvt.Ltd.	Kathmandu.	जगदिश प्रधान	९८५१०१३७९६	भएको	भेट सप्लायर्स	
१३	९७०३९	Medilink International	Kathmandu.	गोविन्द श्रेष्ठ	०१५५३२०३५	भएको	भेट सप्लायर्स	
१४	३७२०३१५०८३२३५	Bandevi Vet Pharma,	Kathmandu	दिपेश थापा	९८५१०५४३६५	भएको	भेट सप्लायर्स	
१५	१११५३३	Rash International Trading	Lalitpur.	मेरिना श्रेष्ठ	९८५११०५२८	भएको	भेट सप्लायर्स	
१६	१७८८६७	World BiotechPvt. Ltd.	Kathmandu.	डिल्लिराम कार्की	०१२२९९४२३	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
१७	३७२०५२३०३५३११	MandalaVetPharma	Bhaktapur.	रत्नकाजी प्रजापती	९८५१००७७११	भएको	भेट सप्लायर्स	
१८	३७२०५२२१८३४९०	QuantamVet International	Kathmandu.	सिताराम भण्डारी	९८५१०५४७०८	भएको	भेट सप्लायर्स	
१९	३७२०५२३०००१४१	LaliguransVetPharma	Lalitpur.	अजय थापा	९८५१०६९७९५	भएको	भेट सप्लायर्स	
२०	५४५५६	ChokhaniEnterprises	Kathmandu.	जितेन्द्र चोखानी	९८५११३५३५३	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
२१	३७२०३२४०६२९१३	Genuine International	Biratnagar.	अनुपकुमार दास	९८५१०३०८७६	भएको	भेट सप्लायर्स	
२२	३७२१२१००५२२३४	MirrorVetPharma	Kathmandu.	नारायणबहादुर	९८५२०२८९८०	भएको	भेट सप्लायर्स	

क्र.स.	दर्ता न.	फर्मको नाम	ठेगना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
				भुजेल				
२३	७००१	BhajuratnaPharmaPrivateLimited	Birgunj.	गंगा प्रसाद रानाभाट	९८५११७७९०४	भएको	भेट सप्लायर्स	
२४	३७२०५२२१८३९४८	AvenueVet Center	Kathmandu.	सुमन घिमिरे	०५१५२१२४६	भएको	भेट सप्लायर्स	
२५	११७५७७	Panchakanya Vet Distributer Pvt.Ltd.	Lalitpur.	हरिबहादुर भुजेल	९८५१०८७३३१	भएको	भेट सप्लायर्स	
२६	१६५६१	MedvetPharmaPvt.Ltd.	Kathmandu.	भुपेन्द्र गौतम	०१५५२३८८९	भएको	भेट सप्लायर्स	
२७	३५५६०	Tilicho Trading Pvt.Ltd	Kathmandu.	चित्रबहादुर पुन	०१४२२२८३७	भएको	भेट सप्लायर्स	
२८	३७२०५२३०४१२१८	Badal Vet Distributors Pvt.Ltd.	Kathmandu.	केशव शर्मा	०१४२१२७६८	भएको	भेट सप्लायर्स	
२९	३७२०३१७०६३७५४	KasturiVet Link	Birgunj.	प्रवेग खनाल	९८५११४२२३८	भएको	भेट सप्लायर्स	
३०	२४५३०	Dahal Trading Concern,	Kathmandu.	दुर्गा प्रसाद दाहाल	९८५११५०११८	भएको	भेट सप्लायर्स	
३१	३७२०५२२२०१६२०	MechiMahakaliVetTraders	Kathmandu.	बमबहादुर खड्का	९८४९९३१२०७	भएको	भेट सप्लायर्स	
३२	१०८२९८	Akros Vet Distributors Pvt.Ltd.	Kavrepalanchowk.	विकेश मानन्धर	उमेश कस्पल	भएको	भेट सप्लायर्स	
३३	७२००१	Kantipur Vet Distributors	Kathmandu.	ऋषि बडाल	९८१८३४९२८०	भएको	भेट सप्लायर्स	
३४	२६५०५	SiddhaDevi International Trading Pvt.Ltd.	Kathmandu.	मिनर्वा लोहनी	०१४६००४१२	भएको	विविध वस्तुहरूको थोक ब्यापार गर्ने	
३५	६३९	PashupatiVetDistributors	Bara.	रामाधार प्रसाद साह	०१४२२१३५४	भएको	भेट सप्लायर्स	
३६	१४११९५	Panacea Vet ServicePvt.Ltd.	Kathmandu	मित्रमणी आचार्य	०१४३६६२७८	भएको	विविध वस्तुहरूको थोक ब्यापार गर्ने	
३७	३७४०४०२०६२३१७	Menuka Vet Pharma	Rupandehi.	रेनुका सापकोटा	९८४५०५९६१६	भएको	भेट सप्लायर्स	
३८	३७३१००६०४५११८	Yamuna Vet Distributors Pvt.Ltd.Gongabu	Kathmandu	यज्ञराज ढकाल	९८५५०७०२१३	भएको	भेट सप्लायर्स	
३९	१४०४८९	R.P.Trading International Pvt.Ltd.	Kathmandu.	पुर्ण प्रसाद लुईटेल	९८४१२५५०१५	भएको	विविध वस्तुहरूक आयात निर्यात कार्य गर्ने	
४०	३७२०३१७०५४७११७५०२	Ishant Vet International	Birgunj.	प्रसान्त दवाडी	९८५१०१८२०५	भएको	भेट सप्लायर्स	
४१	११७७८२	Mahanagar International	Kathmandu.	सुरेश कार्की	९८४९८३६७७३	भएको	विविध वस्तुहरूक आयात निर्यात कार्य गर्ने	

क्र.स.	दर्ता न.	फर्मको नाम	ठेगना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
४२	३७२०३१३११२९०३	Vetway International	Biratnagar.	कृष्णा दास	९८४५८५१५५०	भएको	भेट सप्लायर्स	
43	३७२०५२३०४१२१०	Munal Biovet Pharma	Kathmandu.	रोहित निरौला	०१४४३१०६९	भएको	भेट सप्लायर्स	
44	४१९६५	ShirishVet International Pvt.Ltd.,	Kathmandu	असोक कुमार पाण्डे	९८५२०२८९८०	भएको	भेट सप्लायर्स	
45	१०९४	Suryabinayak Vet Distributors Pvt.Ltd.,	Birgunj	जीवनप्रकाश भट्टराई	अनूप	भएको	भेट सप्लायर्स	
46	३७२०५२३०३५८५१	Arohan Vet Pharma,	Kathmandu	सादुराम ढकाल	०१४२६१०७१	भएको	भेट सप्लायर्स	
47	३७२०५२२१६०४५७	NitsVetPharma,	Kathmandu	एलिजा दंगाल	९८४१८६४१९४	भएको	भेट सप्लायर्स	
48	१२७१	AnapuranaEnterprises,	Birgunj	हरिनारायण कावरा	९८५५०६३२४४	भएको	भेट सप्लायर्स	
49	३७५०४२७०५०८१६	Blue SkyVetDistributors,	Kathmandu.	किरणबहादुर शाही	९८५११४८९७६	भएको	भेट सप्लायर्स	
50	६४८७०	Mount Everest CanineTrade	Kathmandu.	रचना सेन	९८५११६२७४९	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात	
51	३६७५३	Simurg International Pvt.Ltd.	Kathmandu.	कृष्णप्रसाद लम्साल	०५१४१८०६५	भएको	भेट सप्लायर्स	
52	१३८२१९	Safe Vet Care Pvt.Ltd .	Kathmandu.	कृष्णबहादुर अधिकारी	९८५५०२०२१३	भएको	भेट सप्लायर्स	
53	३७३०४१६०९५८५३	Best Vet Centre	Kathmandu.	सुर्यप्रकाश दबाडी		भएको	भेट सप्लायर्स	
54	३७२०५२२१८४५०४	SwastikVetPharma	Lalitpur.	ईश्वरकुमार थापा	९८५१०४७००२	भएको	भेट सप्लायर्स	
55	१०६६९१	AshishBio-VetSuppliers,	Kathmandu.	नवराज शर्मा	०१४३५०९७५	भएको	भेट सप्लायर्स	
56	३७२०५२२१८३०४७	Simple VetPharmaPvt. Ltd.	Kathmandu.	कमल सुवेदी	०१४२७९७२५	भएको	भेट सप्लायर्स	
57	९५३०८	Fewa International Trading Pvt.Ltd.	Lalitpur.	जिवन कुवर	९८५११२२०२८	भएको	भेट सप्लायर्स	
58	३७२०५२३०४११०७	Saptarangi Vet Distributor	Kathmandu.	सेल्वि घर्ती	९८५११८६२८९	भएको	भेट सप्लायर्स	
59	३०३४	NepaVet Trading Birgunj,	Parsa.	राधाकान्त मिश्र	९८५१०५२६९३	भएको	भेट सप्लायर्स	
60	३७२०५२२१७२६१२	Big B Vet Trading	Kathmandu.	कम्पोज बडाल	९८५१०११७६५	भएको	भेट सप्लायर्स	
61	३२३९९	Swoniga International Pvt.Ltd.	Kathmandu.	पुष्कर श्रेष्ठ	९८५५०५७३६६	भएको	भेट सप्लायर्स	
62	३७२०५२२१८३४२०	Kathmandu International TradePvt.Ltd.	Kathmandu.	साजन कार्की	०१६२०३८०८	भएको	भेट सप्लायर्स	
63	८६५	FalconVetDistributors,	Kathmandu	केशव शर्मा	९८५५०५०३९३	भएको	भेट सप्लायर्स	
64	३७५०४०१०२५३३८	AgriNutrition and PharmaPvt.Ltd,	Kathmandu	सुरेश बैद्य	९८५१०३०४१२	भएको	भेट सप्लायर्स	
65	२१५२६	Bhat-Bhateni International Pvt.Ltd.	Kathmandu.	युवाराज गुरूड	९८५१०९३२६०	भएको	भेट सप्लायर्स	

क्र.स.	दर्ता न.	फर्मको नाम	ठेगना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
66	६५२५७२०६३२०६४	Divas VetEnterprises,Janakpur	Dhanusa.	प्रदिपकुमार दाहाल	९८५१०६९६५७	भएको	भेट सप्लायर्स	
67	३७३०६९३०५०३५२	Nepal Annapurana International Pvt.Ltd.	Kathmandu.	अनुराधा पाण्डे	९८५१९४२२३८	भएको	भेट सप्लायर्स	
68	३७२०५२३०६४६४६	GuransVetPharmaPvt.Ltd.	Kathmandu.	महेश लम्साल	०९४४२२६०५	भएको	भेट सप्लायर्स	
69	१३१६४१	Baruntse International Trading Pvt.Ltd.	Lalitpur.	ओमप्रकाश गुरुङ	०९४४४३६०४	भएको	भेट सप्लायर्स	
70	३३वी	Veterinary Medicine Center Pvt.Ltd.,	Chitwan	जिवन कुवर	९८५४०२९०६९	भएको	भेट सप्लायर्स	
71	१८५९९२	Aryan Innovative Pvt. Ltd.,	Janakpur	नारायण श्रेष्ठ	९८५७०२०२०९	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात	
72	३७५०६०७०७२५१२	LifelineVetDistributorsPvt. Ltd.,	Chitwan	असोककुमार शाह	०९४१०४५५९	भएको	भेट सप्लायर्स	
73	३७२०५२३०७०१२२	Shrestha Trading Group Pvt.Ltd.	Kathmandu.	रचेन् खड्का	९८५५०५७३६६	भएको	भेट सप्लायर्स	
74	५४७३	Sabha International Trading	Kathmandu.	भरतबहादुर श्रेष्ठ		भएको	भेट सप्लायर्स	
75	१४०९१५	AgrowinVetTrade Link,	Lalitpur	राजबहादुर श्रेष्ठ	९८५४०३०४४०	भएको	औषधिको थोक ब्यापार गर्ने	
76	१८५६	AvinashHatcheryPvt. Ltd.	Kathmandu.	कृष्णलाल कर्माचार्य	९८५५०५४१८७	भएको	भेट सप्लायर्स	
77	११२८९८	CreativeVetPharma	Kathmandu.	गुणचन्द्र विष्ट	०९४२७३८३७	भएको	भेट सप्लायर्स	
78	३७२०५२२९९१५४४	KhanalVet Center,	Rupandehi.	प्रेमाकुमारी खनाल	०९४२७५९५	भएको	भेट सप्लायर्स	
79	३७२०५२३०००४५०	SayapatriVetPharma	Lalitpur.	सरश्वती घिमिरे	९८४३९६६६७०	भएको	औषधिको ब्यापार गर्ने	
80	३७२०५२३०२३९३७	Sadiksha Vet Pharma	Birgunj.	धुर्व थापा	०९४३५००९५	भएको	भेट सप्लायर्स	
81	२२४१७	Mahanagar Animal Research Center Pvt. Ltd.	Kathmandu	लोक प्रसाद सुवेदी	९८५१९१३५८४	भएको	भेट सप्लायर्स	
82	३७२०५२३०६३८५७	Shikhar Trading House Pvt. Ltd.	Kathmandu	सुरेश कार्की	०७४०००४७	भएको	भेट सप्लायर्स	
83	३७२०३२५०९१७७	Bharwaj Vets Suppliers	Sunsari	प्रसिद्ध खनाल		भएको	भेट सप्लायर्स	
84	३७२०५२२९६५४३५	Tripura Interntional Trading	Lalitpur	विष्णुकुमार निरौला	९७४५०५३३३५	भएको	भेट सप्लायर्स	
85	३७२०३९२०४९६५१	Agro Veterinary Suppliers	Biratnagar	सुजिता ओझा घिमिरे	०९४४३९०६९	भएको	भेट सप्लायर्स	
86	३७२०५२३०४२६४०	United Pharma Inc	Lalitpur	राजेश भट्ट	९८५१०६४९९३	भएको	भेट सप्लायर्स	
87	१७८९१	Adidas Vet Pharma Pvt. Ltd	Kathmandu	रामबचन यादव	०२५५६०४७२	भएको	भेट सप्लायर्स	
88	९१६६	Charnath Poultry Farm.	Dhanusha	कृष्णभक्त श्रेष्ठ	९८५५०६४३७०	भएको	भेट सप्लायर्स	

क्र.स.	दर्ता न.	फर्मको नाम	ठेगना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
89	४१४२८	Imran International Suppliers	Rupandehi	सुनिल तण्डुकार	९८५२०२३६३३	भएको	भेट सप्लायर्स	
90	३५५	Kantipur Impex Pvt.Ltd.	Kathmandu.	जोतिदिप हमाल	९८०३०६७९९३	भएको	भेट सप्लायर्स	
91	१६४०६४	Godwari Vet International Pvt. Ltd.	Lalitpur	आसिक अलि मुसलमान	प्रलाद राउत	भएको	भेट सप्लायर्स	
92	१२९४७१	Kathmandu Pharma Vet Pvt.Ltd.	Kathmandu.	जगदिश प्रधान	९८४००६७८२१	भएको	औषधिको थोक ब्यापार गर्ने	
93	२९७२४	Kuber Pharma Vet	Sunsari	बालाराज अधिकारी	०४१६९३३०८	भएको	औषधिको थोक ब्यापार गर्ने	
94	१९७६४	Himalayan Agro Vet	Banke	चिरण प्रधान	९८०७४२२६९१	भएको	औषधिको थोक ब्यापार गर्ने	
95	१४२२	Advanced Vet International Pvt. Ltd.	Kathmandu	कुवेर क्षेत्री पौडेल	०१४२४२९५२	भएको	औषधिको थोक ब्यापार गर्ने	
96	१९९०	Himanshu Vet Pharma	Birganj	हरिकृष्ण घिमिरे	९८५१९९९८७७	भएको	औषधिको थोक ब्यापार गर्ने	
97	२३४५४	United Distributors Nepal Pvt. Ltd.	Kathmandu	चिरण प्रधान	०१४२४२९५२	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात	

तयारी दाना आयातकर्ता फर्म विवरण

क्र.स.	उद्योग दर्ता न.	उद्योगहरूको नाम	ठेगना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
१	४९५६	Pidari Fisheries	Sarlahi.	अफजल हुसेन	९८०२९३५५००	भएको	माछा पालन	
२	३६७	Amul Nepal	Nawalparasi.	सुसिला रेग्मी	९८५१०३६८७८	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
३	८५६३	Mata Trading	Dang.	दिनेशकुमार डांगी	सुनिल पन्त	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
४	११४०२	K Suppliers	Kailali.	किसोर पन्त	९८५७८२३१६०	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
५	२२१	M.S. Agro Trading	Rupandehi.	सन्दिप अग्रवाल	९८६८३६५९८३	भएको	पशु आहार विभिन्न वितरण गर्ने	
६	३७९	Oli Agro Industries	Dang.	जयन्ता के.सी.	९८५७०२०३६२	भएको	दाना ब्यापार	
७	६९४८	Everest Krishi Farm Udhog	Kapilwastu.	कृष्ण खरेल	९८०१३२७०५०	भएको	मत्स्य पालन	

क्र.स.	उद्योग दर्ता न.	उद्योगहरूको नाम	ठेगना	सञ्चालकको नाम	सम्पर्क	नविकरणको अवस्था	व्यवसायको किसिम	कैफियत
८	४२७९८	Gawali Traders,	Nawalparasi	खिमानन्द झवाली	९८५७०५५०६३	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
९	२६६८१	Sahani Machha Pasal	Morang	चन्दनकुमार सहनी		भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने माछा ब्यापार	
१०	६००९२०७३	Sameer KirshiMachhaUdyog,	Kapilbastu	ईलियास मनिहार	९८१४३५५६४२	भएको	माछा पालन	
११	८८५८३	Nepal Agro Livestock & Research CenterPvt. Ltd.	Rupendehi.	सोम प्रसाद पाण्डेय		भएको	पशु पालन तथा विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
१२	६९२	AnnapuranaKrishi Mal KhadUdhyog	Biratnagar. Morang	श्याम राठी	०७१५६१७११	भएको	पाल्तु जनावर तथा तिनका दानाको विक्रि वितरण गर्ने	
१३	२९८२९	Hari Trading,	Bhairahawa, Rupandehi	बुदेश जैशवाल	९८०२००३७०२	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
१४	१४४१	Prabesh Suppliers	Chitwan.	भागिरथ आचार्य	९८४७०५४५०८	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
१५	२३४५	Gunjan Store	Palpa.	सुरज पोखरेल	९८४५०६४५६४	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
१६	२९९९३	R. Narayan Feeds	Biratnagar. Morang	रंजितकुमार शाह	९८५७०३०००७	भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	
१७	४२५२१	New Lumbini Trade Center,	Rupandehi	प्रेम सिंह राना	९८५२०२९७५७	भएको	पशु आहारा विक्रि वितरण गर्ने	
१८	८४०५	Nandan Agro Trading	Dang	श्री दिनेश डाँडो		भएको	विविध वस्तुहरूको आयात निर्यात गर्ने	

चरन तथा घाँसेवालीसँग सम्बन्धित समस्याहरू

चरन तथा घाँसेवालीसँग सम्बन्धित समस्याहरूको समाधान गर्न गर्नुपर्ने कार्यहरू प्राथमिकता

पशुजन्य पदार्थहरूको उत्पादन लागत घटाई उत्पादन बढाउनका लागि चाहिने हरियो घाँस उत्पादन कार्यक्रमलाई केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्म प्राथमिकता दिई विकास गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ, जसले गर्दा वर्तमान अवस्थाको पशु आहाराको कमीलाई पूरा गरी अति चरीचरनबाट भएको वातावरणको बिनाशलाई समेत नियन्त्रण गर्न मद्दत पुऱ्याउँछ ।

खेती अयोग्य र बाँभो जग्गाको समुचित उपयोग

खेती अयोग्य र बाँभो जग्गा जमिनहरू जस्तै डिल कान्ला र भिरालो पारखा आदि ठाउँहरूमा घाँस तथा डालेघाँसहरूको विकासको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरूको सुरुवात गर्नुपर्ने । त्यस्तै हैसियत बिग्रेको जग्गा जमिन, सार्वजनिक जग्गा र सडकको दायाँबायाँ, सिंचाईको लागि बनाएको कुलोको छेउछाउ आदि ठाउँहरूमा घाँस तथा डालेघाँसको विकास गर्न गहन प्राथमिकता दिनु पर्ने ।

जनसहभागिता

चरन तथा घाँसेवाली विकास कार्यक्रममा न्यापक जनसहभागिता हुन आवश्यक छ । जनसहभागिता भएमा घाँसेवाली कार्यक्रम हाँभै लागि हो र यसबाट हामीलाई नै फाईदा पुग्छ भन्ने उपभोक्ताहरूमा भावना जागृत हुनसक्छ ।

श्रोतकेन्द्रहरू

डालेघाँसका बोट बिरुवाहरू तथा घाँसबालीका बीउहरूको श्रोत केन्द्रहरू स्थापना गर्नमा विशेष प्राथमिकता दिनु आवश्यक छ ।

तालिम तथा दक्षता

चरन तथा घाँसेवाली विकासको लागि तालिम तथा जनचेतना जगाउने कार्यमा विशेष जोड दिने र विभिन्न किसिमको प्रकाशन: जस्तै पुस्तक, लिफलेट, चार्ट, पम्पलेट, पोष्टर, श्रन्यदृश्य सामाग्री आदि तयार गर्न जोड दिने ।

बजार न्यवस्था

चरन तथा घाँसेवालीको विकासका लागि घाँसको बीउको समुचित बजार न्यवस्था र सुदृढिकरणमा निजी क्षेत्रलाई संलग्न गराईनुपर्ने ।

गुणस्तर नियन्त्रण

चरन तथा घाँसेवाली बीउ र डाले घाँसहरूको बोट बिरुवाहरूको न्यूनतम गुणस्तर निर्धारण गरी सोही अनुसार बिक्री वितरण गरिनुपर्ने ।

समन्वय

चरन तथा घाँसेवाली विकासमा संलग्न विभिन्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरू जस्तै पशु सेवा विभाग, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, कृषि तथा पशु विज्ञान अध्ययन संस्थान र वन विभाग बीच कार्यगत एकताका लागि पहल गरिनुपर्ने ।

आयआर्जन र रोजगारको श्रोत

चरन तथा घाँसेबाली उत्पादन र बजार ब्यवस्थापन क्रियाकलाप ठाउँ अनुसार विशेष गरेर गाउँगाउँमा आयआर्जन र रोजगार मुलक ब्यवसायका रूपमा विकास गराउन आवश्यक पहल गर्नुपर्ने ।

सरकारी फार्महरूको सुदृढीकरण

घाँसको बीउ उत्पादनमा संलग्न फार्महरूले वर्षौदेखि उत्पादन गर्दै आएका बीउहरू पुरानो भएकाले सोही जातको नयाँ मूलबीउ साट्नु पर्ने । सोही अनुसार रजिष्टर्ड बीउ उत्पादकहरूलाई समेत नयाँ मूलबीउ उपलब्ध गराउनु पर्ने ।

निर्यातको सम्भाव्यता

सार्क राष्ट्रहरूमा चरन तथा घाँसेबाली सम्बन्धी गुणस्तरयुक्त बीउहरू निर्यात गर्नसक्ने सम्भावना भएको हुनाले गुणस्तरयुक्त बीउ उत्पादन गर्न सक्षम किसान संगठनको स्थापना गर्नुपर्ने ।

पशुपन्छी पालनका लागि गुणस्तरीय दाना र आहाराको
उत्पादन र प्रयोग गरौं
स्वस्थ रहौं, निरोगि बनौं, सुखि र समृद्ध नेपाल
निर्माणमा टेवा पुऱ्याऔं

घाँस उत्पादन कार्यतालिका
डालेघाँस उत्पादन कार्यतालिका

क्र.सं.	घाँसको नाम	क्षेत्र	बीउ		उत्पादन - (मे.ट./हे.)	
			छर्ने वा बेर्ना सार्ने समय	दर (के.जी./हे.)	हरियो घाँस	बीउ
१	ईपिल ईपिल (Leucaena spp.)	तराई मध्यपहाड, उच्च पहाड	<ul style="list-style-type: none"> कार्तिक मंसिर (बीउ संकलन गरी ब्याडमा राख्ने । ३ महिनापछि आषाढमा लगाउने, वा राम्रो खनजोत गरी सिधै बीउ रोप्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ७ के.जी. (५० से.मी.देखि १ मी.को फरकमा) वा ५००० बेर्ना २ मी.को फरकमा, ३ के.जी.) 	३० - ५०	७.५ देखि २३ (बीउलाई स्कारिफिकेशन गर्न आवश्यक)
२	बडहर (Artocarpus lacoocha)	तराई, मध्यपहाड (१५०० मी.सम्म)	<ul style="list-style-type: none"> असार (बीउ संकलन) ताजा बीउको एक वर्षसम्म बिरुवा हुर्काउने आषाढ-श्रावणमा सार्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ४ मी.को फरकमा लगाउने 	प्रति बोठ/प्रतिवर्ष २०० के.जी.	संरक्षण नगरी ताजा बीउ लगाउने ।
३	टाँकी (Bauhenca purpurea)	तराई, मध्यपहाड	<ul style="list-style-type: none"> फाल्गुन-बैशाख (बीउ संकलन) 	<ul style="list-style-type: none"> ८-१० के.जी., बिरुवाबाट भए २ मी. को फरकमा २५०० बोट प्रति हेक्टर 	औषत प्रतिबोट/प्रति वर्ष १०० के.जी.	
४	किम्बु (Morus alba)	तराई, मध्यपहाड, उच्चपहाड (२२०० मी.सम्म)	<ul style="list-style-type: none"> जेष्ठ - आषाढ 	<ul style="list-style-type: none"> माघमा २० से.मी.को हकँगामा कटिङ्ग गर्ने र रोप्ने असारमा सार्ने 	औषत प्रति बोट/प्रतिवर्ष ६० के.जी.	
५	भिमल, भेगल, स्यालफुसे (Grewia optiva)	तराई, मध्यपहाड	<ul style="list-style-type: none"> जेष्ठ-आषाढ (मंसिरदेखि माघसम्ममा फल टिपि गुदी हटाई बीउ संकलन गरी नर्सरी गर्ने) 	<ul style="list-style-type: none"> बेर्ना १० महिनापछि सार्ने 	७० के.जी./बोट/वर्ष	
६	कोईराला	तराई, मध्यपहाड,	<ul style="list-style-type: none"> चैत्रदेखि आषाढमा बीउ 	<ul style="list-style-type: none"> ८-१० के.जी. 	प्रतिबोट/प्रतिवर्ष ८०	

क्र.सं.	घाँसको नाम	क्षेत्र	बीउ		उत्पादन - (मे.ट./हे.)	
			छर्ने वा बेर्ना सार्ने समय	दर (के.जी./हे.)	हरियो घाँस	बीउ
	(Bauhenea veriegata)	उच्च पहाड (१६०० मि.सम्म)	संकलन ● ६ महिनादेखि १ वर्षको बेर्ना आषाढमा रोप्ने	● कटिडूबाट पनि सार्न सकिने ।	देखि १०० के.जी.	
७	कुट्मिरो, पटमिरो. (Litsea monopetala/Litsea polyantha monopetala, L. Polyantha)	तराई, मध्यपहाड	● आषाढ - श्रावणमा पाकेको कालो फलको भुप्पाबाट गुदी हटाई ताजा बीउबाट नर्सरीमा रोप्ने ● अर्को वर्ष आषाढमा बेर्ना सार्ने	● ३ देखि ४ मी.को फरकमा लगाउँदा प्रति हे.१५०० बेर्ना	औषतमा प्रतिबोट/प्रतिवर्ष २० के.जी.	
८	बकैनो (Melia Azadarach)	तराई, मध्यपहाड	● मंसिरमा बीउ रोप्ने ● तराईभा ४ महिना र पहाडमा १० महिनाको बेर्ना असारमा सार्ने	● एउटै बीउबाट ४/५ गोटासम्म बिरूवा गम्रने भएकोले अरू बिरूवा अलग गरी ३ मी.को फरकमा सार्ने	औषतमा प्रतिबोट/प्रतिवर्ष ४० के.जी.	
९	जिंगट (Lanea coromandelica)	तराई, मध्यपहाड	● माघ महिनामा २ मी.लामो हाँगा काटी पात, टुप्पा हटाई छायाँमा खाडल खनी गाड्न वा थन्काउने ● जेष्ठ-आषाढमा सार्ने	● ३-४ मी.को फरकमा सार्ने	औषतमा प्रतिबोट / प्रतिवर्ष ५० के.जी.	बीउबाट पनि प्रसारण गर्न सकिने तर अध्ययन नभएको
१०.	तागासासी	मध्यपहाड, उच्च पहाड	● जेष्ठ-असोजमा सिधै बीउबाट वा नर्सरी गरी ५० से.मी. अग्लोबेर्ना सार्ने	● ५ हे.मा २.५ मी.को फरकमा लगाए ५०० बेर्ना तर सघनरूपमा लगाउँदा १०,००० सम्म अट्ने	प्रतिहेक्टर ४० देखि ६० मे.टन भन्दा बढी	मंसिरदेखि बीउ पाक्ने

**चरन तथा घाँसेबाली उत्पादन क्यालेडर
कोशे घाँसेबाली**

क्र.सं.	घाँसको नाम	अर्को नाम	वानस्पतिक नाम	भौगोलिक क्षेत्र	बीउ छर्ने समय		बीउको मात्रा के.जी./हेक्टर	जातहरू	घाँस काटने समय	हरियो घाँस उत्पादन मे.टन./हे.
					असिंचित क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र				
हिउँदे										
१	बरसिम (Berseem)	King of Grass, Egyptian clover	Trifolium alexandrinum	तराई - मध्यपहाड	आश्विन - कार्तिक (Oct - Nov)		२०-२५	मेसकावी, वरदान	पौष - चैत्र	७० -८०
२	भेंच (Vetch)		Vicia sativa	तराई - मध्यपहाड	आश्विन - कार्तिक (Oct - Nov)		३५- ४०	नोमाई, पपनी	पौष - चैत्र	१५-२०
बर्षे										
३	गुवार (Guara)	Cluster bean	Cyanopsis tetragonaloba	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)	फागुन - चैत्र (March- April)	३०- ४०		श्रावण - भाद्र	३०-४०
४	ल्याव ल्याव वीन Lab Lab bean	Field Bin or Karpet Bin	Lab Lab Purpureus	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)	फागुन - चैत्र (March- April)	१५- २०	रोनगाई, हाईवर्थ, एस.१२१४ (१) एस. १२१४ (२)	श्रावण - भाद्र	२०-२५
५	ज्वाइन्ट भेंच (Joint Vetch)		Aeschynome ne americana	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		५	ग्लेन (Glenn), ली (Lee)	श्रावण - भाद्र	३५-४०
६	बोडी (Cowpea)	Lobia	Vigna sinensis	तराई	भाद्र - कार्तिक (Sep - Nov)		३५- ४०			८-१०

क्र.सं.	घाँसको नाम	अर्को नाम	वानस्पतिक नाम	भौगोलिक क्षेत्र	बीउ छर्ने समय		बीउको मात्रा के.जी./हेक्टर	जातहरू	घाँस काटने समय	हरियो घाँस उत्पादन मे.टन./हे.
					असिंचित क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र				
बहुवर्षिय										
७	स्टाईलो (Stylo)		Stylosanthes guianensis	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		४ - ५	हमाटा, स्कयात्रा, पाल्पा, कुक	भाद्र - पुस	५०-६०
८	सेन्द्रो (Centro)		Centrosema angustifolium	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		२ - ३		भाद्र - पुस	४०-५०
९	सिराट्रो -Siratro_		Macroptilium atropurpureum	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		३ - ५	एट्रो	भाद्र - आश्विन	२०-२५
१०	डेस्मोडियम (Desmodium)		Desmodium cinereum	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		२ - ३	सिल्भरलिफ, ग्रिन लिफ	भाद्र - पुस	२५-३०
११	कडजु (Kudzu)		Pueraria thunburgiana	तराई - मध्यपहाड			१५	प्यूररिया जवानीका, प्यूररिया फसेओलोआईडस		
१२	बदामे घाँस (Forage Peanut)		Arachis pintoii	तराई - मध्यपहाड	आषाढ - श्रावण (July - August)		१५- २०			
१३	विनक्यासिया (Wynn cassia)		Chamaecrista rotundifolia CV wynn	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		३ - ४			

क्र.सं.	घाँसको नाम	अर्को नाम	वानस्पतिक नाम	भौगोलिक क्षेत्र	बीउ छर्ने समय		बीउको मात्रा के.जी./हेक्टर	जातहरू	घाँस काटने समय	हरियो घाँस उत्पादन मे.टन./हे.
					असिंचित क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र				
१४	सेतो क्लोभर (White Clover)		Trifolium repens	मध्यपहाड - उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		४ - ५	हाईफा, लैडिनो, हुवा	बैशाख - मार्ग	१२-१५
१५	रेड क्लोभर (Red Clover)		Trifolium pratense	मध्यपहाड - उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		४ - ६			४०-५०
१६	लुसर्न (Lucerne)	Alfa alfa, Queen of grass, green gold	Medicago sativa	उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		२०- २५	लदाक, हरविन्जर, हन्टर रिभर	आषाढ - असोज	५०-६०
				तराई - मध्यपहाड	आश्विन - कार्तिक (Octo - Nove)		२० -२५	कोयमवटुर - १	पौष - जेष्ठ	५०-६०
अकोशे घाँसेवाली हिउँदे										
१७	जै (Oat)		Avena Sativa	तराई - उच्चपहाड	आश्विन - कार्तिक (Octo - Nove)		१०० - १२०	केन्ट, कारभीले, बुन्देल (851, स्वान, नेत्र र कामधेनु	पौष - चैत्र	४०- ५०
									फागुन - आषाढ	३०- ४५
वर्षे										
१८	टियोसेन्टी (मकै चरी) (Teosente)		Euchleana Maxicana	तराई - मध्यपहाड	बैशाख - आषाढ (May – July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	३५- ४०		आषाढ - असोज	६०- ७०

क्र.सं.	घाँसको नाम	अर्को नाम	वानस्पतिक नाम	भौगोलिक क्षेत्र	बीउ छर्ने समय		बीउको मात्रा के.जी./हेक्टर	जातहरू	घाँस काटने समय	हरियो घाँस उत्पादन मे.टन./हे.
					असिंचित क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र				
१९	जुनेलो (Sorghum)	Jowar	Sorghum valgare	तराई - मध्यपहाड	बैशाख - आषाढ (May - July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	२० - २५	बिडिया १, ईस.ईल. -४४	आषाढ - असोज	२५- ३०
२०	सुडान (Sudan)		Sorghum sudanense	तराई - मध्यपहाड	बैशाख - आषाढ (May - July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	१५ -२०	ई.एस.जी. (२ ,पिपर (५०	आषाढ - असोज	४०-५०
२१	बाजरा (Pearl Millet)		Pennesetum typhoids	तराई - मध्यपहाड	बैशाख - आषाढ (May - July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	१० -१५	ज्वाइन्ट, रजका	आषाढ - असोज	५०- ६०
२२	मकै (Maize)		Zea mays	तराई - मध्यपहाड	फागुन - आषाढ		३५-४०	रामपुर कम्पोजिट, हाईब्रिड, अफ्रिकन जेन्ट,	बैशाख - भाद्र	४०- ६०
२३	दिनानाथ (Dinanath)		Pennisetum pedicillatum	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	१०- १५	बुन्देल -१ र २	आषाढ - असोज	७०- ९०
बहुबर्षिय										
२४	नेपियर (Nepier)	Elephant Grass	Pennisetum purpureum	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	१०,००० सेट्स	एन.बी. -५, एन.बी.- १७, एन.बी.- ३५, एन.बी. - २१ मोठ, ई.बी.- ४	जेष्ठ - मार्ग	१२०-१५०
२५	अम्रिसो (Amriso)	Broom Grass	Thyosonalea na maxima	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	१०,००० गाना			६०
२६	सेटेरिया (Seteria)		seteria anceps	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		६ - १०	नन्दी, कजनगुला, नारोक, सोलाकर	श्रावण - भाद्र	२५ -३०
२७	पारा घाँस (Para grass)	Water grass	Brachiaria mutica	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)	फागुन - चैत्र (March- Apri)	१० - १५	वासिलिस्क	श्रावण - भाद्र	२५- ३५

क्र.सं.	घाँसको नाम	अर्को नाम	वानस्पतिक नाम	भौगोलिक क्षेत्र	बीउ छर्ने समय		बीउको मात्रा के.जी./हेक्टर	जातहरू	घाँस काटने समय	हरियो घाँस उत्पादन मे.टन./हे.
					असिंचित क्षेत्र	सिंचित क्षेत्र				
२८	ग्लाइसिन (Glycine)	Soyabeans	Glycine max	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		४० - ५०	टिनारो, कपर, मलावी	श्रावण - भाद्र	३५ - ४५
२९	पासपालम (Paspalum)		Paspalum dilatatum	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		८ - १०	वीन	फाल्गुण - कार्तिक	३०- ४०
३०	मोलासेस (Molasses)		Melinis minutiflora	तराई - मध्यपहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		५ - ६		भाद्र - पुस	५०- ६०
३१	टिमोथी (Timothy)		Phleum pratense	मध्यपहाड - उच्च पहाड	चैत्र - बैशाख (April - May)		५ - १०	वारमिडि, टामिस्टा		४०-५०
३२	टल फेस्कू (Tall fescue)		Festuca orandinacea	मध्यपहाड - उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		१५ - २०	अमारिलो, ग्लावराटा	श्रावण - भाद्र	४०- ५०
३३	बहु वर्षे राईघाँस (Perennial Rye Grass)		Lolium perennea	मध्यपहाड - उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		१० - १५	लामोरा, पेरामो, रेन्यूई	जेष्ठ - कार्तिक	४०- ६०
३४	किक्क्यु (Kikuya grass)		Pennisetum clandestinum	मध्यपहाड - उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		२	हाईटेट, ब्रेकवेल, क्रफट, नुनाने	असोज -कार्तिक	३०- ३५
३५	कक्सफुट (Cocksfoot)		Dactylis glomerata	उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		१० - १२		असोज -कार्तिक	५०- ६०
३६	कोते (Kote)		Medicago falcata	उच्च पहाड	जेष्ठ - आषाढ (June - July)		१२ - १५	स्थानीय	बैशाख - कार्तिक	४०- ५०

घाँसेबालीको बीउको मापदण्ड सम्बन्धी महत्वपूर्ण बुँदाहरू

S. N.	Name of forage crops		Class of Seed	Minimum		Maximum Permissible Limit					Moisture		Remarks	
	Common Name	Botanical name		Germination (%)	Pure Seed (%)	Inert matter (%)	Other Crop Seeds (no./kg.)	Weed Seeds (no./kg.)	Objection able weeds (no./kg)	Other distinguishable variety of seeds (no./kg.)	Ordinary	Vapour		
											Pack (%)	Proof Pack (%)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1	Berseem *.+	Trifolium alexandrinum	FS	80	98	2	10	10	5			10	7	Hard Seeds 20%
			CS	80	98	2	20	20	10			10	7	
2	Kote *.+	Medicago fulcata	FS	80	98	2	10	10	5			10	7	
			CS	80	98	2	20	20	10			10	8	
3	Dinanath	Pennisetum pedicilatum	FS	50	95	5	20	20				10	8	
			CS	50	95	5	40	40				10	8	
4	Sorghum	Sorghum spp.	FS	75	97	3	5	5		10		12	8	
			CS	75	97	3	5	5		10		12	8	
5	Guinea grass	Panicum spp.	FS	20	70	30	20	20				10	8	
			CS	20	70	30	40	40				10	8	
6	Oat	Avena sativa	FS	85	97	3	10	10	2	10		12	8	
			CS	85	97	3	20	20	5	20		12	8	
7	Stylo*	Stylosentesis spp.	FS	45	90	10	10	10		10		10	8	Hard Seeds 20%
			CS	45	90	10	20	20		20		10	8	
8	Teosente	Euchnea maxicana	FS	80	98	2	5	None				12	8	
			CS	80	98	2	10	None				12	8	
9	Setaria grass	Setaria anceps	FS	40	60	40	20					10	8	
			CS	40	60	40	40					10	8	

S. N.	Name of forage crops		Class of Seed	Minimum		Maximum Permissible Limit					Moisture		Remarks
	Common Name	Botanical name		Germination (%)	Pure Seed (%)	Inert matter (%)	Other Crop Seeds (no./kg.)	Weed Seeds (no./kg.)	Objection able weeds (no./kg)	Other distinguishable variety of seeds (no./kg.)	Ordinary	Vapour	
											Pack (%)	Proof Pack (%)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
10	White Clover *	Trifolium repens		FS	65	93	7	10	10	10	10	7	Hard Seeds 20%
			CS	65	93	7	20	20	20	10	7		
11	Rye grass	Lolium spp.		FS	65	97	3	10	10		10	8	
				CS	65	97	3	10	10		10	8	
12	Cowpea	Vigna sinensis		FS	70	98	2	5	5	10	10	8	
				CS	70	98	2	10	10	20	20	8	
13	Winter vetch	Vicia spp.		FS	70	98	2	5	5	10	10	8	
				CS	70	98	2	10	10	20	20	8	
14	Cocks Foot	Dactylis glomerata		FS	60	80	20	5	5			10	8
				CS	60	80	20	5	5			10	8
15	Ipil-Ipil	Leucaena spp		FS	60	98	2	1	1			12	8
				CS	60	98	2	1	1			12	8
16	Molasses	Melinis minutiflora		FS	30	40	60	20	20			10	8
				CS	30	40	60	20	20			10	8
17	Paspalum	Paspalum dilatatum		FS	60	60	40	20	20			10	8
				CS	60	60	40	20	20			10	8
18	Desmodium	Desmodium spp		FS	70	94	6	10	5			10	8
				CS	70	94	6	10	5			10	8
19	Siratro	Macroptilium atropurpureum		FS	70	97	3	10	5			10	8
				CS	70	97	3	10	5			10	8

**घाँसेबालीको बीउको टुथफुल स्तर
(Truthful Level of Forage Seeds)**

S. No.	Name of Forage Crops		Purity % Minimum		Germination % Minimum		Remarks
	Common Name	Botanical Name	CS*	TL	CS*	TL	
1	Berseem	Trifolium alexandrinum	98	97	80	80	
2	Oat	Avena sativa	97	98	85	85	
3	Kote	Medicago falcata	98	97	80	80	
4	Dinanath	Pennisetum pedicilatum	95	94	50	50	
5	Sorghum	Sorghum bicolor	97	97	75	75	
		Sorghum sudanense	97	97	75	75	
		Sorghum vulgare	97	97	75	75	
6	Guinea Grass	Panicum maximum	70	70	20	20	
		Panicum colaratum	70	70	20	20	
7	Stylo	Stylosanthes guyanensis	90	90	45	45	
		Stylosanthes hamata	90	90	45	45	
8	Teosente	Euchleana maxicana	98	98	80	80	
9	Setaria Grass	Setaria anceps	60	60	40	40	
10	White Clover	Trifolium repens	93	93	65	65	
11	Rye Grass	Lolium multiflorum	97	95	65	65	
		Lolium perenne	97	95	65	65	
12	Cowpea	Vigna sinensis	98	98	70	70	
13	Cocks foot	Dactylis glomerata	80	80	60	60	
14	Ipil ipil	Leucaena leucocephala	98	98	60	60	
		Leucaena diversifolia	98	98	60	60	
15	Molasses	Melinis minutiflora	40	40	30	30	
16	Paspalum	Paspalum dilatatum	60	60	60	60	
17	Desmodium	Desmodium intortum	94	92	70	70	
		Desmodium uncinatum	94	92	70	70	
18	Siratro	Macroptilium atropurpureum	97	97	70	97	
19	Winter vetch	Vicia sativa	98	98	70	70	
		Vicia dasycarpa	98	98	70	70	
		Vicia benghalensis	98	98	70	70	
20	Joint vetch	Aeschynomene americana	95	93	50	50	
21	Kudzu	Pueraria thunbergiana	98	98	75	75	
22	Lab lab	Lab lab purpureus	98	98	75	75	

* Proposed Purity % and Germination % certified Seed.

TL : Truthful Level of Forage seed

खण्ड ६३ अतिरिक्ताङ्क ३० क नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०७०।११।११ अनुसार घाँसका बीउ विजन तथा पशुपन्थी उत्पादन र विक्री वितरण सेवा घाँसका बीउ विजन तथा सुक्ष्म जैविक मल विक्री वितरण सेवा शुल्क

क्र.सं	शीर्षक नं.	इँसको विवरण	ईकाई	दर (रु.)	
				वर्तमान	परिमार्जित
१	१.१.७.०	जै	के.जी.	२४।-	४०।-
२		बर्षिम	के.जी.	२५०।-	२५०।-
३		भेच	के.जी.	६०।-	१००।-
४		काउपी, बोडी केराउ, भटमास	के.जी.	१००।-	१००।-
५		सप्तल बीउ	के.जी.	१००।-	१००।-
६		जवाईन्ट भेच	के.जी.	७५।-	७५।-
७		स्टाईलो (कुक, सिप्ट, पाल्पा)	के.जी.	५५०।-	५५०।-
८		स्टाईलो (हमाटा, स्क्वाब्रा)	के.जी.	२००।-	२००।-
९		स्टाईलो (कटिङ्ग)	के.जी.	२५०।-	२५०।-
१०		मोलासेस	के.जी.	१५०।-	१५०।-
११		सेतो क्लोभर (सेतो क्लोभर)	के.जी.	७००।-	७००।-
१२		राई घाँस	के.जी.	३५०।-	३५०।-
१३		पासपालम	के.जी.	२५०।-	२५०।-
१४		कक्सफुट	के.जी.	५००।-	५००।-
१५		टेलफेस्क्यू	के.जी.	३५०।-	३५०।-
१६		टियोसेन्टी	के.जी.	४०।-	१००।-
१७		डेस्मोडियम	के.जी.	२००।-	२००।-
१८		सेन्ट्रो/सिराट्रो	के.जी.	१५०।-	१५०।-
१९		दिनानाथ एक वर्षिय	के.जी.	६०।-	६०।-
२०		दिनानाथ बहुवर्षिय	के.जी.	१२०।-	१२०।-
२१		बाजरा	के.जी.	८०।-	८०।-
२२		सुडान	के.जी.	८०।-	८०।-
२३		ल्याव ल्याव वीन	के.जी.	६०।-	६०।-
२४		भल्भेट वीन	के.जी.	६०।-	६०।-
२५		सनहेम्प	के.जी.	१५०।-	१५०।-
२६		फुर्चा	के.जी.	५००।-	५००।-
२७		कोते	के.जी.	८००।-	८००।-
२८		ढीम्ची	के.जी.	५५०।-	५५०।-
२९		बुकि	के.जी.	३००।-	३००।-
३०		ग्लाइसिन	के.जी.	१००।-	१००।-
३१		वीनकेसिया	के.जी.	२५०।-	२५०।-
३२		सेण्टुरियन	के.जी.	६०।-	६०।-
३३		डिस्मन्थस	के.जी.	१००।-	१५०।-
३४		ईपिल ईपिल/टांकी	के.जी.	१५०।-	१५०।-
३५		मेन्दुला	के.जी.	१००।-	१००।-
३६		मेडिक्स	के.जी.	१२०।-	१२०।-
३७		एराचिस पिन्टोई	के.जी.	१५०।-	१५०।-
३८		लोडस/ट्राईफोलियम स्पेसीज	के.जी.	४००।-	४००।-

क्र.सं	शीर्षक नं.	ईसको विवरण	ईकाई	दर (रु.)	
				वर्तमान	परिमार्जित
४०		बदामे घाँस स्लिप	स्लिप.	११-	११-
४१		पारा घाँस स्लिप	स्लिप	११-	११-
४२		ग्रिन लिफ डेस्मोडियम स्लिप	स्लिप	११-	११-
४३		नेपियर सेट्स	सेट्स	११५०	११५०
४४		ग्वाटेमाला	सेट्स	२१-	२१-
४५		अग्रिसो	गानो	२१-	२१-
४६		कम्फी	गानो	११-	११-
४७		गिनी/सीगनल	सेट्स	०१५०	०१६७
४८		बडहर/राइखन्यू/दुधिला/निभारो (१/२ वर्षकोको)	गोटा	१०१-	१०१-
४९		अन्य डाले घाँसको विरूवा (१-२ वर्षको)	गोटा	७१-	७०१-
५०		कुडजु	के.जी.	१५०१-	१५०१-
५१		जुनेलो	के.जी.	८०१-	८०१-
५२		सेटेरिया	के.जी.	२५०१-	२५०१-
५३		रोड्स	के.जी.	२५०१-	२५०१-
५४		लुसर्न	के.जी.	२५०१-	२५०१-
५५		अन्य डालेघाँसका बीउहरू	के.जी.	१५०१-	१५०१-
५६		अन्य घाँसका बीउहरू	के.जी.	१५०१-	१५०१-
५७		सुक्ष्म जैविक मल			
५६.१		● २०० ग्राम	प्याकेट	२५१-	२५१-
५६.२		● १०० ग्राम	प्याकेट	१५१-	१५१-
५६.३		● ५० ग्राम	प्याकेट	७१५०	७१५०
५६.४		● ४० ग्राम	प्याकेट	६१-	६१-

पशुपन्छी उत्पादन र विक्री वितरण सेवा शुल्क

क्र.सं	शीर्षक नं.	विवरण	ईकाई	दर (रु.)	
				वर्तमान	परिमार्जित
१	१.१.७.३०	६ महिनादेखि १ वर्षसम्मको याक	प्रति गोटा	३०००१-	५०००१-
२		६ महिनादेखि १ वर्षसम्मको नाक	प्रति गोटा	३४००१-	६५००१-
३		१ वर्षदेखि २ वर्षसम्मको याक	प्रति गोटा	५०००१-	१००००१-
४		१ वर्षदेखि २ वर्षसम्मको नाक	प्रति गोटा	६५००१-	१२०००१-
५		२ वर्षदेखि ३ वर्षसम्मको याक	प्रति गोटा	१८०००१-	३००००१-
६		२ वर्षदेखि ३ वर्षसम्मको नाक	प्रति गोटा	१५००१-	२५०००१-
बंगुरका पाठापाठीको विवरण					
७		२० देखि ४५ दिनसम्मको	प्रति गोटा	२३००१-	२५००१-
८		४६ देखि ६० दिनसम्मको	प्रति गोटा	२८००१-	३०००१-
९		६१ देखि ८० दिनसम्मको	प्रति गोटा	३५००१-	३५००१-
१०		बंगुर कलिङ जिवित तौल***	प्रति के.जि	८०१-	१००१-
११		० देखि १२ महिना सम्मको	प्रति गोटा	२०००१-	२०००१-
१२		१३ देखि १८ महिना सम्मको	प्रति गोटा	१३००१-	३०००१-

क्र.सं	शीर्षक नं.	विवरण	ईकाई	दर (रु.)	
				वर्तमान	परिमार्जित
१३		१६ देखि २४ महिना सम्मको	प्रति गोटा	२७००।-	४०००।-
१४		२५ देखि ३० महिना सम्मको	प्रति गोटा	२६४०।-	५०००।-
१५		३१ देखि ३६ महिना सम्मको	प्रति गोटा	३५००।-	६०००।-
पशु प्रजनन सेवा					
१६		प्राकृतिक गर्भाधान भैंसीमा	प्रति पटक	५०।-	१००।-
१७		प्राकृतिक गर्भाधान गाईमा	प्रति पटक	५०।-	७५।-
१८		प्राकृतिक गर्भाधान बाख्रामा	प्रति पटक	१५।-	२५।-
१९		कृ.ग.गाईभैंसीमा	प्रति पटक	२५।-	२५।-
दूध विक्री वितरण***					
२०		भैंसीको दूध	प्रति लिटर	४०।-	५०।-
२१		गाईको दूध	प्रति लिटर	३०।५	४०।-
२२		नाकको (चौरी) दूध	प्रति लिटर	३०।-	१५०।-
बोका, बाख्रा विक्री वितरण					
२३		प्रजननको लागि बोका	प्रति के.जी.	१५०।-	२००।-
२४		प्रजननको लागि पाठी	प्रति के.जी.	१००।-	१५०।-
२५		बाख्रा/पाठी कलिङ***	प्रति के.जी.	७०।-	१००।-
२६		बोका कलिङ***	प्रति के.जी.	१००।-	१५०।-
भेडा थुमा विक्री वितरण					
२७		प्रजननको लागि थुमा (खगे भेडा) (जिवित)	प्रति के.जी.	२२५।-	२५०।-
२८		प्रजननको लागि थुमा (बरुवाल भेडा) जिवित	प्रति के.जी.	११०।-	१५०।-
२९		प्रजननको लागि बरुवाल/क्रसपाठी जिवित	प्रति के.जी.	८०।-	१२५।-
३०		बरुवाल/क्रस भेडा कलिङ जिवित***	प्रति के.जी.	५०।-	१००।-
३१		बरुवाल भेडाको ऊन***	प्रति के.जी.	७०।-	८०।-
३२		क्रस भेडाको ऊन***	प्रति के.जी.	८०।-	८०।-
३३		उन्नत भेडाको ऊन पू.***	प्रति के.जी.	१००।-	१००।-
३४		याक/नाकको ऊन पु.***	प्रति के.जी.	१५०।-	२५०।-
३५		याक/नाकको ऊन चिर्पा	प्रति के.जी.	२५०।-	३००।-

***द्रष्टव्य पशु र पशुजन्य वस्तुहरूको मूल्य स्थान अनुसार फरक पर्ने भएकोले परिमार्जित न्यूनतम दरमा नघट्ने गरी स्थानीय जिल्ला दररेट समितिको निर्णय अनुसार कार्यान्वयन हुने ।

नेपालमा पशु आहाराको सन्तुलन (माग र आपूर्ति) को अवस्था अध्ययन प्रतिवेदनको सारांश

नेपालमा पशु आहाराको सन्तुलन (माग र आपूर्ति) को अवस्थाको आँकलन गर्ने उद्देश्यले सन् २०१८ मा एउटा अध्ययन गरिएको थियो । अध्ययनको लागि सन् २०१० मा **International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD)** ले तयार गरेको भुमी प्रयोग सम्बन्धी तथ्यांकलाई जग्गा स्रोतहरूको आँकलन गर्न प्रयोग गरिएको थियो भने जंगल, भाडी बुट्यानर घाँसे मैदान, अन्नबाली (भारपात समेत), बाँझो जमिनहरूका साथै भान्साबाट प्राप्त हुने पशु आहाराजन्य पदार्थबाट आपूर्ति हुने **Total Digestible Nutrients (TDN)** को आँकलन गर्नको लागि **Land Resource Mapping Project (LRMP)** को सन् १९८६ को प्रयोग गरिएको थियो । त्यसैगरी आहाराको आवश्यकता र मागको लागि पशुपन्छीको तथ्यांक, बाली तथा अन्नजन्य उपपदार्थ र अवशेषबाट उपलब्ध हुने TDN को लागि तत्कालिन **Ministry of Agriculture and Livestock Development (MoALD)** को सन् २०१६/१७ को तथ्यांकलाई आधार मानिएको थियो । प्राप्त नतिजा अनुसार सन् १९८० को तुलनामा पशुपन्छीको संख्या तथा TDN को मागमा उल्लेख्य रूपमा वृद्धि भएको पाईयो र त्यो भन्दा पनि अन्नबाली उत्पादनमा भएको वृद्धिको कारण बाली तथा अन्नजन्य उपपदार्थ र अवशेषमा अझ वृद्धि भएको पाईयो । जसको फलस्वरूप सन् १९८० मा राष्ट्रियस्तरमा TDN को नपुग माग प्रतिशत (३०.८ बाट सन् २०१६/१७ मा (२०.०५ प्रतिशतमा झरेको पाईयो । पशु आहाराको नपुग अवस्था भौगोलिक क्षेत्रको आधारमा हेर्दा सबै भन्दा बढी मध्यपहाडमा (२४.०८ प्रतिशत), त्यसपछि तराईमा (१८.८१ प्रतिशत) र हिमाली क्षेत्रमा थोरै (३.५६ प्रतिशत) नपुग रहेको पाईयो । त्यसैगरी प्रादेशिक रूपमा हेर्दा प्रदेश नं. १ मा (३०.४८ प्रतिशत र बागमति प्रदेशमा (३८.४४ प्रतिशत पशु आहारा नपुगको अवस्था गम्भिर रहेको पाईयो । अन्य प्रदेशहरूमा (८.१८ देखि (१५.८५ प्रतिशतसम्म नपुग रहेको पाईयो भने कर्णाली प्रदेश (६.३५ प्रतिशत) मा माग भन्दा बढी आपूर्ति रहेको पाईयो । पशु आहाराको सन्तुलन अवस्थामा सुधारका लागि अध्ययनले सुझावहरू समेत सिफारिस गरेको छ ।

पशुपालन व्यवसायमा चरन खर्कको सुधार - एक विवेचना

डा.नम्रता सिंह
रामेश्वर सिंह पाण्डे

गाईबस्तु चर्ने, चराइने रूख, बिरुवा नभएको वा अति कम भएको घाँसे मैदानलाई खर्क भनिन्छ । यस्ता खर्क नेपालको उच्चपहाड तथा हिमाली क्षेत्रहरूमा पाइन्छन् । नेपाल सरकारको खर्क नीति, २०६८ ले प्राकृतिक चरन क्षेत्र, घाँसे मैदान एवं भाडी बुट्यान क्षेत्र (shrubland) समेतलाई बुझाउँदछ भनी व्याख्या गरेको छ, जस अनुसार मध्य तथा तल्लो पहाडी भागमा छरिएर रहेका वन तथा गौचरन क्षेत्रहरूलाई पनि खर्कमा समावेश गरिएको छ ।

उच्च पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रका खर्कहरू प्राकृतिक हुन भने मध्य तथा तल्लो पहाडी क्षेत्रमा पाइने रूख विहीन घाँसे मैदान अति चरी चरन तथा रूख फडानी भएर बनेका घाँसे मैदान हुन । उच्च पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रमा रूख हुने क्षेत्र ट्रि-लाइन क्षेत्रभन्दा माथीका करिब ४००० को उँचाईमा पाइने रूख विहीन क्षेत्र जसमा ससाना बुकी घाँसको बाहुल्यता हुन्छ त्यसलाई बुक्यान भनिन्छ ।

नेपालमा कुल क्षेत्रफलको ११.५ प्रतिशत अर्थात् १ लाख ७० हजार हेक्टर जग्गालाई चरनखर्कको रूपमा वर्गिकरण गरिएको छ । खर्क नीति, २०६८ अनुसार मध्य तथा तल्लो पहाडी भागमा छरिएर रहेका वन तथा गौचरन क्षेत्रहरूलाई पनि समावेश गरेर नेपालको कुल भू-भागको करिब २२.६ ५ क्षेत्रफललाई खर्क मानिएको छ । उपलब्ध खर्कहरू मध्ये करिब ८० प्रतिशत उच्च पहाड तथा हिमाली क्षेत्रहरूमा पाइन्छन् । प्रादेशिक विभाजन अनुसार उपलब्ध खर्कको क्षेत्रफलमध्ये सबैभन्दा बढी कर्णाली प्रदेशमा २१ प्रतिशत, त्यसपछि गण्डकी प्रदेशमा १७.२ प्रतिशत र सबैभन्दा कम प्रदेश २ मा २.३ प्रतिशतमा खर्क रहको छ । उपलब्ध खर्कहरू मध्ये करिब ४० प्रतिशत खर्कहरू अनकन्टार भीर, पाखा, बाटोघाटो, पिउने पानी नभएकोले पाल्नु पशुहरूकालागि अनुपयोगी रहेका छन् ।

चरन खर्कहरूमा उम्रिएका भुईँ घाँस, पोथ्यान तथा रूखका स्याउलाहरू हिमाली भेगमा पालिने याक, चौरी, भेडा, बाख्रा, घोडा आदिका लागि आहाराका प्रमुख स्रोत हुन । घरपालुवा पशुहरू बाहेक जङ्गली पशु मृग, थार आदि पनि चरन खर्कमा नै आश्रित रहन्छन् । खर्कले चरीचरन गर्ने पशुहरूका लागि सस्तो र सर्वोत्तम आहारा प्रदान गर्छ । चरनखर्कमा उम्रिएका घाँसपातमा प्रशस्त मात्रामा आवश्यक पोषक तत्वहरू पाइन्छन् । मिश्रित घाँसपात भएको खर्कहरूबाट पशुहरूले आवश्यक खनिजतत्व तथा भिटामिन पनि प्राप्त गर्छन खर्कहरूमा पशुहरू चराएर पाल्ने सबैभन्दा सरल र किफायत तरिका हो । हिमाली भेगमा घुम्ती गोठ प्रणाली अनुसार पशुहरूलाई चरिचरन गराईन्छ । यस पद्धतिमा गर्मी मौसम सुरुहुनासाथ पशुहरूको गोठ उकालो लाग्दछ र हरियो, पोषिलो घाँसको खोजीमा ५५०० मिटरसम्मका खर्कहरूमा पुग्दछ, हिउँद सुरु हुन लागेपछि गोठहरू तल्लो भेगमा फर्न सुरु गर्दछन् र जाडो याममा बस्ती छेउछाउ करिब २२०० मिटर उँचाईमा रहेका जङ्गलका खुला चउरमा स्याउला तथा संरक्षित आहारा खाएर जीवन निर्वाह गर्दछन् । हिउँदको मौसम पशुपालकहरूका लागि ज्यादै कठिन हुने भएकोले पशुहरूको जीवन निर्वाहका लागि थप पोषिलो घाँस तथा संरक्षित आहाराको आवश्यकता पर्दछ ।

धेरै जसो चरन खर्कहरू ज्यादै दयनीय अवस्था रहेको पाइन्छ । नेपालका अधिकांश खर्कहरू चरनको दृष्टिकोणले मात्र नभई वातावरण संरक्षणको दृष्टिकोणले पनि निकै महत्वपूर्ण मानिन्छन् । धेरैजसो खर्कहरू मुख्य मुख्य नदीहरूको जलाधार क्षेत्र (watershed area) भएकोले खर्कको भौतिक अवस्थाले बाढी, पहिरो भूक्षयमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । इसिमोडबाट गरिएको एक अध्ययन अनुसार पहाडी क्षेत्रको खर्कहरूबाट प्रति वर्ष प्रति हेक्टर ४०-२०० मेट्रिक टन माटो नदीनालाहरू बाट बगेर बाँगालको खाडीमा जानेगर्छ । उपयुक्त घाँसपात लगाएमा यस्तो बहुमूल्य माटोको संरक्षण गरी भूक्षय रोक्न सकिन्छ । त्यस्तै चरन खर्कहरू दुर्लभ जङ्गली जनावरहरूको वासस्थान तथा आहाराको स्रोत हुनुका साथै बहुमूल्य जडीबुटीहरू पनि पाइने भएकोले जैविक विविधताको संरक्षण तथा जीविकोपार्जनको अमूल्य स्रोत हो ।

चरिचरन र बेथितिसँग गाईबस्तु चराइँदा चरनखर्कहरूको उत्पादकत्व अति नै न्यून रहेको हो । खास गरी स्वादिलो तथा पोषक घाँसपातहरू गाईबस्तुले निमुट्यान्न हुने गरी चरी दिनाले यस्ता घाँसपातको

वृद्धि रोकिएर, बीउ लाग्न नपाएर कालान्तरमा लोप भएर जाने गर्दछन् । धेरै जसो खर्कहरूमा कोसे जातका घाँसबालीको मात्रा हुँदैहुन्न वा अति कम पाईन्छ । चरन खर्कहरूमा जङ्गली भ्रारपातको बाहुल्यता हुनु, भूँइ नाङ्गो भै देखिनु आदि समस्याहरू गम्भीर रूपमा पाइन्छन् । यस्ता घाँसपात नभएको खर्कमा वर्षाको पानी भेलको रूपमा बगी मलिलो माटो बगाएर लग्ने, पहिरो, भूस्खलन आदि समस्याहरू भन्भन् गम्भीर रहेको पाइन्छ ।

खर्कमा पाइने घाँसहरू खर्क रहेको भौगोलिक अवस्था, हावापानी, माटो, खर्कको चरिचरन र न्यवस्थापनमा भर पर्दछ । तराई तथा मध्यपहाडी क्षेत्रका चरनहरूमा खर, सिरु जातका घाँसहरूको बाहुल्यता हुन्छ । जस्तो इम्परेटा, स्याकारम, अरुन्डिनेला, थेमेडा, थाइसोनेला आदि ।

पहाडी क्षेत्रका चरन खर्कहरूमा डिम्सो, वंशोजातका घाँसहरू बढी पाइन्छन् । जस्तै पेनिसेट्स, एग्रोपाइरन, एग्रोस्टिस, एन्ड्रोपोगान, क्राइसोपोगान, डान्थोनिया, स्टिपा, फेस्टुका आदि । हिमाली क्षेत्रमा पाइने खर्कहरूमा बुकी घाँसको बाहुल्यता हुन्छ, यस्ता खर्कहरूमा पाइने मुख्य जातहरूमा पोआ, क्यारेक्स, कोब्रेशिया आदि हुन् ।

खर्कबाट हुने घाँस उत्पादन, स्थानीय हावापानी, भौगोलिक अवस्था, मोहडा चरिचरनको न्यवस्था आदिमा भरपर्छ।साधारणतया खर्कहरूको उत्पादकत्व अति कम रहेको पाइन्छ । मुस्ताङ्ग, डोल्पा जहाँ अति कम पानी पर्दछ र खर्कमा वनस्पतिहरू अति कम पाइन्छन्, यस्तो खर्कबाट वर्षको ०.२-०.५ मे. टन प्रति हेक्टर सुखा घाँसको उत्पादन हुने गरेको पाइन्छ । अन्य क्षेत्रका खर्कहरूबाट सालाखाला ३.६ मेट्रिक टन प्रति हेक्टर सुख्खा घाँसको उत्पादन हुने अनुमान छ । उत्पादित घाँसको करिब ६० प्रतिशत घाँस उत्पादन वर्षा ऋतु अर्थात् जेठदेखि असोजसम्म हुनेगर्दछ । कार्तिकदेखि पौषमा पनि केही घाँस उत्पादन हुने गरे तापनि उच्च लेकाली भेगमा हिउँले गर्दा घाँस उत्पादन हुन्न । सुख्खा मौसम माघदेखि बैसाखसम्म घाँस उत्पादन नभई आहाराको न्यापक कमी रहेको पाइन्छ । नेपालमा खर्कहरूबाट वार्षिक रूपमा उलबन्ध हुने कुल पशु आहाराको २१ प्रतिशत अर्थात् १० लाख मेट्रिक टन सुख्खा आहाराका रूपमा हरियो घाँस आपूर्ति हुने अनुमान छ ।

नेपालको चरन खर्क, वन जङ्गल आदिहरूमा पनि विभिन्न किसिमका विषालु विरूवाहरू पाइन्छन् । विषालु पदार्थहरूमा अल्कालोइड, ग्लाइकोसाइड, एमिनोएसिड, पोलीफेनोल मुख्य हुन् । लेकाली भेकमा पाइने अँगैरी (*Lyoniaovalifolia*), वेपारी (*Elaeocarpusspp*) तथा अन्यमा ग्लाइकोसाइड नामक विषालुतत्व पाइन्छ । यस्ता विषालु विरूवाहरू गाईबस्तुहरूले भुक्किएर वा भोकाएको बेला खाएमा विष लाग्ने र मर्ने सम्भावना हुन्छ । घुम्ती गोठमा पालिने गाईबस्तु मर्नुको विभिन्न कारणहरू मध्ये ३-५ प्रतिशत विषालु भ्रारपात खानाले हुने गरेको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

चरन खर्कमा भएको घाँसको उपलब्धता र उत्पादन क्षमताको आधारमा पशुहरू चरिचरन गराउनु पर्दछ । चरन खर्कको क्षमताभन्दा बढी पशुहरू चराएमा खर्कमा भएको विरूवाहरू निमित्तान्न गरी चरिदिन्छन् अनि यस्ता वनस्पतिहरू राम्ररी हुर्कन बढ्न नसकेर कालान्तरमा लोप भएर जान्छन् । चरन खर्कको दीगो न्यवस्थापनका लागि न्यवस्थित रूपमा चरिचरन गराउनु पर्छ । त्यसको लागि खर्कमा कति गाईबस्तुहरू हाल चरिरहेका छन् र त्यस खर्कको पशु चरन क्षमता के कति छ सो को जानकारी राख्नु पर्दछ ।

हिमाली भेगमा पशुहरूको उत्पादकत्व बढाउन चरन खर्कहरूको उत्पादकत्व बढाउनु अति आवश्यक हुन्छ । वर्तमान खर्कहरूको स्थितिमा सुधार नगरेसम्म खर्कहरूको उत्पादकत्व तथापोषकतामा सुधार ल्याउन सकिन्न । चरन तथा खर्कहरूको स्थितिमा सुधार र घुम्तीगोठ प्रणाली अन्तर्गत हिमाल पारी तिब्बत खर्कहरूमा चरिचरनको परम्परागत चलनमा प्रतिबन्ध लाग्न थालेपछि तत्कालिन पशु सेवा विभाग अन्तर्गत उत्तरी भेक चरन विकास कार्यक्रम आ. व. ०३६/४० मा लागु भएको थियो । यो कार्यक्रम हिमाली क्षेत्रका दश जिल्लाहरू जस्तै ताप्लेजुङ्ग, सत्तुवासभा, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा, गोरखा, मनाङ्ग, डोल्पा र मुगुमा लागु भएको थियो ।

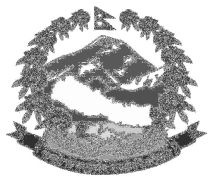
उत्तरी भेग चरन विकास कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य सन् १९८८ देखि तिब्बती क्षेत्रमा नेपाली पशुहरू चरिचरनको लागि उपयोग गर्न नपाउने न्यवस्था भएबाट आफ्नै खर्कहरूको विकास, विस्तार, र सुधार गरी

चरन क्षेत्रमा आत्मनिर्भरता हासिल गर्न रहेको थियो । जस अनुरूप कार्यक्रम लागु भएका दश जिल्लाहरूमा सन् १९९० सम्ममा ३९१८ हेक्टरमा खर्क विकास, ८८ हे. मा सिन्धिपाश्चर विकास, ३९१८, भन्दा बढी घोरेटो बाटो, र ४१ वटा गाईबस्तुका लागि पिउने पानीको ब्यवस्थामा साथै अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएका छन् । चरन तथा खर्क विकासका लागि विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्थाहरूले पनि महत्वपूर्ण योगदान गरेका छन्, जसमा एफ.ए.ओ अन्तर्गतको हिमालयन पाश्चर एक फडर रिसर्च नेटवर्क, पाश्चर एण्ड फडर डेभलपमेन्ट इन द हाई अल्टिच्युड जोन आदि मुख्य हुन् ।

धेरैजसो खर्कहरू सरकारी वा सामूहिक सम्पत्तिको रूपमा रहेको छ । सार्वजनिक सम्पत्तिको रूपमा रहेको खर्कहरूको स्याहार, सम्भार तथा संरक्षण प्रति निजीस्तरमा उत्तरदायित्व बहन गरेको पाइन्छ । उपभोक्ताहरू सरकारमुखी भएकाले सबै कार्य सरकारी स्तरबाटै होस् भन्ने चाहना रहेको पाइन्छ । जनसहभागिताको अभावमा सरकारी स्तरबाट मात्र गरिएका प्रयासहरू त्यति सफल हुन सकेका छैनन् ।

यसरी खर्क सुधारका लागि हालसम्म सञ्चालन गरिएका कार्यक्रमहरू त्यति प्रभावकारी भएको पाइएको छैन । प्रभावकारी रूपमा खर्क विकासको कार्यक्रम सञ्चालनार्थ स्थानीय सरकार र ब्यापक जनसहभागिताको आधारमा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनु पर्दछ । यसका लागि खर्कको अवस्था तथा तिनीहरूको उत्पादकत्वको आधारमा गाईबस्तु चराउनु पर्दछ । खर्कमा उम्रिएका जङ्गली, विषालु तथा अनावश्यक भारपातहरूलाई बीउ पाक्नुभन्दा अगावै उखेलेर नाश गरिदिनु पर्दछ । स्थानीय जातका घाँसपातहरू केही कठिन परिस्थितिमा पनि हुर्कन, बढ्न र उत्पादन दिन सक्ने भए तापनि विदेशी जातका घाँसहरू सेतो ल्कोभर, राइघाँस, कक्सफुट फेटुस्का बढी पोषिला तथा बढी उत्पादन दिने घाँसहरू खर्कमा छरिदिनु पर्दछ । चरन खर्कहरूमा पिउने पानीको ब्यवस्था, घोरेटो बाटो, कुलेसा आदिको समूचित ब्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । यसको अलावा घाँसको बीउ, बेर्ना उत्पादन गर्नु, वर्षयाममा बढी भएको घाँसलाई संरक्षण गरेर हिउँदमा उपभोग गर्ने प्रविधिहरूको प्रयोग गरिनु पर्दछ ।

खर्कमा चरिचरनको कमी, जङ्गली जनावरहरूको आक्रमण, बाढी पहिरो, हिउँ, चट्याङ आदिका कारण हाल परंपरामा आधारीत पशुपालन ब्यवसायबाट उत्तरी भेगका जनजीवन ज्यादै कष्टकर तथा पशुपालन ब्यवसायबाट पलायन हुने क्रम बढिरहेको छ । खर्क र हिमाली भेगका पशुपालकहरूको जीविकोपार्जनको दीगो ब्यवस्थापनका लागि एक उत्तरी भेग चरन विकास स्वायत बोर्डको अति आवश्यकता रहेको छ ।

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

फोन नं ०१५०१००७३
०१५०१००५८
०१५०१००६३
०१५५३२१२७

राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशाला

हरिहरभवन , ललितपुर

नागरिक वडापत्र

क्र.सं.	कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवाहरू	लाग्ने शुल्क	लाग्ने समय	पेश गर्नु पर्ने कागजातहरू	जिम्मेवार शाखा र व्यक्ति	गुनासो सुन्ने पदाधिकारी
१	नमुना संकलन तथा परीक्षण सेवा					
१.१	दानाका नमुना संकलन तथा परीक्षण	निशुल्क	७ देखि १० दिन	सिलबन्दी/प्याकिंग गरिएका नमुना	प्रयोगशाला शाखा कोठा नं. १५ र १० श्री जनक बहादुर धामी डा. नजुमा जोशी श्री टीका कुमारी सापकोटा श्री पुरुषोत्तम सिंह श्री मणिराज घिमिरे श्री रामकृष्ण भण्डारी	डा.नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७
१.२	दानाका कच्चा पदार्थको नमुना संकलन तथा परीक्षण	निशुल्क	७ देखि १० दिन	सिलबन्दी/प्याकिंग गरिएका नमुना		
१.३	घाँस तथा आहाराका नमुना संकलन तथा परीक्षण	निशुल्क	७ देखि १० दिन	सिलबन्दी/प्याकिंग गरिएका नमुना		
१.४	दूधको नमुना संकलन तथा परीक्षण	निशुल्क	७ देखि १० दिन	सिलबन्दी/प्याकिंग गरिएका नमुना		
२	घुम्ती परीक्षण सेवा (मोवाइल ल्याव भ्यानबाट स्थलगत सेवा प्रवाह)					
२.१	दानाको नमुना संकलन तथा परीक्षण	निशुल्क	तत्काल	सिलबन्दी/प्याकिंग गरिएका नमुना	श्री पुरुषोत्तम सिंह श्री मणिराज घिमिरे श्री रामकृष्ण भण्डारी	
२.२	दूधको नमुना संकलन तथा परीक्षण			सिलबन्दी/प्याकिंग गरिएका नमुना		
३	आयात निर्यातका लागि सिफारिस सम्बन्धी					
३.१	निवेदन दर्ता	प्रति निवेदन रु ३००।-	निवेदन बैठकको ३ दिन अगाडि पेश हुनुपर्ने महिनामा २ पटक	<ul style="list-style-type: none"> ❖ रु.१० को टिकट सहितको निवेदन ❖ आयात तथा निर्यात गर्ने सामाग्री र परिमाण (वार्षिक र आयात गर्ने बेलाको) ❖ वार्षिक उत्पादन गर्ने सामाग्रीको लक्ष परिमाण र 	पशुपन्छी आहारा विश्लेषण शाखा श्री सुमिन्द्र यादव श्री ललित जङ्ग कुवर श्री पुष्कर नेपाल कोठा नं. ८ र १२	डा.नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७

क्र.सं.	कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवाहरू	लाग्ने शुल्क	लाग्ने समय	पेश गर्नु पर्ने कागजातहरू	जिम्मेवार शाखा र न्यक्ति	गुनासो सुन्ने पदाधिकारी
				प्रगति ❖ नागरिकताको प्रमाण पत्र ❖ फर्म दर्ता तथा नविकरणको प्रमाणपत्र ❖ प्यान, भ्याट दर्ता प्रमाण-पत्र ❖ कर क्लिरियन्सको प्रमाण-पत्र ❖ उत्पादन सम्बन्धी कम्पनिको क्याटलग ❖ अडिट रिपोर्ट ❖ आधिकारिक प्रयोगशाला परीक्षण रिपोर्ट ❖ कम्पनिको अथोराइज्ड लेटर ❖ इनभ्वाइस लेटर ❖ स्वस्थता, गुणस्तरको प्रमाण पत्र ❖ कम्पनिको प्रोफायल		
३.२.	नमुना परीक्षण	कार्यालयको सेवा निशुल्क	७ देखि १० दिन	❖ आयात गर्ने सामाग्रीको शिलबन्दी गरिएको नमुना ❖ नमुना परीक्षणका लागि निवेदन	प्रयोगशाला शाखा कोठा नं. १५ र १० श्री जनक बहादुर धामी डा. नजुमा जोशी श्री टीका कुमारी सापकोटा श्री पुरुषोत्तम सिंह श्री मणिराज घिमिरे श्री रामकृष्ण भण्डारी	डा.नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७
३.३	प्राविधिक उप-समितिको बैठक		महिनामा २ पटक	माइन्सुट रजिष्टर	पशुपन्थी आहारा विश्लेषण शाखा र	डा.नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख

क्र.सं.	कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवाहरू	लाग्ने शुल्क	लाग्ने समय	पेश गर्नु पर्ने कागजातहरू	जिम्मेवार शाखा र ब्यक्ति	गुनासो सुन्ने पदाधिकारी
					उप समितिका पदाधिकारीहरू	कोठा नं.७
३.४	आयात निर्यात सिफारिस-पत्र प्रदान	निशुल्क	महिनामा २ पटक सिफारिस समितिको बैठकको तेश्रो दिनदेखि	सिफारिस समितिको निर्णय अनुसार	पशुपन्छी आहारा विश्लेषण शाखा कोठा नं. ८ र १२ श्री सुमिन्द्र यादव श्री ललित जङ्ग कुवर श्री पुष्कर नेपाल	डा.नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७ महानिर्देशक पशु सेवा विभाग
४.	जनचेतनामूलक कार्यक्रम					
४.१	गुणस्तरीय दाना सम्बन्धी सरोकारवाला निकायहरूसँग अन्तर्क्रिया गोष्ठी	निशुल्क	१ दिन	निवेदन उपस्थिती	पशुपन्छी आहारा विश्लेषण शाखा कोठा नं. ८ र १२ श्री सुमिन्द्र यादव श्री ललित जङ्ग कुवर श्री पुष्कर नेपाल योजना शाखा, कोठा नं. १५ श्री जनक बहादुर धामी श्री मणिराज घिमिरे	डा. नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७
४.२	पशु आहारा बिज्ञ बैठक		१ दिन	उपस्थिति, माइन्यूट,	पशु पोषण ब्यवस्थापन शाखा, कोठा नं. १४, १२ डा. सीता भट्टराई श्री रामउद्गार यादव योजना शाखा, कोठा नं. १५ श्री जनक बहादुर धामी श्री मणिराज घिमिरे	डा. नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७

क्र.सं.	कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवाहरू	लाग्ने शुल्क	लाग्ने समय	पेश गर्नु पर्ने कागजातहरू	जिम्मेवार शाखा र न्यक्ति	गुनासो सुन्ने पदाधिकारी
४.३	घाँसेवालीसँग सम्बन्धित सरोकारवालासँग समन्वयात्मक बैठक		१ दिन	उपस्थिति, माइन्यूट,	पशु पोषण न्यवस्थापन शाखा, कोठानं. १४, १२ डा. सीता भट्टराइ श्री रामउद्गार यादव योजना शाखा, कोठा नं. १५ श्री जनक बहादुर धामी श्री मणिराज घिमिरे	डा. नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७
५	घाँसका बीउ उन्मोचन तथा सिफारिसका लागि नार्कसँग सहकार्य		घाँसको सिजन अनुसार साल बसाली	उपस्थिति, माइन्यूट,	पशु पोषण न्यवस्थापन शाखा, कोठा नं.१४, १२ डा. सीता भट्टराइ श्री रामउद्गार यादव	डा. नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७
६	घाँसको मूल बीउ खरिद तथा वितरण (सरकारी फार्म तथा श्रोतकेन्द्रहरूमा)	वील अनुसार	घाँसको सिजन अनुसार	खरिद आदेश, बील, वितरण भर्पाइ	पशु पोषण न्यवस्थापन शाखा, कोठा नं. १४, १२ डा. सीता भट्टराइ श्री रामउद्गार यादव	डा. नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं. ७
७	अनुगमन निरिक्षण					
७.१	घाँसेवाली श्रोतकेन्द्रहरूको अनुगमन			अनुगमन प्रतिवेदन	पशु पोषण न्यवस्थापन र योजना शाखा कोठानं.१४, १२ र १५	डा. नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७
७.२	दाना तथा सप्लिमेन्ट उद्योग, न्यवसाय हरूको अनुगमन		मासिक	अनुगमन प्रतिवेदन	योजना शाखा प्रयोगशाला शाखा पशु पोषण न्य.शाखा आहारा विश्लेषण शाखा	डा. नम्रता सिंह कार्यालय प्रमुख कोठा नं.७

सन्दर्भ सामाग्री

- (१) गत बिगत बर्षहरूमा प्रयोगशालाबाट प्रकाशित बार्षिक प्राबिधिक पुस्तिकाहरू ।
- (२) आ.ब.२०७६/७७ को स्वीकृत कार्यक्रम ।
- (३) पशु सेवा विभागबाट प्राप्त कार्य बिस्तृतिकरण TOR ।
- (४) पशु सेवा विभागका आयात निर्यात सिफारिस समितिका निर्णयहरू ।